Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr .....
Rady Gminy w Jastkowie

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY JASTKÓW

DIAGNOZA

JASTKÓW 2016

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE 5
2. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI NA TERENIE GMINY JASTKÓW 7
2.1. Charakterystyka przestrzenno – funkcjonalna gminy Jastków 7
2.1.1. Położenie 7
3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE 8
3.1. Przestrzenie publiczne 10
4. DEMOGRAFIA I INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA 10
4.1. Ludność 10
4.2. Gęstość zaludnienia 12
4.3. Struktura wieku mieszkańców 13
4.4. Ruch naturalny i wędrówkowy ludności 16
4.5. Pomoc społeczna 20
4.6. Oświata 22
4.6.1. Szkolnictwo 22
4.6.2. Wychowanie przedszkolne 23
4.7. Poziom zatrudnienia i rynek pracy 23
5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE 25
5.1. Uwarunkowania fizyczno – geograficzne 25
5.1.1. Geologia i złoża kopalin 25
5.1.2. Rzeźba terenu 26
5.1.3. Gleby 26
5.1.4. Erozja gleb 27
5.1.5. Zasoby wodne 27
5.1.6. Klimat 29
5.1.7. Zbiorowiska roślinne 30
5.1.8. Fauna 30
5.1.9. Powiązania przyrodnicze 30
5.1.10. Walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy oraz stan ich ochrony 30
5.1.11. Osobliwości przyrody ożywionej i nieożywionej 31
5.1.12. Ochrona przyrody 31
5.1.13. Walory krajobrazu przyrodniczego 32
5.2. Jakość środowiska 33
5.2.1. Stan czystości powietrza atmosferycznego 33
5.2.2. Stan czystości hydrosfery 34
5.2.3. Stan czystości pedosfery 35
5.2.4. Jakość klimatu akustycznego 35
5.2.5. Promieniowanie elektroenergetyczne 35

6. ŚRODOWISKO KULTUROWE 36
6.1. Dziedzictwo kulturowe 36
6.2. Kultura 41
7. GOSPODARKA 43
7.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza 43
7.2. Rolnictwo 46
7.2.1. Ocena jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej 46
7.2.2. Struktura agrarna 47
7.2.3. Struktura użytkowania gruntów 48
7.2.4. Produkcja rolna 49
7.2.5. Obsługa rolnictwa 50
7.3. Turystyka 50
7.3.1. Walory turystyczne gminy 50
7.3.2. Obsługa ruchu turystycznego 51
8. INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA 54
9. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA 55
9.1. Elektroenergetyka 55
9.2. Telekomunikacja 55
9.3. Zaopatrzenie w wodę 56
9.4. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków 57
9.5. Infrastruktura gazowa 58
9.6. Energia odnawialna 58
9.7. Gospodarka odpadami 60
9.8. Gospodarka cieplna 61
10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE 61
11. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA MIESZKAŃCÓW GMINY 64
12. ANALIZA SWOT 68
SPIS RYCIN 71
13. SPIS WYKRESÓW 71
14. SPIS TABEL 71

1. WPROWADZENIE

Prace związane z opracowaniem Programu Rewitalizacji dla Gminy Jastków zostały zapoczątkowane Uchwałą Rady Gminy Nr XIII/74/2015 z dnia 23 października 2015 roku w sprawie przystąpienia do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ze względu na fakt, iż od dnia 3 listopada 2015r. zaczęła obowiązywać ustawa o rewitalizacji, wymieniona wyżej Uchwała Rady Gminy będzie wymagać przekształcenia tego dokumentu w *Gminny Program Rewitalizacji (GPR).* „*Gminny program rewitalizacji"* jest podstawowym narzędziem prowadzenia rewitalizacji na obszarach zdegradowanych, który jest uchwalany przez Radę Gminy, zaś głównym celem rewitalizacji jest rozwój społeczno – gospodarczy gminy oraz poprawa warunków życia mieszkańców, co będzie oddziaływać na poprawę wizerunku gminy i jej atrakcyjności oraz zaprogramowaniu spójnych działań, mających za zadanie wyprowadzić wskazane obszary z sytuacji kryzysowej. Działania zainicjowane przez lokalny samorząd terytorialny we współpracy ze społecznością lokalną nadadzą nową jakość społeczną, gospodarczą, środowiskową i przestrzenno – funkcjonalną.

Proces opracowania Programu Rewitalizacji obejmuje 3 fazy: przygotowawczą, diagnozowania i projektowania.

Sporządzona diagnoza społeczno – gospodarcza dla gminy Jastków spełnia wszystkie zapisy i wskazania wynikające z wyżej wymienionej *ustawy o rewitalizacji* oraz *„Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020".* Dokument Programu Rewitalizacji będzie stanowił podstawę formalną do ubiegania się o środki finansowe na projekty rewitalizacyjne w okresie programowania 2014 - 2020. Przysłuży się gminie jako narzędzie umożliwiające przygotowanie i wdrażanie konkretnych działań rewitalizacji w długofalowej perspektywie. Wdrożenie Programu Rewitalizacji przyczyni się do usunięcia zjawisk kryzysowych na wskazanych obszarach i zapewni zrównoważony rozwój gminy Jastków. Ponadto będzie wpływał na rozwiązywanie problemów gminy i będzie istotnym narzędziem wspierania rozwoju i poprawy jej atrakcyjności.
Diagnoza przeprowadzona na potrzeby niniejszego opracowania ma charakter kompleksowy realizowany w oparciu o analizę danych ilościowych oraz jakościowych. Wyznaczenie obszarów kryzysowych zostało poparte analizą porównawczą udowadniającą potrzebę podjęcia zintegrowanej interwencji na wyodrębnionych obszarach. Ze względu na nieodzowność wskazania najbardziej zdegradowanych i problemowych dla gminy obszarów, korzystano z informacji gromadzonych przez odpowiednie referaty i jednostki organizacyjne Urzędu Gminy Jastków. Dodatkowo korzystano z danych instytucji jak Powiatowy Urząd Pracy w Lublinie czy Komisariat Policji w Niemcach.

Wybór obszarów problemowych/zdegradowanych został dokonany na podstawie wielokryterialnej analizy uwzględniającej problemy społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne oraz przestrzenne. Podstawowym kryterium wskazania obszaru jako „kryzysowego" i wskazania go do działań z zakresu rewitalizacji powinien być fakt, iż sytuacja zastana jest tam trudniejsza niż średnia dla całego obszaru gminy Jastków. Poszczególne kryteria i odpowiadające im wskaźniki wykorzystane przy wyznaczaniu obszarów zdegradowanych w gminie Jastków przedstawiono w dalszej części opracowania.

Należy podkreślić, że wybór obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji będzie opierać się na zasadach partycypacji społecznej. Planuje się przeprowadzić ankietyzację i organizację spotkań ze społecznościami lokalnymi i jednostkami oraz organizacjami działającymi na terenie gminy, jak również przeprowadzić wizje lokalne zdegradowanych obszarów. Zakłada się, że efektem przeprowadzonych konsultacji społecznych będzie wybór i akceptacja przez interesariuszy rewitalizacji obszarów zdegradowanych wymagających działań naprawczych. Następny etap prac zawierać będzie grupę działań i projektów prowadzonych na zdegradowanych obszarach zurbanizowanych, które przywrócą ich pierwotny bądź nadadzą nowy stan i funkcje wraz z doprowadzeniem do funkcjonalnego stanu obiektów znajdujących się na obszarze rewitalizacji. Zakłada się przyjęcie projektów, co do których będzie możliwe zapewnienie finansowania, a w przypadku założeń współfinansowania zewnętrznego, zapewnienie wkładu własnego i płynności finansowej.

2. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI NA TERENIE GMINY JASTKÓW

2.1. Charakterystyka przestrzenno – funkcjonalna gminy Jastków

2.1.1. Położenie

Według regionalizacji fizyczno – geograficznej Polski (J. Kondracki, 1988r.), gmina Jastków znajduje się w obszarze Europy Zachodniej, niemal w całości w obrębie mezoregionu Płaskowyż Nałęczowski, który przynależy do subregionu Wyżyna Lubelska. Północna część gminy położona jest w mezoregionie Wysoczyzna Lubartowska w ramach Niziny Południowopolskiej.

Gmina Jastków administracyjnie wchodzi w skład powiatu lubelskiego w województwie lubelskim. Graniczy od północy i wschodu z gminą Niemce, od zachodu – z gminą Garbów i Nałęczów, od południa z gminą Konopnica, od wschodu z miastem Lublin. Gmina Jastków jest gminą wiejską, zajmuje obszar 113,7 km^2. Obejmuje swym zasięgiem 25 miejscowości. Gmina Jastków jest lokalnym ośrodkiem administracyjnym. Siedziba urzędu gminy jest usytuowana w miejscowości Panieńszczyzna, w odległości ok. 11 km od Lublina, przy drodze Warszawa – Lublin.

Gmina położona jest w kształtującym się w Lubelskim Obszarze Metropolitalnym, co ma duży wpływ na przemieszczanie się zasobów ludzkich, stanowi naturalny obszar przepływu towarów, usług i kapitału. Atuty te dodatkowo wzmacnia dogodna lokalizacja względem głównych szlaków transportowych. W gminie Jastków krzyżują się szlaki komunikacyjne z zachodu na wschód i z północy na południe. Gmina leży w ciągu drogowym Warszawa – Lublin – Rzeszów, utworzonym przez odcinki dróg krajowych nr 17/S17 i 19/S19 w sieci bazowej TEN-T. Poza tym przez obszar gminy przebiegają odcinki dróg krajowych nr 12/S12, 17/S17 wraz z linią kolejową nr 7 Warszawa – Lublin – Dorohusk zaliczone do kompleksowej sieci TEN-T. Położenie gminy Jastków jest niezwykle ważnym punktem odniesienia, warunkującym rozwój gminy i określającym wyzwania, jakim muszą sprostać jej władze.

Rycina 1. Gmina Jastków na tle LOM i LOF

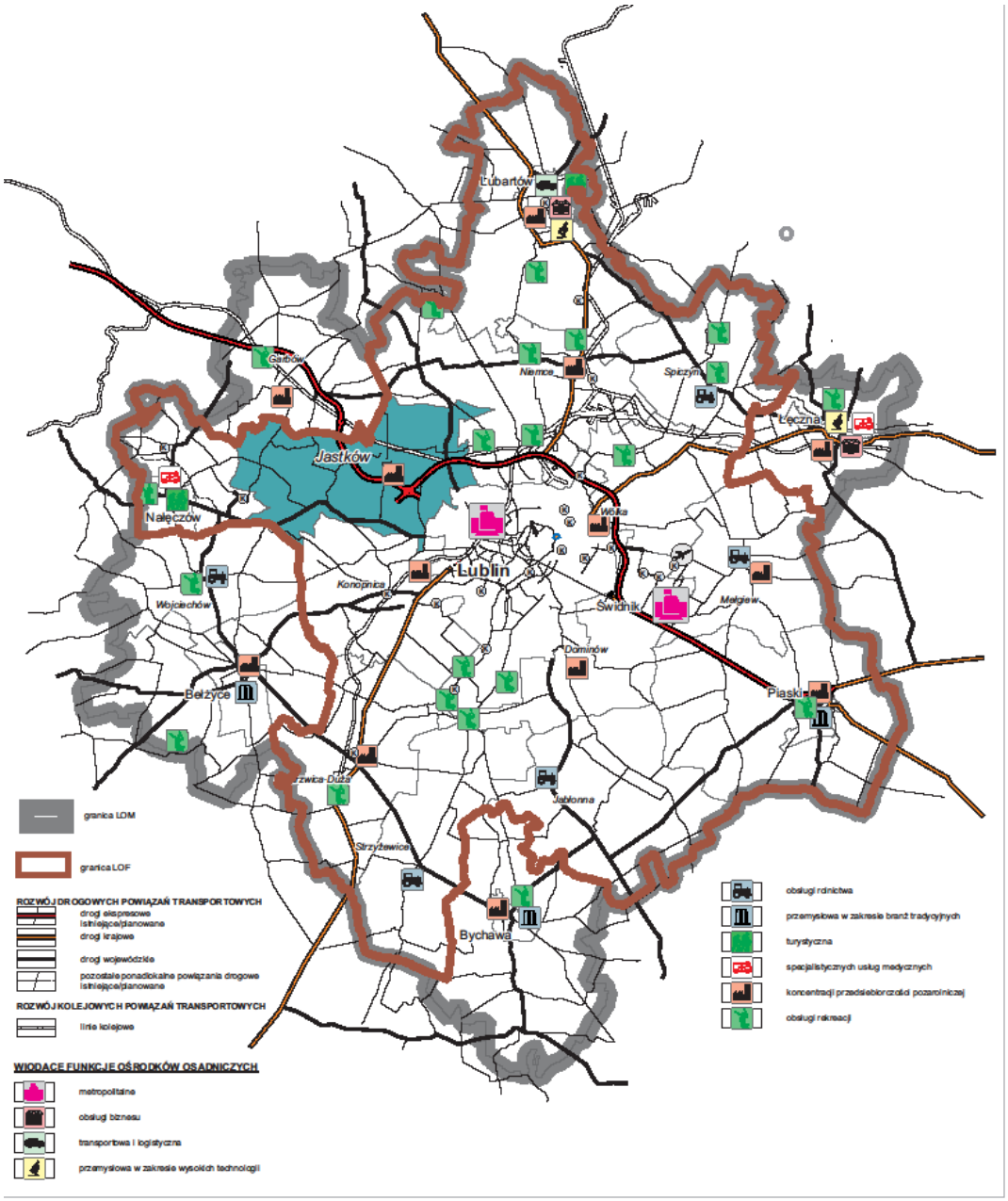

Źródło: Opracowanie własne

3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Podstawowym dokumentem, w oparciu o który prowadzona jest obecnie gospodarka przestrzenna w gminie Jastków jest Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Jastków (uchwała Nr XVI/118/2000 z dnia 12 grudnia 2000r.). Dokumentem określającym kierunki polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego jest *„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jastków* (uchwała Nr VIII/37/2015 Rady Gminy Jastków z dnia 17 kwietnia 2015r.). Ze Studium wynika, iż wiodącą jednostką osadniczą jest miejscowość Jastków – Panieńszczyzna, będąca ośrodkiem gminnym zapewniającym

kompleksową obsługę ludności. Jako ośrodki wspomagające i uzupełniające ośrodek gminny wymienia się miejscowości: Marysin, Natalin, Dąbrowica, Barak, Dębówka i Tomaszowice Kolonia.

Wśród głównych funkcji wynikających z dotychczasowych kierunków rozwoju gminy należy wymienić funkcję:

- *mieszkaniową* – z dominującą zabudową mieszkaniową jednorodzinną, willową oraz zagrodową. W gminie obserwuje się narastanie procesów semiurbanizacyjnych przejawiających się niekontrolowaną ekspansją zabudowy mieszkaniowej na tereny o wysokich walorach agroekologicznych, jak również w miejscowościach okalających miasto Lublin. Dla ochrony i budowania wartości przestrzennych i funkcjonalnych gminy konieczne jest przeniesienie polityki przestrzennej zawartej w Studium na zapisy planów miejscowych – sporządzanych sukcesywnie dla obszaru całej gminy, a w nich przede wszystkim dla terenów zagrożonych degradacją, wymagających ochrony i rehabilitacji. Należy tu nadmienić, iż około 85% obszaru gminy jest położona na gruntach klas bonitacyjnych I, II, III a i III b. Ze względu na duże zapotrzebowanie na tereny budowlane oraz małą powierzchnie gruntów o niższych klasach bonitacyjnych w obowiązującym dokumencie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jastków" – pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne wskazano tereny wysokich klas bonitacyjnych. Nowelizacja ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 10 lipca 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1338) wprowadziła zapis o braku konieczności uzyskania zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych klas I - III i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, jedynie w przypadku łącznego spełnienia warunków o których mówi art. 7, ust. 2a. ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych. W pozostałych przypadkach zmiana przeznaczenia gruntów rolnych o wysokich klasach bonitacyjnych I–III oraz leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, będzie mogła zostać dokonana wyłącznie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego (nie dotyczy zabudowy zagrodowej). Obecnie opracowywany jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (mpzp), obejmujący obszar ok. 700 ha terenów w gminie Jastków. Do sporządzanego projektu mpzp, według stanu na 10.05.2015 r., wpłynęło aż 1976 wniosków od osób prywatnych. Największe zainteresowanie zmianą przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze dotyczyło obszarów położonych w bliskim sąsiedztwie miasta Lublina, w szczególności w miejscowościach: Dąbrowica, Natalin, Smugi, Płouszowice Kolonia i Panieńszczyzna. Ze względu na wielkość terenów (ok. 520 ha) przewidzianych do wyłączenia z produkcji rolnej terenów o najwyższych klasach bonitacyjnych (są to grunty chronione), wątpliwe jest raczej uzyskanie takiej zgody ze strony Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- *turystyczno - rekreacyjną* – głównie weekendową na terenach miejscowości Jastków i Snopków;
- *usługowo - handlową* – w tym usługi publiczne, komercyjne i rzemiosła w Jastkowie, Natalinie, Marysinie, Baraku, Dębówce oraz Dąbrowicy;
- *przemysłowo – składową i wytwórczości* - w szczególności w pobliżu powiązań układu komunikacyjnego gminy z drogami ekspresowymi (Płouszowice Kolonia, okolice węzła komunikacyjnego Lublin – Sławinek oraz wzdłuż drogi krajowej jako uzupełnienie i kontynuację istniejącej zabudowy);

- *tereny zieleni;*
- *ciągi komunikacyjne*.

Część zachodnia gminy użytkowana jest głównie rolniczo. W części północnej wraz z rozwojem gminy, w coraz większym stopniu zanika funkcja rolnicza. Następuje zmiana funkcji na mieszkaniową i turystyczno – rekreacyjną. Jedynie w północnej części gminy znajduje się znaczny kompleks leśny, na pozostałym obszarze - brak jest większych skupisk leśnych. Na terenie gminy występują stawy powstałe m.in. w dawnych wyrobiskach.

3.1. Przestrzenie publiczne

Przestrzeń publiczna winna pełnić trzy podstawowe funkcje: przede wszystkim powinna być obszarem szeroko rozumianej rekreacji mieszkańców, na równi z placami zabaw czy rekreacji, stanowić strategiczny czynnik wyposażenia gminy w ogólnodostępne obszary oraz umożliwiać nawiązywanie prywatnych kontaktów międzyludzkich. Stąd też nieodzowne jest utworzenie nowych i przywrócenie zaniedbanym i zdegradowanym przestrzeniom publicznym ich funkcji. Brak tych przestrzeni dotyczy w szczególności obszarów nowo zabudowywanych, co skutkuje trudnością w identyfikacji miejsca, a tym samym osłabia możliwość budowania jego tożsamości. Oprócz tego brak wyodrębnionych i zadbanych przestrzeni dotyczy ośrodka gminnego Jastków – Panieńszczyzna oraz w większości miejscowości w gminie, gdzie koncentrowałoby się życie społeczno – gospodarcze, w tym kulturalne i rekreacyjne społeczności tam zamieszkałej. Przeprowadzona wizja lokalna w terenie pozwala na stwierdzenie, że możliwe jest urządzenie bądź wydzielenie i zagospodarowanie przestrzeni publicznych m.in. w Jastkowie w zespole pałacowo – parkowym oraz w sąsiedztwie „Agronomówki" (obecnie siedziba GOPS). W sąsiedztwie agronomówki istnieje możliwość zagospodarowania obiektów poprzemysłowych, natomiast w miejscowości Snopków - utworzenie placu zabaw i siłowni. Zagospodarowanie przestrzeni umożliwi społeczności lokalnej (ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych, dzieci bądź wykluczonych społecznie) spędzenie swojego wolnego czasu w sposób przyjemny i pożyteczny oraz integrację społeczną.

4. DEMOGRAFIA I INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

4.1. Ludność

Podstawowymi miernikami charakteryzującymi zbiorowość ludzką jest jej liczebność i rozmieszczenie. Liczba mieszkańców gminy, w przeciwieństwie do obecnej sytuacji demograficznej powiatu lubelskiego wykazuje systematyczną, aczkolwiek niewielką tendencję wzrostową. Gmina Jastków na dzień 30 czerwca 2015 roku liczyła 13 301 mieszkańców, w tym 6483 mężczyzn i 6818 kobiet. W porównaniu do 2011 roku odnotowano nieznaczny wzrost liczby mieszkańców o niespełna 1% (125 osób). W gminie zaobserwowano także wzrost współczynnika feminizacji, czyli stosunku liczby kobiet na 100 mężczyzn, który wyniósł 105 kobiet/100 mężczyzn (w 2011 roku wskaźnik ten wynosił 103 kobiety/100 mężczyzn).

Wykres 1. Zmiana liczby ludności w gminie Jastków w wybranych latach

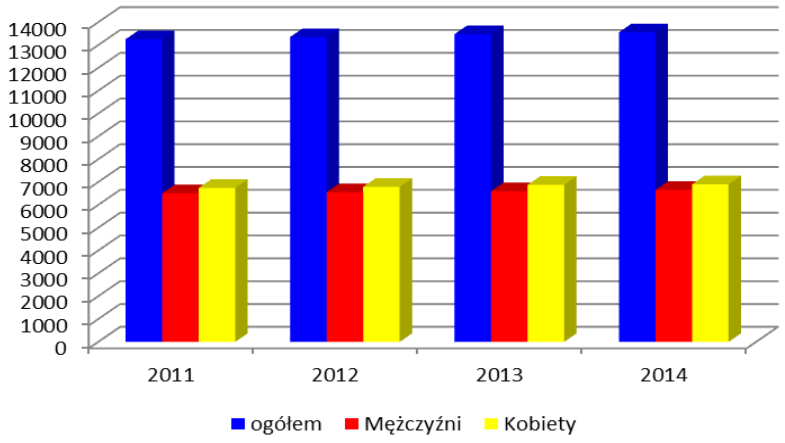

Źródło: Urząd Gminy Jastków; Bank Danych Lokalnych

Tabela 1. Ludność gminy wg miejscowości w 2011 i 2015 roku

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności						
		2011 rok			2015 rok			Saldo ludności
		ogółem	M	K	ogółem	M	K	
1	Barak	138	61	77	198	86	112	60
2	Dąbrowica	1348	662	686	1294	645	649	-54
3	Dębówka	436	234	202	402	205	197	-34
4	Jastków	815	414	401	814	412	402	-1
5	Józefów- Pociecha	227	108	119	225	107	118	-2
6	Ługów	420	201	219	414	200	214	-6
7	Marysin	908	452	456	935	462	473	27
8	Miłocin	283	147	136	301	157	144	18
9	Moszenki	153	77	76	148	74	74	-5
10	Moszna	343	173	170	340	173	167	-3
11	Moszna-Kolonia	180	81	99	189	84	105	9
12	Natalin	455	213	243	494	225	269	39
13	Ożarów	600	282	318	595	287	308	-5
14	Panieńszczyzna	1630	804	826	1662	804	858	32
15	Piotrawin	395	193	202	399	197	202	4
16	Płouszowice	269	128	141	218	104	114	-51
17	Płouszowice-Kolonia	993	506	487	1000	500	500	7
18	Sieprawice	418	197	221	451	212	239	33
19	Sieprawki	206	103	103	215	108	107	9
20	Snopków	928	445	483	938	446	492	10
21	Smugi	572	291	281	613	298	315	41
22	Sługocin	169	73	96	167	71	96	-2
23	Tomaszowice	477	228	249	513	248	265	36
24	Tomaszowice-Kolonia	697	347	350	665	324	341	-32
25	Wysokie	116	57	59	111	54	57	-5
razem		**13176**	**6477**	**6698**	**13301**	**6483**	**6818**	**125**

Źródło: Urząd Gminy Jastków; Bank Danych Lokalnych

Analiza danych wykazała, iż pod względem zaludnienia największymi miejscowościami w gminie Jastków są: Panieńszczyzna, Dąbrowica, Płouszowice-Kolonia, Snopków i Marysin. W porównaniu do 2011 roku nastąpił spadek ludności we wsiach: Dąbrowica (54 osoby), Płouszowice (51 osób), Dębówka (34 osoby) oraz Tomaszowice Kolonia (32 osoby). Niewielki spadek ludności odnotowany został w 7 miejscowościach i zawierał się w przedziale od 1 do 6 osób i miało to miejsce w sołectwach: Józefów – Pociecha, Ługów, Moszenki, Moszna, Ożarów, Sługocin i Wysokie. W pozostałych 14 miejscowościach gminy tj. Barak, Marysin, Miłocin, Natalin, Jastków, Panieńszczyzna, Piotrawin, Płouszowice Kolonia, Sieprawice, Sieprawki, Smugi, Snopków, Tomaszowice wzrosła liczba ludności i wahała się w granicach od 4 do 60 osób.

Wykres 2. Saldo liczby ludności gminy wg miejscowości w latach 2011 i 2015

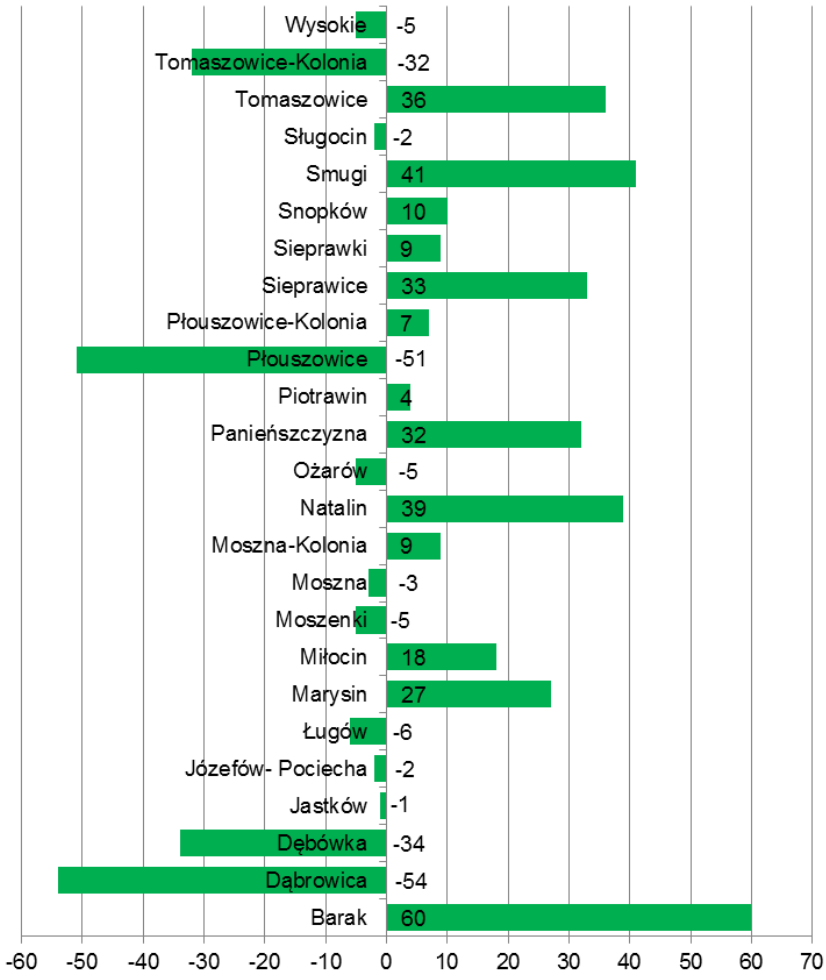

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jastków

4.2. Gęstość zaludnienia

Średnia gęstość zaludnienia dla gminy wynosi 117 osób/km^2. Oznacza to, że gęstość zaludnienia jest 1,3 razy wyższa od średniej dla gmin powiatu lubelskiego (90 osób/km^2). Gmina Jastków pod względem gęstości zaludnienia zajmuje 4 lokatę wśród 14 gmin wiejskich powiatu lubelskiego. Biorąc pod uwagę jedynie tereny zabudowane i liczbę ludności tam zamieszkałej najwyższą gęstością zaludnienia charakteryzują się miejscowości:

Józefów - Pociecha, Płouszowice Kolonia, Piotrawin, Barak, Dębówka i Panieńszczyzna. Najmniej zaludnioną jest wieś Moszna i Płouszowice.

Tabela 2. Gęstość zaludnienia gminy wg miejscowości

Lp.	Miejscowość	Ludność ogółem 2015r.	Powierzchnia w ha		Gęstość zaludnienia	
			całkowita	terenów zabudowanych	osoby/km^2 powierzchni całkowitej	osoby/km^2 na terenach zurbanizowanych
1	Barak	198	54,0479	25,1835	366,3	786,2
2	Dąbrowica	1294	699,3421	243,4371	185,0	531,6
3	Dębówka	402	249,1932	50,542	161,3	795,4
4	Jastków	814	825,7693	169,9334	98,6	479,0
5	Józefów-Pociecha	225	183,0932	17,1556	122,9	1311,5
6	Ługów	414	809,5624	90,102	51,1	459,5
7	Marysin	935	280,3367	145,321	333,5	643,4
8	Miłocin	301	276,5343	60,2221	108,8	499,8
9	Moszenki	340	405,4079	52,3408	83,9	649,6
10	Moszna	148	404,2903	101,4335	36,6	145,9
11	Moszna-Kolonia	189	567,8458	30,3355	33,3	623,0
12	Natalin	494	297,7871	79,3956	165,9	622,2
13	Ożarów	595	678,7463	124,2044	87,7	479,0
14	Panieńszczyzna	1662	859,0158	208,9829	193,5	795,3
15	Piotrawin	399	376,7737	45,4553	105,9	877,8
16	Płouszowice	218	342,0139	91,7867	63,7	237,5
17	Płouszowice-Kolonia	1000	656,9751	107,166	152,2	933,1
18	Sieprawice	451	450,9065	93,8181	100,0	480,7
19	Sieprawki	215	218,8194	37,5865	98,3	572,0
20	Snopków	938	695,6818	157,9002	24,0	597,0
21	Smugi	613	548,5102	126,3856	111,8	485,0
22	Sługocin	167	338,6075	26,8536	277,0	621,9
23	Tomaszowice	513	443,2102	102,0975	115,7	502,5
24	Tomaszowice-Kolonia	665	556,5083	129,4621	119,5	513,7
25	Wysokie	111	142,3200	21,0858	78,0	526,4
razem		**13301**	**11361,2989**	**1536,2901**	**117,1**	**865,8**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jastków

4.3. Struktura wieku mieszkańców

Na liczbę ludności decydujący wpływ mają dwa czynniki: ruch naturalny oraz wędrówkowy ludności. Te z kolei zdeterminowane są przez strukturę ludności według wieku i płci. Struktura ludności według wieku określa proces starzenia się ludności, definiowany najogólniej, jako zmiany stanu i struktury według wieku ludności, w ogólnej liczbie udziału osób starszych.

Wykres 3. Zmiana struktury wieku ludności gminy Jastków w wybranych latach

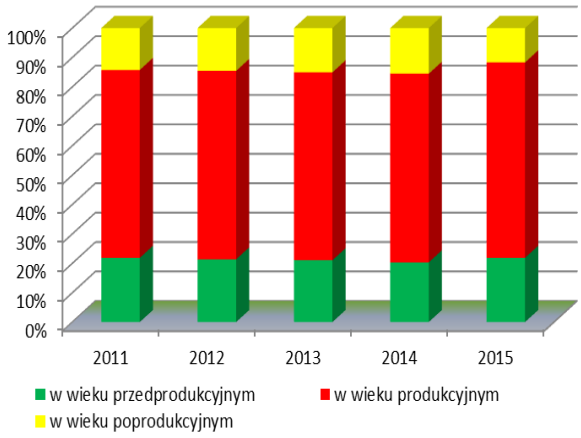

Źródło: Urząd Gminy Jastków; Bank Danych Lokalnych

Tabela 3. Struktura wieku mieszkańców gminy wg miejscowości w 2011 i 2015 roku

Lp.	Miejscowość	Liczba ludności					
		W wieku przedprodukcyjnym		W wieku produkcyjnym		W wieku poprodukcyjnym	
		2011 r.	30.06. 2015r.	2011 r.	30.06. 2015r.	2011 r.	30.06. 2015r.
1	Barak	20	39	98	142	20	19
2	Dąbrowica	304	274	862	901	182	137
3	Dębówka	91	67	283	283	62	51
4	Jastków	219	278	488	535	108	87
5	Józefów- Pociecha	49	50	131	141	43	36
6	Ługów	88	79	256	270	80	65
7	Marysin	217	219	606	639	85	78
8	Miłocin	65	74	172	187	46	42
9	Moszenki	40	29	96	104	17	15
10	Moszna	67	105	215	229	61	49
11	Moszna-Kolonia	41	29	102	116	37	31
12	Natalin	103	114	304	349	48	42
13	Ożarów	109	101	384	415	107	82
14	Panieńszczyzna	323	356	1086	1127	219	197
15	Piotrawin	90	100	248	261	58	46
16	Płouszowice	58	42	168	149	43	71
17	Płouszowice-Kolonia	212	217	645	675	136	116
18	Sieprawice	96	109	244	278	78	67
19	Sieprawki	49	55	125	137	22	24
20	Snopków	208	205	603	641	117	100
21	Smugi	135	167	366	391	71	64
22	Sługocin	87	21	113	114	29	23
23	Tomaszowice	119	116	285	344	73	63
24	Tomaszowice-Kolonia	161	124	444	475	92	74
25	Wysokie	30	29	61	58	25	24

	2981	2999	8385	9108	2579	1603

Źródło: Urząd Gminy Jastków; Bank Danych Lokalnych

Struktura ludności według ekonomicznych grup wiekowych koresponduje ze zmieniającą się strukturą wieku. Analiza danych wskazuje na kilka trendów. W porównaniu do 2011 roku dość wyraźnie zwiększył się udział ludności w wieku produkcyjnym o 8,6% (o 723 osoby). Udział ludności w wieku poprodukcyjnym zmalał o 37,8% (o 976 osoby), natomiast nieznacznie zwiększył się udział osób w wieku przedprodukcyjnym – o 0,6% (o 18 osób). Relatywnie wysoki odsetek osób w wieku produkcyjnym świadczy o zaistnieniu zjawiska renty demograficznej – korzystnie wpływającej na dynamikę rozwoju gospodarczego, ale także wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa gminy. W gminie jednak nie przybiera on jeszcze znaczących rozmiarów, zatem aktualnie nie ma bezpośredniego zagrożenia jego negatywnymi skutkami i zbyt dużego obciążenia demograficznego.

Wykres 4. Struktura wieku ludności gminy wg miejscowości w 2014 roku (w %)

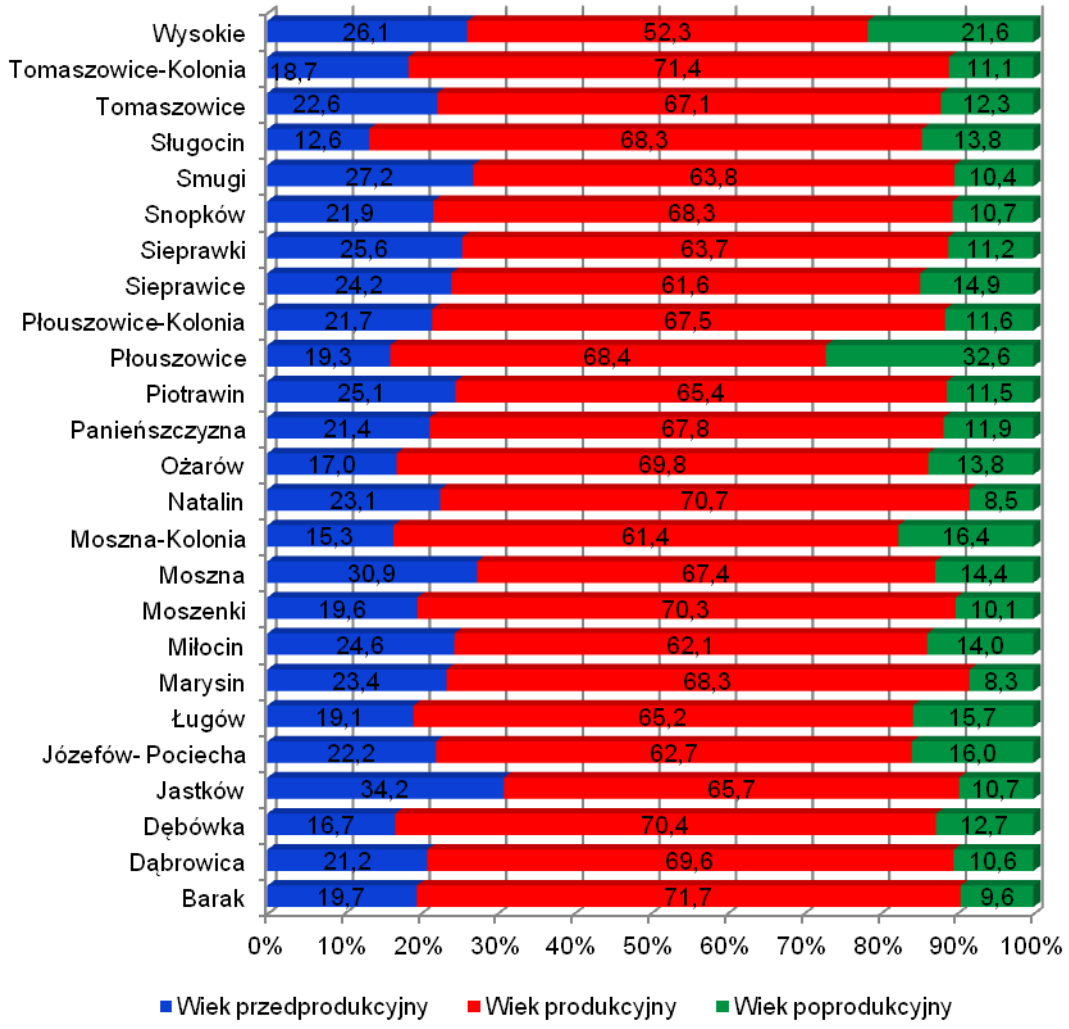

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jastków

Szczegółowa analiza dotycząca struktury wieku mieszkańców pozwala na stwierdzenie, że sytuacja demograficzna w większości sołectw gminy stale pogarsza się w wyniku zbyt

małej liczby urodzeń. Dotyczy to przede wszystkim miejscowości, w których udział ludności w poszczególnych grupach, czyli w:

- wieku przedprodukcyjnym – jest niższy niż średnia dla gminy: Dębówka, Ługów, Moszenki, Moszna Kolonia, Ożarów, Płouszowice, Płouszowice Kolonia, Sługocin, Snopków, Tomaszowice Kolonia;
- wieku produkcyjnym – jest wyższy niż średnia dla gminy: Barak, Dąbrowica, Dębówka, Moszenki, Natalin, Ożarów, Tomaszowice Kolonia;
- wieku poprodukcyjnym – jest wyższy niż średnia dla gminy: Dębówka, Ługów, Józefów - Pociecha, Miłocin, Moszna, Moszna Kolonia, Płouszowice, Ożarów, Sługocin, Wysokie.

Reasumując, należy stwierdzić, że na przestrzeni lat w gminie zachodziły wyraźne zmiany zarówno w liczbie, jak też i w strukturze ludności, a głównymi czynnikami powodującymi te zmiany były: zmniejszająca się liczba urodzeń, przesuwanie się roczników wyżowych przez kolejne grupy wieku oraz przedłużanie się przeciętnej długości trwania życia. Oznacza to, że w przyszłości przy zachowanej strukturze, sytuacja gminy pod tym względem będzie ulegać pogorszeniu, tzn. mniej osób będzie wchodzić w wiek produkcyjny, więcej natomiast zasilać będzie grupę osób starszych. Oznacza to naruszenie równowagi pokoleniowej, ponieważ przy zachowaniu dotychczasowych trendów rozwoju będzie coraz mniej dzieci, a tym samym potencjalnych przyszłych pracowników, a coraz więcej osób w wieku poprodukcyjnym.

4.4. Ruch naturalny i wędrówkowy ludności

Na przyrost naturalny ludności składają się zmiany w jej liczbie, powodowane przez urodzenia i zgony. Liczb urodzeń w analizowanych latach utrzymuje się praktycznie na tym samym poziomie, podobna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do liczby zgonów. W analizowanych latach przyrost naturalny dla gminy Jastków był dodatni i wynosił odpowiednio: 21 i 16. Pozwala to z pewnym prawdopodobieństwem wnioskować, że w najbliższym okresie nie nastąpi nadmierna tendencja spadkowa urodzeń.

Wykres 5. Przyrost naturalny w wybranych latach w gminie Jastków

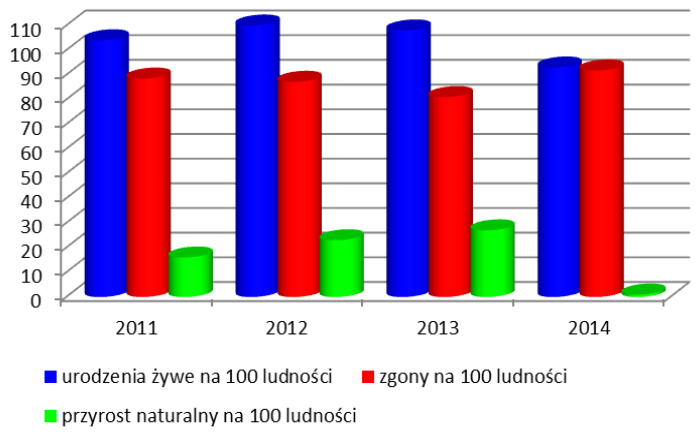

Źródło: Urząd Gminy Jastków; Bank Danych Lokalnych

Wykres 6. Przyrost naturalny ludności gminy wg miejscowości w 2011 i 2014 r.

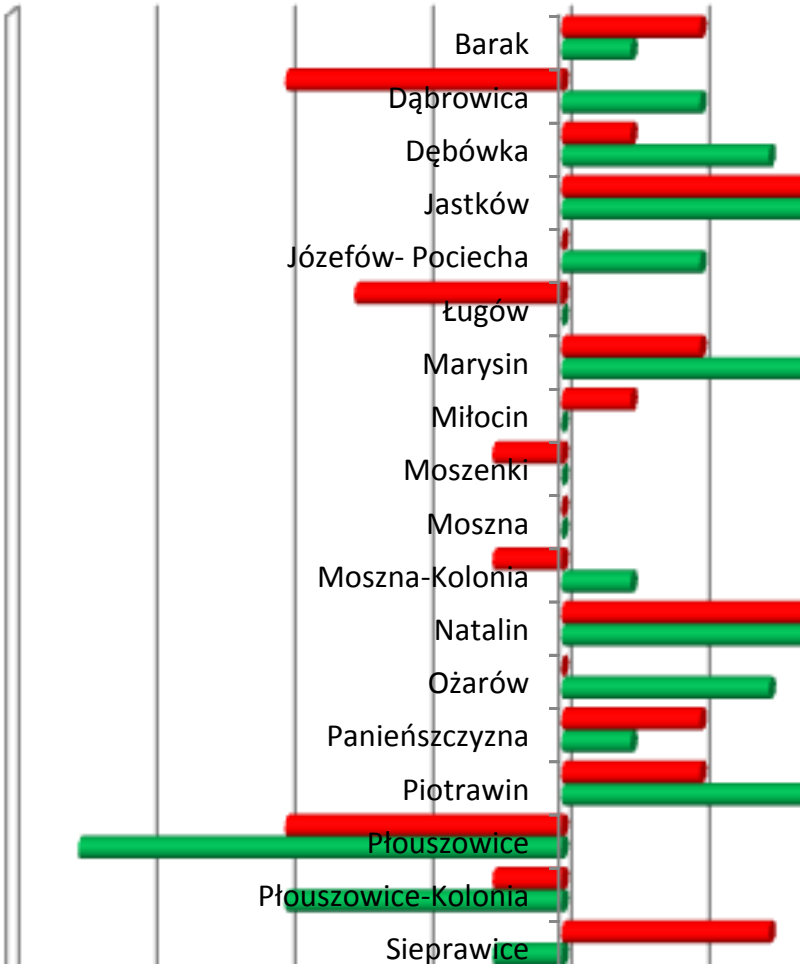

Źródło: Opracowanie \własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jastków

Obserwacja narastania procesów semiurbanizacyjnych w gminie, osiedlania się ludności przede wszystkim z Lublina sprawia, że napływ ludności na teren gminy jest około 46% wyższy aniżeli odpływ. Napływ ten powodował ciągle dodatnie saldo migracji stałych gminy, które w 2014 r. wyniosło 259 osób. Należy tu podkreślić, że najwyższy napływ ludności miał miejsce w miejscowościach: Płouszowice Kolonia, gdzie przybyło 31 osób, Natalin (o 24 osoby), Jastków (o 18 osób). Najmniejszym napływem w granicach 1-6 osób charakteryzowały się miejscowości: Tomaszowice, Tomaszowice Kolonia, Sieprawki, Płouszowice, Moszna Kolonia i Barak. Odpływ ludności miał miejsce we wsi Dębówka, z której wyemigrowało 12 osób oraz we wsi Moszenki (o 6 osób). Należy nadmienić, że przytoczone powyżej dane nie oddają realnej wartości określającej obecny ruch migracyjny. Nie obejmują czasowych migracji na tle zarobkowym, zwłaszcza związanych z wyjazdem za granicę. Nie wszyscy z tych, którzy podjęli decyzję o wyjeździe decydują się

na wymeldowanie, niektórzy wykonują pracę w tzw. trybie wahadłowym (część roku spędzają za granicą, część na obszarze zameldowania).

Wykres 7. Migracje ludności w gminie Jastków w wybranych latach

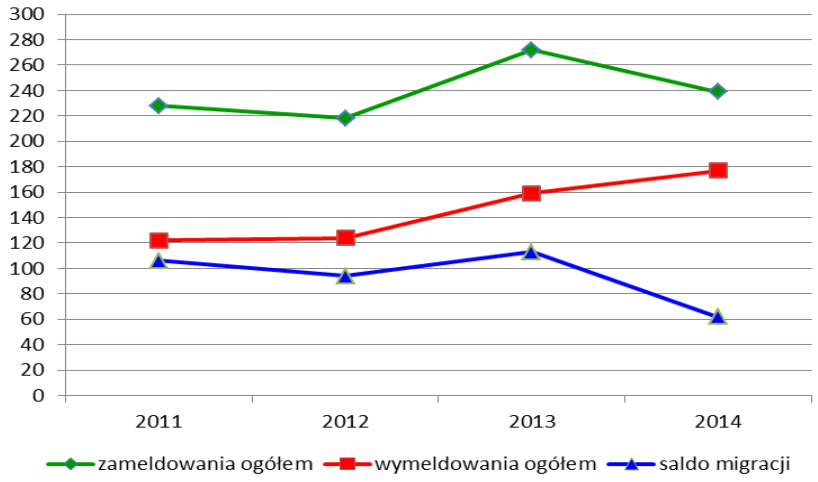

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jastków; Bank Danych Lokalnych

Wykres 8. Migracje ludności gminy wg miejscowości w 2014 roku

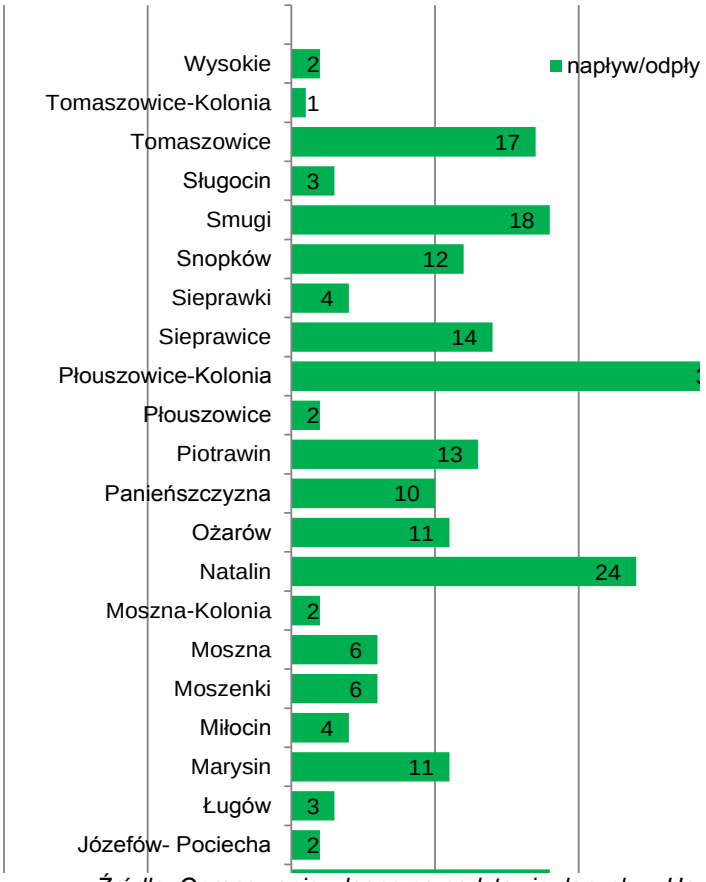

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Jastków

Większość osób emigrujących z Lublina wybiera jako swoje nowe miejsce zamieszkania obszar powiatu lubelskiego, w tym obszar gminy Jastków z uwagi na niższe ceny nieruchomości oraz bardziej korzystne warunki zamieszkania. Do znacznego zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej gminy przyczynia się intensywnie rozbudowywana infrastruktura techniczna, bardzo dobre połączenia komunikacyjne z Lublinem. Bliskie sąsiedztwo metropolii stwarza możliwość zaspokajania usług wysokospecjalistycznych z zakresu zdrowia oraz potrzeby kulturalne, sportowe i wiele innych.

Rozwój i „otwarcie się" gminy oraz ciągły proces dostosowywania się do nowych warunków otoczenia, pozytywnie wpłynie na kierunek zmian w liczbie ludności. Oznacza to jednak, że dalszy jej rozwój zależeć będzie od podniesienia poziomu atrakcyjności, warunkujących napływ nowych mieszkańców. Z uwagi na młody wiek migrantów, wpłynęłoby to korzystnie zarówno na strukturę wieku, jak też na wielkość przyrostu naturalnego. Dlatego też, niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do stworzenia miejsc pracy, warunków mieszkaniowych, opieki nad dziećmi oraz możliwości rozwoju osobistego i atrakcyjnego spędzania wolnego czasu.

4.5. Pomoc społeczna

Wraz z rozwojem życia społecznego zaistniały również mechanizmy społeczne i kulturowe sprzyjające wykluczeniu jednostek, tj. stawianiem ich poza nawiasem życia społecznego. Zjawisko to ujawniło się w postaci marginalizacji, polaryzacji życia społecznego, bezrobocia, ubóstwa i bezdomności. Proces wykluczenia zachodzi w sposób dynamiczny, a niekorzystne sytuacje, np. brak pracy, powodujący pierwotnie wykluczenie z rynku pracy, może stać się przyczyną kolejnych trudności i głębokiego wykluczenia społecznego. Zjawisko to potęguje przenoszenie bezradności i ubóstwa na zasadzie dziedziczenia. Grupy społeczne zagrożone ubóstwem to w dużej mierze ludzie starsi, osoby samotne, chore oraz rodziny wielodzietne niewydolne wychowawczo.

Wśród głównych przyczyn występowania ubóstwa w gminie Jastków należy wymienić: bezrobocie, długotrwałą chorobę, niepełnosprawność i wielodzietność. Analiza danych z ostatnich kilku lat wskazuje na zmniejszenie się liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej. Spadek ten wiąże się jednak nie z wyraźną poprawą warunków ekonomicznych i socjalnych, a raczej z zaostrzeniem kryteriów ekonomicznych, jakie musi spełniać osoba starająca się o przyznanie określonej pomocy. Należy podkreślić, że aby uzyskać pomoc społeczną z tytułu ubóstwa, dochód osoby samotnie gospodarującej nie może przekroczyć kwoty 634,00 zł, zaś w rodzinie - 514,00 zł na osobę. W szczególności zmiany dotyczyły obniżenia się liczby rodzin korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z uwagi na ubóstwo (o 11,8%) i bezrobocie (o 10,6%). W 2014 roku z zasiłków pomocy społecznej korzystało 175 rodzin, w tym 126 rodzin (bez mała 72% korzystających z zasiłków) stanowiły rodziny borykające się z ubóstwem. Rodziny korzystające z pomocy społecznej to rodziny, które dotyka problem bezrobocia przynajmniej jednego z członków rodziny (prawie 60%), oraz co najmniej jedna osoba w rodzinie legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności (50,53 % ogółu korzystających). Dość dużą liczbę rodzin objętych pomocą stanowiły rodziny wychowujące dzieci, w tym rodziny wielodzietne i niepełne, które cechują się bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, tj. 22,63% ogółu. Potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność, będąca przyczyną trudnej sytuacji w rodzinie stanowi 33,16%, w tym wielodzietność, stanowi 22,11%. Rodziny, w których występuje długotrwała lub ciężka choroba stanowią 17,89% (w załączniku do diagnozy – tabela 7. Pomoc społeczna).

Większość rodzin korzystających z pomocy społecznej zamieszkuje miejscowości z powodu:

- ubóstwa: Moszna Kolonia, Tomaszowice, Moszna, Miłocin, Barak, Jastków, Tomaszowice Kolonia, Płouszowice;
- bezrobocia: Moszna, Moszna Kolonia, Tomaszowice, Tomaszowice Kolonia, Miłocin, Barak, Ługów, Jastków;
- niepełnosprawności: Barak, Moszna, Tomaszowice, Miłocin, Jastków, Panieńszczyzna;
- wielodzietności: Barak, Jastków, Ługów, Moszna Kolonia, Miłocin, Sługocin, Moszna.

W wymienionych wyżej miejscowościach, ilość rodzin korzystająca z pomocy społecznej przekracza średnią dla gminy. Z uwagi na ograniczone możliwości finansowe gminy, a także uwarunkowania prawne, na chwilę obecną nie jest możliwe pełne zabezpieczenie potrzeb rodzin, prowadzące do wyjścia z trudnej sytuacji, a w konsekwencji do usamodzielnienia się.

Należy jednak podkreślić, iż na terenie gminy, oprócz rodzin korzystających z zasiłków pomocy społecznej, ubóstwo dotyka także rodziny pozbawione prawa do zasiłku. Szczególnie dotyczy to rodzin będących osobami bezrobotnymi, rodzin alkoholików czy rodzin wielodzietnych.

Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) w Jastkowie. GOPS jest instytucją zajmującą się zapobieganiem marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Dysponując wiedzą o sytuacji osób potrzebujących udziela pomocy nie tylko w formie świadczeń finansowych. Jedną z form wsparcia jest organizacja wolontariatu, gdzie głównym jego celem jest wyrównywanie szans społecznych m.in. poprzez pomoc osobom starszym i samotnym, osobom niepełnosprawnym oraz dzieciom pochodzącym z rodzin niewydolnych wychowawczo. Inną formą wsparcia rodziny i dziecka, którą realizuje GOPS w Jastkowie jest funkcja asystenta rodziny, który zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ma na celu zapewnienie rodzinom przeżywającym problemy wsparcia, a tym samym ograniczenie odbierania im dzieci.

W gminie działa świetlica socjoterapeutyczna dla dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo, do której uczęszcza około 30 dzieci. Oprócz prac socjoterapeutycznych w placówce prowadzone są działania edukacyjno – terapeutyczne w formie różnorodnych zajęć: dydaktyczno – wyrównawczych, kulinarnych, sportowych i innych.

W gminie podejmowane są działania zmierzające do zminimalizowania skutków patologii społecznych, przede wszystkim dotyczy to przemocy w rodzinie i nadużywania alkoholu. Na terenie ośrodka działa punkt konsultacyjny dla osób uzależnionych i ich rodzin. Ze względu na niezadawalające warunki lokalowe w punkcie tym udziela się porad jedynie dwa razy w miesiącu.

Rada Gminy Jastków przyjęła Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Program Wspierania Rodziny i Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie. Programy te skierowane są do mieszkańców gminy, do osób doświadczających przemocy w rodzinie tj.: współmałżonków, dzieci i młodzieży, grup zależnych (osób starszych i niepełnosprawnych), sprawców przemocy w rodzinie, a także do instytucji, podmiotów zajmujących się profesjonalnym udzielaniem wsparcia społecznego oraz świadków przemocy w rodzinie, a jego celem jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy. Na podstawie danych uzyskanych ze sprawozdań GOPS w Jastkowie – w gminie założono 29 Niebieskich Kart.

Oprócz GOPS, działalność związaną z realizacją profilaktyki uzależnień na terenie gminy prowadzą: Urząd Gminy; Gminny Ośrodek Kultury i Sportu; Gminna Biblioteka Publiczna w Jastkowie wraz z filiami; Komisariat Policji w Niemcach; Szkoły i przedszkola; Stowarzyszenia działające na terenie gminy; Zespół charytatywny przy Parafii Rzymskokatolickiej; Świetlica środowiskowa; Zespół Interdyscyplinarny; Grupa wsparcia AA pod nazwą „Od Nowa"; Samodzielne Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej; Punkt Konsultacyjny z siedzibą w GOPS w Jastkowie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z wieloma instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Wśród nich wymienić należy między innymi: Policję, Sąd, Prokuraturę, Zespół kuratorskiej służby sądowej, komorników sądowych, Wojewódzki Urząd Pracy, Powiatowy Urząd Pracy, Ochotniczą Straż Pożarną w Moszenkach, Bank Żywności, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, szkoły, służbę zdrowia, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Polski Komitet Pomocy Społecznej, Polski Czerwony Krzyż, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Powiatowy Zespół Do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, itp.

Biorąc jednak pod uwagę identyfikowane potrzeby, należy podkreślić konieczność zwiększania, rozwijania i modernizacji infrastruktury pomocy społecznej, by żadna z grup społecznych nie była zagrożona zjawiskiem trwałego wykluczenia. Niezbędne jest podjęcie prac polegających na dostosowaniu pomieszczeń w obiekcie GOPS i budynku agronomówki w Jastkowie m.in. poprzez utworzenie świetlicy środowiskowej, świetlicy dla osób starszych dla potrzeb grup wsparcia m.in. rodzin doświadczających przemocy, czy też działalności Grupy AA.

4.6. Oświata

4.6.1. Szkolnictwo

Sieć placówek oświatowych na terenie gminy tworzy 5 szkół podstawowych zlokalizowanych w miejscowościach: Jastków, Ożarów, Płouszowice, Snopków i Tomaszowice i gimnazjum w Jastkowie. Do szkół podstawowych w gminie uczęszcza 935 dzieci (liczba uczniów w roku szkolnym 2015/2016), zaś w gimnazjum naukę pobiera 278 uczniów (278 uczniów – w roku szkolnym 2015/2016).

Wszystkie szkoły znajdujące się na terenie gminy są wyposażone w pracownie komputerowe z dostępem do Internetu. Warunki funkcjonowania szkół są dobre. Przy szkołach podstawowych w Tomaszowicach, Płouszowicach i Ożarowie znajdują się boiska, zaś w Snopkowie i Jastkowie zlokalizowane są boiska wielofunkcyjne.

We wszystkich placówkach oświatowych uczniowie mogą korzystać z bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych. W szkołach, oprócz kół przedmiotowych, działają koła: taneczne, wokalne, instrumentalne, sportowe, szachowe, ekologiczne, teatralne, plastyczne.

Wymienione placówki oświatowe zabezpieczają w pełni podstawowe potrzeby edukacyjno - oświatowe mieszkańców gminy, niemniej jednak wydaje się za celowe wyrównywanie kompetencji kluczowych dzieci i młodzieży z terenu gminy Jastków. W przypadku podjęcia tej inicjatywy zostałyby stworzone warunki do prowadzenia zajęć edukacyjno – wychowawczych pozwalającym doskonalić umiejętności m.in. językowe, komputerowe i inne. Pozwoli to dzieciom i młodzieży z terenu gminy na zdobywanie wiedzy i kształtowanie umiejętności wykorzystania jej w praktyce, a także współpracy i wymiany wiedzy oraz doświadczeń z innymi grupami.

Na terenie gminy prowadzą działalność instytucje szkoleniowe: Fundacja EOS" w Dąbrowicy oraz Edu Business Group Agnieszka Wróblewska wpisane do Rejestru Instytucji Szkoleniowych (RIS). Fundacje wspierają podnoszenie kwalifikacji pracowników poprzez wdrażanie idei kształcenia ustawicznego, wspierają także inicjatywy gospodarcze i proekologiczne oraz związane z budową społeczeństwa obywatelskiego.

4.6.2. Wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy w wieku przedszkolnym tj. od 3-6 lat było 671[1] dzieci. Opieka przedszkolna skupiona jest w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych: w Tomaszowicach, Jastkowie, Płouszowicach, Snopkowie i Ożarowie, do których uczęszcza 192 dzieci. Oprócz oddziałów przedszkolnych na terenie gminy funkcjonują placówki niepubliczne usytuowane w miejscowości Panieńszczyzna (1 placówka) i w Dąbrowicy (2 placówki), które sprawują opiekę nad 107 dziećmi.

Dzieci w wieku 3-6 lat z terenu gminy są objęte wychowaniem przedszkolnym w jednostkach na terenie innych gmin. Do placówek tych uczęszczało 180 dzieci (26,83%), a mianowicie: Lublin - (140), Garbów - (7), Konopnica - (28), Nałęczów – (4) i Niemce –(1). Z placówek przedszkolnych w gminie korzysta zaledwie 42,7% wszystkich dzieci z terenu gminy. Należy zwrócić uwagę, że wskaźnik ten jest bardzo niski. Na terenie gminy nie funkcjonują żłobki.

Wyposażenie oddziałów przedszkolnych spełnia wymogi w zakresie wychowania przedszkolnego. Jednakże do 2019 roku pomieszczenia zajmowane przez oddziały przedszkolne muszą być dostosowane do nowych przepisów w zakresie ochrony przeciwpożarowej..

Istniejąca sieć oddziałów przedszkolnych na obszarach wiejskich nie zaspokaja potrzeb w tym zakresie. Wydaje się za zasadne utworzenie na terenie gminy tj. w Jastkowie lub Panieńszczyźnie przedszkola oraz placówki opiekuńczej - żłobka dla dzieci poniżej trzeciego roku życia. Jednostki te obsługiwałyby powstające osiedle zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, w pobliżu którego brak jest jakiejkolwiek infrastruktury społecznej m.in. obiektów opieki nad dziećmi oraz możliwości rozwoju osobistego i atrakcyjnego spędzania wolnego czasu. Powyższe placówki obsługiwałyby także pozostałych mieszkańców gminy. Gmina zamierza podjąć inicjatywę wybudowania na tym terenie kompleksu oświatowo – kulturalnego- Centrum Rozwoju Rodziny, w którym mieścić się będzie żłobek, przedszkole i biblioteka.

4.7. Poziom zatrudnienia i rynek pracy

Lokalny rynek pracy w dużej mierze kształtowany jest przez liczbę osób pracujących oraz osób pozostających bez pracy. Od 2011 roku negatywne procesy były kompensowane przez znaczny wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym, z 8385 osób do 9108 osób, co jest równoznaczne z 68% udziałem tej grupy w strukturze wieku w roku 2014 (przy 21% grupy przedprodukcyjnej i 11% grupy poprodukcyjnej). Mając na uwadze ogólne trendy

[1] Wg danych UG Jastków za 2015 rok.

demograficzne, proces ten nie będzie trwał długo i w najbliższym okresie czasu można spodziewać się zatrzymania wzrostu, a następnie zmniejszania się liczebności tej grupy. W gminie udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 5,7%, jednakże był niższy od wskaźnika dla powiatu lubelskiego (6,5%) i dla województwa lubelskiego (8,5%). Niewątpliwie wpływ na tę sytuację ma bliskie sąsiedztwo miasta Lublin, które zapewnia miejsca pracy części mieszkańcom gminy.

Wykres 9. Struktura bezrobotnych wg wieku w gminie Jastków

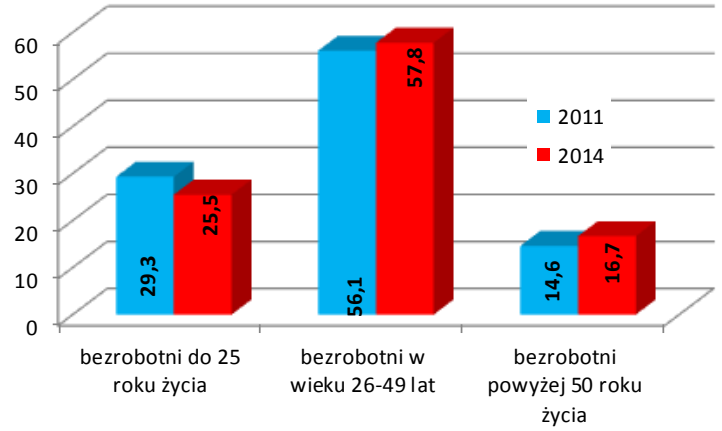

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Lublinie

Należy podkreślić, że od kilku lat następował sukcesywny wzrost bezrobocia. Spośród 506 mieszkańców zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Lublinie, prawie 52% znajduje się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, są to osoby długotrwale bezrobotne. Analiza liczby osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w gminie Jastków pozwala na wyodrębnienie grup wymagających szczególnych form wsparcia. Zjawisko długotrwałego bezrobocia od 2011 roku wzrosło o blisko 29,8%, a wśród osób powyżej 50 roku życia o ponad 41,0 %. Grupą o równie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy są również kobiety (49%) Omawiane kategorie są szczególnie narażone na marginalizację społeczną i ekonomiczną. Szczegółowa analiza zjawiska bezrobocia będzie w dalszej części opracowania skonfrontowana ze wskaźnikami dedykowanymi każdemu ze zdefiniowanych obszarów zdegradowanych – udowadniając ich zdegradowanie ekonomiczne i społeczne.

Wykres 10. Liczba bezrobotnych wg miejscowości w 2011 i 2014 roku

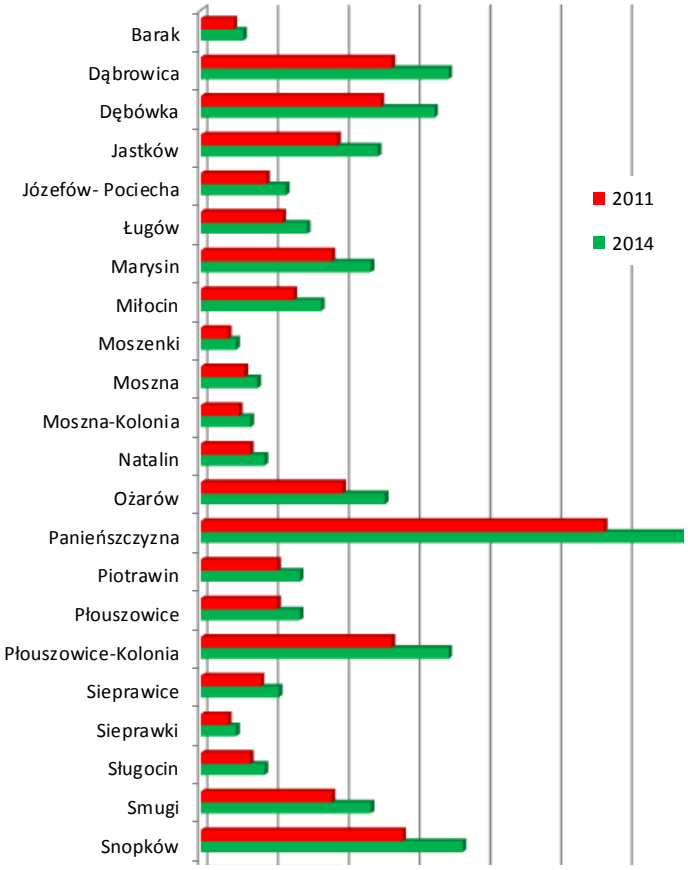

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Lublinie

Aby przeciwdziałać jednemu z groźniejszych czynników prowadzących do wykluczenia społecznego niezbędne jest podejmowanie działań minimalizujących poziom tego zjawiska. Stąd też nieodzownym staje się utworzenie stref przedsiębiorczości w gminie uzbrojonych we wszystkie media. Ponadto niezbędne jest podejmowanie działań mających na celu aktywizację zawodową mieszkańców gminy. Szczególny nacisk winien być położony na wsparcie grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, tj. osób starszych 50+, osób niepełnosprawnych, osób długotrwale bezrobotnych, kobiet i z niskimi kwalifikacjami.

5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

5.1. Uwarunkowania fizyczno – geograficzne

5.1.1. Geologia i złoża kopalin

Zdecydowana większość obszaru gminy położona jest na Płaskowyżu Nałęczowskim, będącym częścią subregionu Wyżyna Lubelska. Północna jej część leży na Wysoczyźnie Lubartowskiej, będącej mezoregionem fizyczno – geograficznym w ramach Niziny Południowopolskiej. Najistotniejszym elementem budowy geologicznej jest niewątpliwie pokrywa lessowa, poprzecinana licznymi wąwozami i dolinami rzek.

Na terenie gminy występują tereny predestynowane do występowania ruchów masowych ziemi, które koncentrują się wzdłuż doliny rzeki Ciemięgi oraz Czechówki[2]. W gminie znajdują się 2 złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej (Płouszowice i Dębówka, obydwa o zasobach rozpoznanych szczegółowo) oraz 1 złoże surowców ilastych do produkcji kruszywa lekkiego (Dębówka o zasobach rozpoznanych wstępnie). Udokumentowane złoża kopalin nie mają wyznaczonych obszarów i terenów górniczych[3].

5.1.2. Rzeźba terenu

Obszar gminy stanowi płaskowyż o urozmaiconej rzeźbie lekko nachylony w stronę doliny Ciemięgi, której dno stanowi najniżej położony obszar w obrębie gminy. Współczesną rzeźbę powierzchni gminy uformowały procesy rozmywania lessów. Znaczna podatność lessu na erozję spowodowała powstanie licznych wąwozów lessowych, charakteryzujących się stromymi ścianami i wąskimi dnami. Najwyższymi wysokościami bezwzględnymi cechuje się środkowa część gminy z kulminacją w okolicach wsi Tomaszowice (239 m n.p.m.). Zasadniczym rysem morfologicznym gminy są głęboko wcięte w podłoże doliny rzeki Ciemięgi i Czechówki, a także płaskie obszary wierzchowinowe północnej krawędzi Wyżyny Lubelskiej.
Na terenie gminy występują umiarkowanie korzystne warunki fizjograficzne dla posadowienia nowych budynków. Ograniczenia występują na terenach o znacznych spadkach, dotyczy to głównie doliny rzeki Ciemięgi (gdzie nachylenie zboczy sięga miejscami nawet 20°) oraz stromych wąwozów.

5.1.3. Gleby

Pokrywę glebową gminy stanowią lessy i utwory lessowe, w związku z powyższym morfologia gleb jest dość jednolita. Pod względem przydatności rolniczej ten rodzaj skały macierzystej warunkuje występowanie gleb o bardzo wysokich klasach bonitacyjnych. Są to gleby brunatne właściwe, brunatne wyługowane i kwaśne oraz płowe. Pod względem bonitacyjnym przeważają gleby w II i IIIa klasie bonitacyjnej, zajmując ponad 92% ogółu gruntów ornych. Przeważają kompleksy 1- pszenny bardzo dobry i 2 – pszenny dobry, stanowiąc ponad 93% wszystkich gruntów ornych. Pozostałe gleby to gleby glejowe i mułowe, które wykształciły się w dolinach rzek. Tworzą one użytki zielone, które cechuje niższa wartość użytkowa, o czym świadczy przewaga klasy IV (45,4% użytków zielonych) i III (26,5%). W dnach wąwozów i suchych dolin występują deluwia, wykształcone we współczesnych procesach glebotwórczych z materiału budującego wysoczyzny lessowe.
Z racji bardzo korzystnych uwarunkowań glebowych, teren gminy predestynowany jest do pełnienia funkcji gospodarczych, a głównie do intensyfikacji rolnictwa jako funkcji wiodącej dla całej gminy, w tym rolnictwa ekologicznego.

[2] informacje na podstawie mapy poglądowej opracowanej w ramach projektu „System Osłony Przeciwosuwiskowej" sporządzonej przez Państwowy Instytut Geologiczny;

[3] na podstawie bazy MIDAS opracowywanej przez Państwowy Instytut Geologiczny

5.1.4. Erozja gleb

Gleby wyżyn lessowych są najbardziej narażone na degradację erozją wodną. Znaczna część powierzchni gminy jest zagrożona erozją silną i średnią, co kwalifikuje ją do pierwszego stopnia ochrony przeciwerozyjnej. Największe zagrożenie erozją występuje na zboczach doliny rzeki Ciemięgi i jej dopływów, przy czym zauważa się, iż najbardziej narażona na to zjawisko jest dolina we wschodniej części gminy, dotyczy miejscowości: Snopków, Jastków, Piotrawin i Józefów. Zagrożenie erozją wodną występuje również na zboczach doliny Czechówki, a dotyczy to miejscowości Dąbrowica oraz Płouszowice. Obszary zagrożone erozją średnią, silną i bardzo silną wymagają zabiegów przeciwerozyjnych i kompleksowych melioracji przeciwerozyjnych.[4]
Na obszarze gminy występuje również zagrożenie erozją wąwozową, której nasilenie zależy od zagęszczenia wąwozów. Najbardziej na erozję podatne są tereny wąwozów i ich strefy przykrawędziowe. Wskazane jest, by grunty orne były oddzielone od krawędzi wąwozów pasami zadrzewień lub zakrzaczeń. Na terenach lessowych charakterystycznym zjawiskiem jest erozja podziemna – sufozja. Charakteryzuje się ona tworzeniem podziemnych nisz erozyjnych, które mogą ulegać zapadaniu. Konieczne jest również właściwe odwadnianie, w przeciwnym razie sufozja może zagrażać istniejącym budynkom.

5.1.5. Zasoby wodne

Obszar gminy leży w dorzeczu Bystrzycy. Ze względu na budowę podłoża (utwory przepuszczalne) sieć rzeczna jest stosunkowo uboga. Główną oś hydrologiczną stanowi rzeka Ciemięga, która przepływa wąskim korytem, miejscami głęboko wciętym w podłoże lessowe. Dolina rzeki jest głęboka ze stromymi zboczami. Druga co do wielkości, rzeka Czechówka, płynie na niewielkim obszarze w południowo – wschodniej części gminy. W dnach dolin rzecznych i cieków wodnych występują tereny podmokłe, co jest wynikiem niewielkiego spadku rzek i nieprzepuszczalnego podłoża madowego.
Na terenie gminy, w dolinie rzeki Ciemięgi, znajdują się kompleksy i stawy położone w miejscowościach: Ożarów (7,5 ha), Panieńszczyzna (5 ha), Snopków, Tomaszowice (0,60 ha), Sieprawice (0,15 ha), Kolonia Dąbrowica (0,10 ha) oraz Dąbrowica (0,35 ha).
Na terenie gminy, pomiędzy Jastkowem a Snopkowem w strefie doliny rzeki Ciemięgi, znajdują się źródła dolinne, które cechuje proces stałego ich zaniku, na co niewątpliwie wpływa postępujący rozwój leja depresyjnego związanego z eksploatacją ujęcia wód podziemnych dla miasta Lublin „Sławinek”.
Jednym z kryterium służącym wyznaczeniu obszaru zdegradowanego, oprócz szczególnego nasilenia zjawisk społecznych jest spełnienie jednego z negatywnych zjawisk, w grupie której wymienia się m.in. **zjawiska środowiskowe**. W grupie spełnienia tego kryterium zaliczyć należy zanieczyszczone rzeki wskazane jako zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych. Obszar gminy znajduje się w obrębie 5 JCWP, z których aż 4 są zagrożone derogacją. Są to:
PLRW2000624649 – Ciemięga, obejmująca obszar niemal całej gminy. Konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych spowodowana działalnością

[4] Program zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich

antropogeniczną, z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCWP;

PLRW200017249229 - Minina od źródeł do Ciemięgi, obejmująca północno – wschodnią część gminy, w tym miejscowości: Smugi, Jastków oraz Piotrawin. Konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych spowodowana działalnością antropogeniczną, z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCWP;

PLRW20006246729 – Czechówka, obejmująca południowo-wschodnią część gminy, w tym miejscowości: Dębówka, Barak, Dębowica, Kolonia Płouszowice, Płouszowice. Uniemożliwienie osiągnięcia założonych celów środowiskowych spowodowane jest rodzajem zagospodarowania zlewni. Brak jest środków technicznych umożliwiających przywrócenie odpowiedniego stanu wód w wymaganym okresie czasu;

PLRW2000623923 - Kurówka od źródeł do Białki bez Białki, obejmująca północne obrzeża gminy. Konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia celów środowiskowych spowodowana działalnością antropogeniczną, z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu JCWP.[5]

Dla zachowania walorów hydrograficznych zlewni (nierzadko o dużym znaczeniu dla rekreacji), w celu ochrony ilościowej i jakościowej zasobów wodnych ustanawia się, jako formę planistycznej ochrony hydrosfery, projektowane obszary ochronne zlewni wód powierzchniowych. Z obszaru gminy do ochrony planistycznej wskazuje się: zlewnię Bystrej, zlewnię górnej i środkowej Czechówki oraz zlewnię Ciemięgi, dla których należy ustalić szczegółowe zasady zagospodarowania. Gospodarowanie na terenie zlewni chronionych powinno uwzględniać:

- ochronę mokradeł, w tym dolin rzecznych oraz pozadolinnych podmokłości, bagien i torfowisk przed odwodnieniem;
- konieczność uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej;
- eliminację ognisk zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych;
- wykluczenie lokalizacji przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko i przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, które mogą spowodować nieosiągnięcie celów środowiskowych zawartych w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza[6].

Zakres działań naprawczych, w stosunku do obszaru zdegradowanego, w kwestii środowiskowej powinien dotyczyć rzek zanieczyszczonych i zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych, a więc rzek Ciemięgi i Czechówki. Priorytetowe działania naprawcze powinny mieć na celu poprawę stanu jakości wód powierzchniowych oraz właściwego funkcjonowania rzek, przywrócenia bądź wzmocnienia funkcji przyrodniczych oraz zapewnienia drożności rzek jako korytarza ekologicznego.

Zgodnie z podziałem hydrogeologicznym Polski gmina Jastków położona jest w obrębie lubelsko-radomskiego regionu hydrogeologicznego, należącego do makroregionu Środkowopolskiego. Największe znaczenie w zaspokojeniu potrzeb wodnych obszaru mają warstwy wodonośne występujące w utworach kredowych, czwartorzędowych

[5] nazwy jednolitych części wód powierzchniowych JCWP zgodnie z Planem gospodarowania wodami dorzecza Wisły, M.P. 2011 Nr 49 poz. 549

[6] Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego przyjęty Uchwałą Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r.;

i trzeciorzędowych, które niemal na całym obszarze gminy tworzą jeden zbiornik wodonośny. Wody piętra czwartorzędowego mają znaczenie lokalne. Występują bardzo płytko, tworząc tereny stale i okresowo podmokłe (dot. dolin rzek Ciemięgi i Czechówki). Wody piętra kredowego stanowią główny użytkowy poziom wodonośny, których głębokość występowania ściśle uzależniona jest od ukształtowania terenu. W strefach zboczowych wody zalegają na głębokości kilku metrów, zaś na wierzchowinach głębokość sięga 15 - 30 m. W związku z brakiem odpowiedniej izolacji (przepuszczalne podłoże o wysokim współczynniku filtracji) oraz wzmożoną eksploatacją wód podziemnych, wody podziemne występujące na terenie gminy zaliczone zostały jako obszary wysokiej ochrony, z uwagi na stopień zagrożenia wód podziemnych. Silnym zagrożeniem zanieczyszczeniami wód podziemnych (czas pionowej migracji 5-25 lat) cechują się obszary całej gminy (za wyjątkiem dolin rzecznych). Dodatkowo znaczne obszary gminy (dot. miejscowości: Smugi, Snopków, Jastków, Panieńszczyzna, Natalin, Dębówka, Barak, Dąbrowica, Płouszowice Kolonia, Płouszowice, Tomaszowice, Tomaszowice Kolonia, Sieprawice) znajdują się w obszarze szczególnej ochrony, wyznaczonym na podstawie oceny potencjalnego zagrożenia wód w GZWP Nr 406. Należy podkreślić, iż specjalną ochroną planistyczną obejmuje się zasoby wód podziemnych występujące na terenie całej gminy. Jest to obszar występowania wód kredowych silnie narażonych na zanieczyszczenia powierzchniowe ze względu na brak warstw izolujących. Celem ochrony jest zachowanie wgłębnych poziomów wodonośnych z czystymi wodami do wykorzystania w przyszłości. Głównym rygorem jest zakaz lokalizacji obiektów, które mogą mieć ujemny wpływ na wody podziemne, a także nakaz likwidacji punktowych ognisk zanieczyszczeń.
Część gminy Jastków położona jest w rejonie strefy ochrony pośredniej, wspólnej dla wszystkich komunalnych ujęć wody miasta Lublin (dotyczy miejscowości: Marysin, Natalin, Dębówka, Barak, Dąbrowica, Płouszowice Kolonia, Płouszowice). Na terenie ochrony pośredniej ujęcia wody, w myśl *art. 54 ustawy Prawo wodne* istnieje szereg zakazów, nakazów i ograniczeń dotyczących użytkowania gruntów.

5.1.6. Klimat

Klimat gminy posiada cechy klimatu przejściowego: umiarkowanego kontynentalnego i klimatu morskiego, jednocześnie charakteryzuje się podwyższoną wilgotnością w porównaniu z pozostałą częścią województwa lubelskiego. Ścieranie się mas powietrza powoduje dużą zmienność stanów pogody. Przeważają wiatry zachodnie, słabe i bardzo słabe. Największy wpływ na cechy klimatu lokalnego ma rzeźba. Wyraźne zróżnicowanie klimatyczne występuje pomiędzy dolinami rzecznymi i terenami wierzchowinowymi. Zarysowuje się lokalne zróżnicowanie podstawowych elementów meteorologicznych w zależności od nachylenia terenu i ekspozycji. Obszary wierzchowinowe są dobrze przewietrzane, charakteryzują się większymi prędkościami wiatru. Powietrze w dolinach rzek Ciemięga i Czechówka oraz w suchych dolinach i obniżeniach ma większą wilgotność względną. Równoleżnikowy przebieg doliny Ciemięgi stwarza bardzo korzystne warunki do przewietrzania ciągów zabudowy z uwagi na przewagę południowo-zachodnich i zachodnich wiatrów.

5.1.7. Zbiorowiska roślinne

Różnorodność biologiczna szaty roślinnej w gminie wynika z warunków siedliskowych kształtowanych przez rzeźbę terenu, stosunki wodne oraz mikroklimat. Dominują siedliska żyzne, wykształcone na podłożu lessowym. Stosunkowo największa zgodność pomiędzy roślinnością rzeczywistą a typem siedliska naturalnego występuje w dolinach rzeki Ciemięgi i Strugi Tomaszowickiej. Na terenie gminy wyróżnia się kilka podstawowych typów siedlisk przyrodniczych, tj.: zbiorowiska wodne i szuwarowe, łąkowo – pastwiskowe, leśne i zaroślowe oraz synantropijne.

5.1.8. Fauna

Najbardziej wartościowe środowiska związane z bytowaniem cennych gatunków fauny zostały stwierdzone w kompleksach leśnych, które pomimo zajmowania niewielkich powierzchni w zachodnim, południowo – zachodnim i wschodnim skraju gminy, cechują się znaczną zwartością i stosunkowo dużą rozmaitością. Powszechnie spotyka się na obszarze gminy zająca szaraka, sarnę polną oraz jeża, tchórza, lisa, łasicę i kunę domową.

5.1.9. Powiązania przyrodnicze

Największe predyspozycje do kształtowania powiązań przyrodniczych mają tereny związane z dolinami rzek. W systemie przyrodniczym gminy najważniejszą rolę odgrywają:

- ✓ dolina rzeki Ciemięgi – obszar o znaczeniu ponadregionalnym – Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemięgi", dolina rzeki łączy od wschodu Nadwieprzański PK z położonym na zachód Kazimierskim PK. Zwraca się uwagę, iż w dolinie rzeki, z uwagi na miejsca szczególnego nagromadzenia występowania cennych gatunków roślin i zwierząt, wyróżniono węzły ekologiczne;
- ✓ las w obszarze krawędzi Wyżyny Lubelskiej – obszar o znaczeniu regionalnym.

Lokalne znaczenie posiadają kompleksy leśne, które mimo małych powierzchni, cechują się urozmaiconym składem gatunkowym drzewostanów. W krajobrazie rolniczym, kompleksy leśne stanowią matecznik dla wielu gatunków, a także spełniają rolę obszarów węzłowych, zasilając w gatunki tereny rolne, szczególnie w przypadku jego wzbogacenia przez gatunki wodne. Spośród obszarów, wymagających podjęcia działań naprawczych wymienić należy dolinę rzeki Ciemięgi. Ukierunkowanie i odpowiednie skoordynowanie działań jest szansą dla nowej jakości nadrzecznej przestrzeni publicznej i poprawy funkcjonowania doliny rzecznej, co powinno się przysłużyć podwyższeniu jakości życia mieszkańców oraz zwiększeniu potencjału turystycznego. Zwraca się uwagę, iż druga co do wielkości w gminie, rzeka Czechówka, stanowiąca dawniej ważne pasmo przemieszczania się gatunków, obecnie utraciła tą funkcję z uwagi na zbyt duży wpływ czynników antropogenicznych. Mając na uwadze kryterium środowiskowe, wśród obszarów zdegradowanych, należy zaliczyć dolinę rzeki Czechówki. Działania naprawcze powinny polegać na przywróceniu dolinie jej funkcji ekologicznych.

5.1.10. Walory przyrodnicze i krajobrazowe gminy oraz stan ich ochrony

O walorach przyrodniczych i krajobrazowych decydują czynniki naturalne w postaci rzeźby terenu, elementy pokrycia naturalnego (lasy i inne formy zieleni) oraz czynniki

antropogeniczne, mające swój wyraz w historycznym, a także współczesnym zagospodarowaniu terenu.

5.1.11. Osobliwości przyrody ożywionej i nieożywionej

Przynależność fizycznogeograficzna gminy decyduje o jej wartości zarówno przyrodniczej jak i krajobrazowej. Zasadniczymi elementami krajobrazu są płaskie obszary wierzchowinowe północnej części gminy wraz z dolinami rzek Ciemięgi i Czechówki oraz płaskowyż o urozmaiconej rzeźbie z licznymi systemami wąwozów lessowych. Dolina rzeki Ciemięgi stanowi korytarz ekologiczny rangi regionalnej, wyznaczony w Polskiej Sieci Ekologicznej (ECONET-PL). Jest to dolina rzeczna, wcinająca się w pokrywę lessową i skały pod nią zalegające. Dolina miejscami jest kręta, posiada płaskie dno o zmiennej szerokości, a także strome, a nawet bardzo urwiste zbocza na niektórych odcinkach swojego biegu. Wzdłuż doliny rzeki Ciemięgi, obserwuje się kumulację rzadkich roślin łąkowych, wodnych, a także leśnych (olsów). Miejscem szczególnego nagromadzenia roślin wodnych, a także miejscem bytowania wielu gatunków zwierząt, zwłaszcza ptaków, są stawy w miejscowości Ożarów (zachodnia część gminy). Obszarem występowania cennych gatunków roślin i zwierząt są Jary Snopkowskie, położone na północ od miejscowości Snopków. Dolina rzeki od przecięcia drogi krajowej Nr 12 w kierunku zachodnim, cechuje się trwałym nagromadzeniem gatunków zagrożonych, istotnych dla zachowania różnorodności biologicznej (biocentra).[7]
Z uwagi na wysoką jakość gleb, kompleksy leśne zajmują niewielkie powierzchnie. Atrakcyjność krajobrazową, florystyczną i faunistyczną zwiększa znacznie rozdrobnienie pól, doliny niewielkich cieków oraz lokalnie podmokłe i zabagnione obniżenia terenowe.
Krajobraz rolniczy gminy zasługuje na uwagę, z punktu widzenia walorów ornitofauny. Ze względu na zajmowane siedlisko w krajobrazie wyodrębnia się następujące grupy ptaków: osiedli wiejskich, pól uprawnych, łąk i pastwisk, zadrzewień śródpolnych. W odniesieniu do przyrody nieożywionej w grupie osobliwości z pewnością wymienić należy wąwozy lessowe.

5.1.12. Ochrona przyrody

Na podstawie przepisów *ustawy o ochronie przyrody,* terenem który uzyskał status obszaru chronionego, jest wschodnia część miejscowości Snopków o wyjątkowych walorach przyrodniczych, zajmując niemal 37% powierzchni sołectwa. Obszar ten w większości stanowią tereny rolne, niewielkie kompleksy leśne, doliny rzeczne, stawy, a także tereny częściowo zabudowane. Wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, jest wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem. Istotnym czynnikiem, który pozwoli osiągnąć rentowny produkt i ofertę turystyczną, będzie rewitalizacja zdegradowanej doliny rzeki Ciemięgi.
Ponadto w formie pomników przyrody objęte zostały:

- aleja 160 lip drobnolistnych przy drodze Płouszowice – Tomaszowice;
- modrzew europejski w parku podworskim w miejscowości Tomaszowice;

[7] Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego przyjęty Uchwałą Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r.;

- 4 kasztanowce zwyczajne w parku podworskim w miejscowości Tomaszowice;
- orzech szary w parku podworskim w miejscowości Tomaszowice.

Wzdłuż doliny rzeki Ciemięgi, przepływającej przez obszar całej gminy na kierunku wschód – zachód, planowane jest powiększenie istniejącego Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemięgi", obejmując swym zasięgiem najcenniejsze elementy przyrody, w tym planowany rezerwat przyrody w pobliżu miejscowości Snopków z szeregiem rzadkich roślin. Przekształcenia środowiska doliny rzecznej, w tym zanieczyszczenie wód, spowodowało zakłócenie ciągłości funkcjonującego układu krajobrazowego i utratę jej atrakcyjności rekreacyjnej. Jako szansę dla nowej jakości przestrzeni nadrzecznej i poprawy funkcjonowania doliny rzecznej postrzega się jej rewitalizację. Działania naprawcze wskazane są dla rzek, które mogą być wykorzystywane na cele turystyczne, a takim użytkowaniem mogłaby z powodzeniem szczycić się rzeka Ciemięga. W grupie działań naprawczych służących poprawie stanu środowiska przyrodniczego zarówno rzeki jak i całej doliny oraz poprawie walorów krajobrazowych i turystyczno – rekreacyjnych wymienić należy: urządzenia miejsc biwakowych z infrastrukturą sanitarną, budowę zbiorników wodnych celem zwiększenia możliwości retencyjnych obszaru i poprawie ochrony przed powodzią, itp

Dodatkowo obszary cechujące się wybitnymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi, predestynuje się do objęcia ochroną prawną w formie:

- pomników przyrody w miejscowościach: Miłocin, Ługów, Kolonia Sieprawice, Jastków, Smugi, Snopków, Kolonia Płouszowice;
- użytków ekologicznych w miejscowościach: Ożarów (stawy i łąki) i Moszenki (łąki);
- zespołów przyrodniczo – krajobrazowych w miejscowościach: Jastków (las łęgowy), Kolonia Sieprawice (lasy i łąki), Moszna (lasy i łąki), Snopków (wąwóz, las grądowy).

5.1.13. Walory krajobrazu przyrodniczego

Niezależnie od długotrwałej antropopresji jakiej poddawane jest środowisko przyrodnicze gminy (dotyczy zwłaszcza rozwoju rolnictwa i osadnictwa), cechuje się ono nadal dużymi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi.

Największym stopniem zachowania naturalnych walorów przyrodniczych cechuje się koryto rzeki Ciemięgi, wcinające się w pokrywę lessową. Występuje tu nagromadzenie roślinności wodnej i przywodnej, a ślady człowieka praktycznie tu nie występują.

W obszarze gminy występują tereny o krajobrazie przyrodniczym, cechującym się przestrzenną przewagą mało zmienionych przez człowieka przyrodniczych składników krajobrazu. Są to ekosystemy, których funkcjonowanie jest regulowane przez procesy naturalne. Najlepszym przykładem takiego ekosystemu jest naturalna dolina rzeki Ciemięgi, która zachowała wiele cech naturalnych, co predestynuje do uznania ją za seminaturalny krajobraz dolinowy, o wysokich walorach przyrodniczych. Cechuje się on obecnością łąk, najczęściej wilgotnych, urozmaiconych zadrzewieniami łęgowymi i olszowymi, torfiankami, które mimo pochodzenia antropogenicznego, upodobniły się do zbiorników naturalnych w wyniku sukcesji naturalnej.

Zdecydowanie mniej zachowane walory krajobrazowe cechują krajobraz pseudonaturalny, który w obszarze analizy reprezentowany jest przez krajobraz polno – leśny.

Monotonii krajobrazu rolniczego gminy zapobiegają takie elementy przyrodnicze jak: zadrzewienia zakrzaczenia śródpolne.

Rycina 3. Ochrona przyrody w gminie Jastków

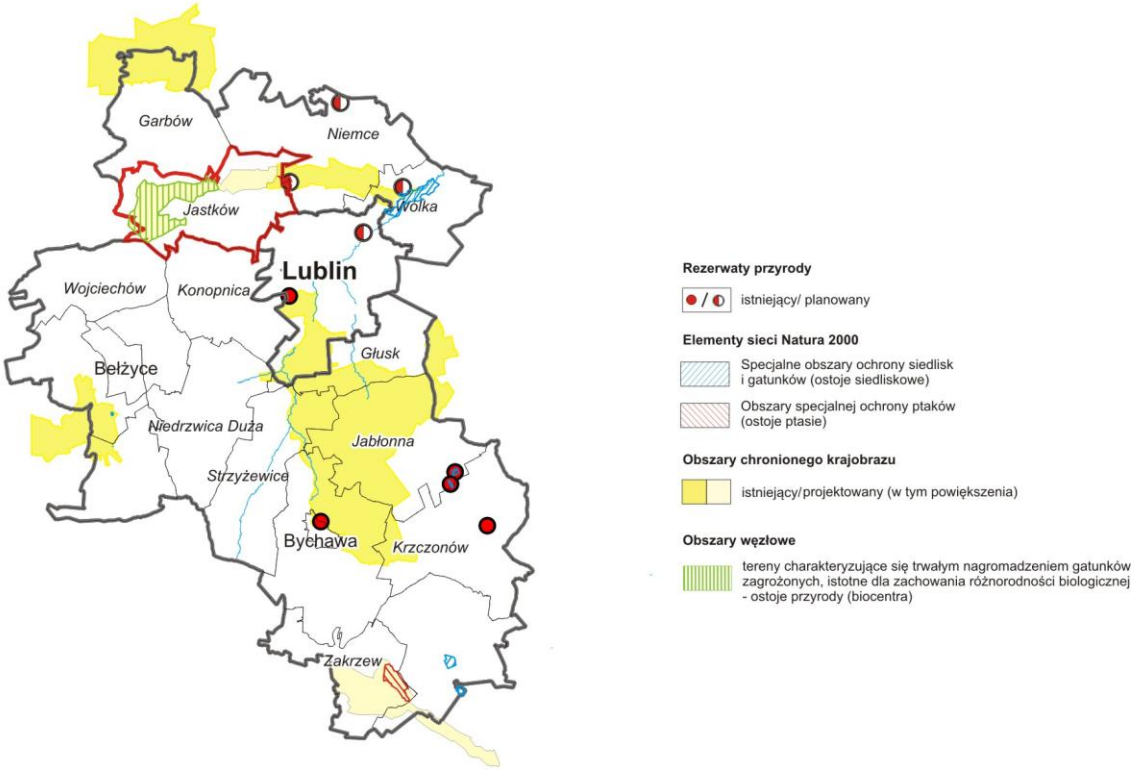

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Lublin 2015 r.

5.2. Jakość środowiska

5.2.1. Stan czystości powietrza atmosferycznego

Powietrze atmosferyczne jest czynnikiem, który w sposób bezpośredni decyduje o warunkach życia człowieka. Na terenie gminy tło zanieczyszczeń powietrza kształtują źródła naturalne i antropogeniczne. Źródła naturalne mają główny udział w opadzie pyłu. Są nimi: pola uprawne (z których wywiewany jest pył, w tym pył lessowy, który powstaje w wyniku erozji wietrznej wierzchowin, szczególnie silnej w okresie długotrwałej suszy letniej), roślinność (źródło pyłków roślinnych, których stężenie w powietrzu nasila się w porze kwitnienia traw i drzew) oraz drogi (z których wskutek ruchu samochodowego jest porywany pył). Wśród antropogenicznych źródeł zagrożenia powietrza wymienia się:

- ✓ lokalne punktowe źródła zanieczyszczeń (paleniska domowe, małe kotłownie), emitujące pył, tlenki azotu, dwutlenek siarki, tlenek węgla;
- ✓ transport, emitujący tlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory oraz metale ciężkie.

Istotnym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest transport – jego oddziaływanie skupione jest wzdłuż tras komunikacyjnych przebiegających przez gminę. Najbardziej szkodliwe dla czystości powietrza są zanieczyszczenia powodowane przez ciężki ruch samochodowy na drodze krajowej nr 12, biegnącej w gminie wspólnie z drogą krajową nr 17 (stanowiąc główne połączenie Warszawy, Poznania, Łodzi z przejściami granicznymi w Dorohusku

i Hrebennem) oraz na drodze wojewódzkiej nr 830, łączącej Lublin z Nałęczowem (uzdrowisko) i z Kazimierzem Dolnym (miejscowość turystyczna).
Obszar gminy charakteryzuje się dobrą jakością powietrza atmosferycznego, na co wpływ ma niewątpliwie rolniczy charakter terenu stanowiącego przedmiot analizy, a także brak przemysłu, który stanowiłby źródło generowania związków zanieczyszczających powietrze atmosferyczne (na terenie gminy zlokalizowane są głównie zakłady usługowe).
Dobra jakość powietrza atmosferycznego sprzyjać powinna rozwojowi funkcji turystycznej, a także mieszkaniowej. Aby utrzymać tendencję redukowania emisji zanieczyszczeń ze źródeł powierzchniowych, zwraca się uwagę na konieczność stosowania ekologicznych źródeł energetycznych w miejsce tradycyjnego surowca opałowego (drewno, węgiel). W celu redukcji zanieczyszczeń powietrza, powinno się urządzać miejsca zieleni w przestrzeni publicznej, takie jak: parki, skwery itp.

5.2.2. Stan czystości hydrosfery

Głównym źródłem zanieczyszczenia wód są zanieczyszczenia zawarte w spływach powierzchniowych z terenów zurbanizowanych, nieuporządkowana gospodarka ściekowa w wiejskich jednostkach osadniczych oraz nieumiejętne nawożenie mineralne i organiczne. Na stopień zanieczyszczenia wód powierzchniowych niewątpliwie wpływa również rodzaj skały macierzystej, którą w gminie stanowią głównie lessy. Właściwości utworów lessowych sprawiają, iż gleby cechują się dużym zagrożeniem na degradację erozją wodną. Jednym z najpoważniejszych problemów wywoływanych przez erozję wodną gleb jest zanieczyszczanie wód powierzchniowych poprzez wprowadzanie do nich wraz ze spływem powierzchniowym znacznych ilości wyerodowanego materiału glebowego, co w efekcie powoduje zwiększenie ilości zawiesin.
Na obszarze gminy, rzekami objętymi stałym monitoringiem jakości wody są rzeki: Ciemięga oraz Czechówka. W przypadku obu rzek punkty pomiarowo – kontrolne znajdowały się poza granicami gminy Jastków. W obrębie JCWP Ciemięga (PLRW2000624649) w 2013 roku jakość wód badana była w punktach pomiarowo – kontrolnych: Krężniczanka – Krężnica Jara (gm. Bełżyce) oraz Pliszczyn (gm. Wólka). Jakość wód oceniona została następująco:

- ocena stanu/potencjału ekologicznego – Krężnica Jara – umiarkowany, Pliszczyn – słaby.

W obrębie JCWP Czechówka (PLRW20006246729) jakość wód badana była w punkcie pomiarowo – kontrolnym Ogród Botaniczny (m. Lublin). Jakość wód oceniona została następująco:

- ocena stanu/potencjału ekologicznego jednolitej części wód – słaby.

W *Programie gospodarowania wodami dorzecza Wisły,* JCWP Ciemięga i JCWP Czechówka, wskazane zostały jako zanieczyszczone i zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych.
Gmina Jastków położona jest w obrębie jednolitej części wód podziemnych (JCWPd) o nr 107. Na terenie gminy nie prowadzi się monitoringu wód podziemnych. Najbliższy punkt pomiarowo – kontrolny znajduje się w Kocku. Badaniami objęto wody gruntowe, nawiercone na głębokości 20 m ppt. Wody zaliczone zostały do III klasy (wody zadawalającej jakości), zadecydowało o tym ponadnormatywne stężenie żelaza.
Jakość wód powierzchniowych na terenie gminy nie jest zadowalająca. Zachodzi konieczność eliminacji istniejących źródeł emisji zanieczyszczeń, rewitalizacji cieków

wodnych oraz użytkowania i zagospodarowania zlewni z poszanowaniem jakości wód powierzchniowych. Duża zasobność w wody podziemne o dobrej jakości daje możliwość rozwoju mieszkalnictwa i usług. Należy przy tym zaznaczyć, iż brak warstw izolujących zasoby wód podziemnych przed wpływem działalności człowieka, warunkuje określone użytkowanie i zagospodarowanie dla GZWP Nr 406 .

5.2.3. Stan czystości pedosfery

Na terenie gminy, największe zagrożenie dla jakości gleb, stwarza nadmierne stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. Dodatkowo gleby w pasach drogowych tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu, znajdują się pod wpływem zanieczyszczeń komunikacyjnych tj.: metale ciężkie, chlorki i fenole. Do takich tras zaliczyć należy: drogę krajową: nr 12, która pokrywa się z drogą krajową nr 17 dodatkowo drogę wojewódzką nr 830. Gmina Jastków zalicza się do terenów o stosunkowo niewielkim udziale gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych (41-60%).

5.2.4. Jakość klimatu akustycznego

Hałas stanowi uciążliwość środowiskową uznawaną za jeden z ważniejszych powodów pogarszania się standardów życia mieszkańców. Głównym źródłem hałasu na przedmiotowym terenie jest ruch komunikacyjny odbywający się drogami krajowymi, drogą wojewódzką, drogami powiatowymi oraz gminnymi. Na terenie gminy, nie jest badany poziom hałasu komunikacyjnego, w ramach monitoringu środowiska. Nie mniej należy sądzić, iż do tras o największym natężeniu ruchu, a tym samym emitujących największe poziomy hałasu zalicza się drogi krajowe nr 12 oraz 17. Najbardziej uciążliwe są pojazdy ciężkie, z których 80% emituje hałas o poziomie większym niż 80 dB, z czego 40% o poziomie większym do 85 dB. Z uwagi na fakt, iż na przedmiotowym terenie nie ma zlokalizowanych uciążliwych zakładów przemysłowych nie występują tu większe zanieczyszczenia klimatu akustycznego związane z działalnością tego sektora gospodarczego.

5.2.5. Promieniowanie elektroenergetyczne

Najpowszechniejszymi sztucznymi źródłami pól elektromagnetycznych występującymi w środowisku są:

- ✓ linie i stacje elektroenergetyczne – źródła pól elektrycznych i magnetycznych o częstotliwości 50 Hz;
- ✓ instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne – urządzenia wytwarzające pola elektromagnetyczne o częstotliwości od ok. 0,1 MHz do ok. 100 GHz.

Gmina Jastków w 2013 roku została objęta badaniami promieniowania elektromagnetycznego (PEM). Średnia arytmetyczna zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego dla zakresu częstotliwości co najmniej od 3 MHz do 3 000 MHz uzyskanych dla punktu pomiarowego wyniosła 0,21 V/m i była zdecydowanie niższa od wartości dopuszczalnej wynoszącej 7 V/m.

6. ŚRODOWISKO KULTUROWE

6.1. Dziedzictwo kulturowe

Gmina Jastków posiada ukształtowaną na przestrzeni dziejów specyfikę kulturową, świadectwem czego jest różnorodność zabytków. Różnorodność zasobów dziedzictwa kulturowego, urozmaicone warunki naturalne, pozwalają na postrzeganie gminy jako obszaru atrakcyjnego turystycznie i rekreacyjnie. Podkreślenia wymaga fakt, iż w Dąbrowicy znajdowała się główna rezydencja Firlejów oraz Moszeńskich z Moszny, Ożarowskich i Snopkowskich ze Snopkowa.

Najcenniejsze zasoby dziedzictwa kulturowego zostały wpisane do rejestru zabytków, a są to: zespół pałacowo-parkowy w Tomaszowicach obejmujący pałac, kaplicę pałacową, park i ogrodzenie - (nr rej. A/723); zespół dworsko-parkowy w Ługowie obejmujący dwór i park - (nr rej. A/737); zespół pałacowo-parkowy w Jastkowie (położony na gruntach wsi Panieńszczyzna) obejmujący pałac, kordegardę i park z aleją dojazdową (nr rej. A/736); cmentarz wojenny Legionistów z I wojny światowej położony w Jastkowie (nr rej. A/1007); zespół pałacowo-parkowy w Snopkowie obejmujący pałac i park (nr rej. A/528); wieża pałacowa wraz z fundamentami i piwnicami dawnego pałacu w zespole pałacowo-parkowym w Dąbrowicy (nr rej. A/290): dwór z otoczeniem w Moszenkach (nr rej. A/799) oraz 220 stanowisk archeologicznych.
Najcenniejsze i najbardziej atrakcyjne zabytki o charakterze rezydencjalnym to:

Zespół pałacowy w Dąbrowicy z 1791 roku, który powstał w wyniku barokowej przebudowy istniejącego pierwotnie w tym miejscu dworu. W 1835 r. budowla została przekształcona w stylu neogotyckim. Wokół pałacu rozciąga się park. Od lat 90. XX jest własnością prywatną i jest odbudowywany. Obecnie w części pałacu mieści się dom rekolekcyjny Caritas Archidiecezji Lubelskiej "Dom Spotkania", który prowadzi tu przede wszystkim działalność charytatywną.

Żródło: www.picasa.google.com

XIX wieczny zespół pałacowo-parkowy w Snopkowie z parkiem krajobrazowym, usytuowany na południowym stoku wzgórza opadającego do rzeki Ciemięgi.

Źródło: www.map4u.pl

Zespół pałacowo - parkowy w Tomaszowicach, XIX-wieczny, o cechach neoklasycystycznych. Właścicielem pałacu i parku o łącznej powierzchni 6,09 ha jest Gmina Jastków.

Źródło:www.polskaprowincja.pl

Dwór w miejscowości Moszna

Źródło:www.polskaprowincja.pl

Zespół pałacowy w Jastkowie (położony na gruntach wsi Panieńszczyzna) z końca XIX wieku, z parkiem w stylu angielskim. Pałac w Jastkowie powstał w 1894 roku obok starego dworu - ze starannie zaprojektowanym otoczeniem w stylu parku krajobrazowego ze stawami. Budynek pałacu znajduje się na niewielkim wzniesieniu. Obecnie siedziba Urzędu Gminy.

Żródło: www.picasa.google.com

Dwór w Ługowie. Pierwszy dwór drewniany alkierzowy powstał najprawdopodobniej na przełomie XVII i XVIII wieku. Po wojnie funkcjonowała tu szkoła podstawowa, a w części budynku mieszkali nauczyciele. Dwór otacza park o łącznej powierzchni 4,56 ha.

Źródło:www.polskaprowincja.pl

XVIII-wieczny **dwór z parkiem** w Ługowie, własność prywatna.

Źródło:www.polskaprowincja.pl

Secesyjny dwór z otoczeniem **w Moszenkach** z 1912 r.

Źródło: www.picasa.google.com

Specyficznym zabytkiem gminy jest cmentarz wojenny w Jastkowie, gdzie pochowani są Żołnierze 4 pułku piechoty Legionów, polegli w bitwie pod Jastkowem w roku 1915. W centrum Jastkowa stoi Obelisk upamiętniający poległych w walce z hitleryzmem mieszkańców wsi.

Źródło:www.polskaprowincja.pl

Cechą charakterystyczną pejzażu kulturowego gminy Jastków są liczne kapliczki, upamiętniające wydarzenia religijne i historyczne. Do najpiękniejszych należą kapliczki w Piotrawinie (fot.1), Ługowie (fot. 2), Jastkowie (fot.3), Płouszowicach (fot.4), Snopkowie (fot. 5 i 8), Moszenkach (fot. 6) oraz Dąbrowicy (fot.7).

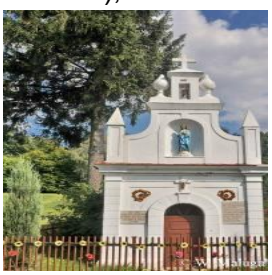

fot.1

fot. 2

fot. 3

fot. 4

Źródło:www.polskaprowincja.pl

fot. 5

fot. 6

fot. 7

fot. 8

Źródło:www.polskaprowincja.pl

Gmina Jastków była zasiedlana od dawien dawna, o czym świadczą udokumentowane stanowiska archeologiczne. Jak wcześniej wspomniano, na terenie gminy istnieje 220 udokumentowanych stanowisk archeologicznych. Najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z paleolitu schyłkowego. Odnaleziono ślady osadnictwa z okresu neolitu, środkowego brązu i wczesnego średniowiecza (Dąbrowica, Moszna i Tomaszowice Kolonia). W pobliżu Jastkowa istniała osada Gwoździany, po której pozostało średniowieczne cmentarzysko. W XIV wieku powstały wsie: Sieprawice, Ługów, Moszna, Wysokie, Tomaszowice i wiele innych.

W gminie istnieje znaczna liczba zabytków ujęta w ewidencji gminnej. W ewidencji gminnej zdecydowaną większość stanowią budynki inwentarskie, w tym: obory, owczarnie, stodoły, spichrze, stajnie, najwięcej z nich znajduje się w Jastkowie, Panieńszczyźnie, Snopkowie, Piotrowicach, Tomaszowicach, Moszenkach i Ługowie. Poza wymienionymi bardzo ciekawymi obiektami są m.in. cmentarze i kapliczki oraz kuźnie.

Dziedzictwo kulturowe jest elementem ładu przestrzennego jako dobra publicznego. Obejmuje ono nie tylko obiekty i ich zespoły objęte ochroną prawną, ale całość krajobrazu kulturowego, którego ochrona jest jednym z koniecznych warunków rozwoju zrównoważonego. Spośród zespołów pałacowo – parkowych istniejących na terenie gminy, w dobrym stanie jest jedynie pałac w Snopkowie, który w ostatnim czasie został odrestaurowany, natomiast park wymaga gruntownej rewitalizacji. Pilnych działań rewitalizacyjnych wymaga również zespół pałacowy wraz z parkiem w Jastkowie (położony na gruntach wsi Panieńszczyzna), pałac w Tomaszowicach oraz zespoły dworsko – parkowe. Rewitalizacja tych obszarów pozwoliłaby na wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w osiąganiu korzyści społecznych i gospodarczych w wymiarze lokalnym. Jednocześnie pozwoliłaby na wykształcenie przestrzeni publicznych, gdzie mogłyby się odbywać różnorodne imprezy kulturalne, sportowe, rekreacyjne służące nie tylko społeczności lokalnej. Konieczne jest objęcie obiektów i obszarów dziedzictwa kulturowego skutecznymi działaniami związanymi z ich ochroną i kształtowaniem dziedzictwa kulturowego przed potencjalnymi zagrożeniami. Ochrona winna dotyczyć w szczególności zabytków wpisanych do rejestru zabytków. W celu zapewnienia skuteczności działań związanych z ochroną i kształtowaniem dziedzictwa kulturowego, nieodzowne jest uwzględnienie założeń wynikających zarówno z obowiązujących aktów prawnych oraz opracowań programowych szczebla wojewódzkiego i lokalnego.

6.2. Kultura

Działalnością kulturalno - sportowo - turystyczną w gminie zajmuje się Gminny Ośrodek Kultury i Sportu (GOKiS) z siedzibą w Dąbrowicy. GOKiS prowadzi działania, mające na celu rozpowszechnianie kultury, sportu i turystyki na terenie gminy. Do głównych zadań placówki należy tworzenie, upowszechnianie i ochrona kultury, organizowanie i prowadzenie stałych form działalności kulturalnej, sportowej i turystycznej dla różnych grup wiekowych w kołach zainteresowań, organizacja imprez kulturalnych, sportowych i turystycznych. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu prowadzi także działalność instruktażowo-metodyczną oraz wiele stałych form działalności m.in. edukację plastyczną, zajęcia taneczne, w tym taniec ludowy i nowoczesny, naukę śpiewu i gry na różnych instrumentach oraz rytmikę, aerobik i aerobik 50+, zajęcia teatralne, chór, warsztaty rękodzielnicze, kulinarne. Upowszechnia i promuje kulturę lokalną w kraju i zagranicą.

Pod patronatem Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Jastkowie z/s w Dąbrowicy działają: Zespół Pieśni i Tańca „Dąbrowica", Koło Gospodyń Wiejskich, Orkiestra Dęta Jastków, twórcy ludowi. Dużą rolę w życiu kulturalnym społeczności lokalnej pełni także Akademia Kultury, która prowadzi działalność artystyczną, rekreacyjną, edukacyjną i animacyjną angażująca dzieci, młodzież i dorosłych, w tym seniorów. Prowadzi szeroką współpracę z lokalnymi twórcami, placówkami kultury i edukacji, z samorządem, organizacjami społecznymi oraz mieszkańcami wsi.

W gminie Jastków funkcjonuje 12 grup Kół Gospodyń Wiejskich, które swoją działalnością nie tylko podtrzymują tradycję folkloru ludowego i przekazują go kolejnym pokoleniom, ale także starają się animować lokalne społeczności, integrować je oraz tworzyć inicjatywy dla różnych środowisk. Posiadają one duży potencjał w inicjowaniu działań w swoich wsiach, lecz brak siedziby utrudnia działania i ich podejmowanie.

GOKiS jest organizatorem ciekawych imprez cyklicznych w gminie m.in. Jarmarku Firlejowskiego (promuje region poprzez rozpowszechnianie kultury i historii związanej z rodem Firlejów), galerii lokalnego dziedzictwa gminy, Festiwalu Wielkanocnego, Festynu Rodzinnego, przeglądu teatrów dziecięcych, konkursów recytatorskich, czy też ogólnopolskich spotkań kowalskich.

Przy Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu działa Gminny Klub Krajoznawczo-Turystyczny Ornak, który zajmuje się organizacją różnych form turystyki aktywnej. Jest również organizatorem rajdów turystycznych, w tym: wypraw górskich, spływów kajakowych, rodzinnych spacerów oraz marszów na orientację.

Dużą rolę w życiu kulturalnym społeczności lokalnej pełni także Gminna Biblioteka Publiczna w Jastkowie wraz z filiami w: Dąbrowicy, Ożarowie i Tomaszowicach oraz punkt biblioteczny w Moszenkach. Służą one rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, edukacyjnych i informacyjnych społeczeństwa oraz upowszechnianiu wiedzy i nauki. Zapewniają mieszkańcom bieżący dostęp do szerokiego spektrum materiałów bibliotecznych i informacyjnych. W bibliotekach organizowane są wystawy, konkursy, spotkania autorskie, czytanie książek, warsztaty np. plastyczne i komputerowe. W Jastkowie wydawana jest „Gazeta Jastkowska".

Sport na terenie gminy odgrywa bardzo ważną rolę. Na terenie gminy Jastków działają trzy kluby sportowe. Największym i najbardziej zasłużonym jest JKS Legion Tomaszowice. W klubie działa jedna sekcja piłkarska, skupiająca siedem drużyn, wśród nich zespół seniorów występujący w rozgrywkach V ligi. W klubie działają drużyny młodzieżowe, które odnoszą sukcesy w rozgrywkach wojewódzkich, ogólnopolskich a także międzynarodowych (udział i zwycięstwa w licznych turniejach w Chorwacji, w Czechach, we Włoszech), co przyczynia się do promocji gminy. Działalność klubu to także organizacja obozów sportowych i zajęć i imprez rekreacyjno-sportowych. Niektóre z nich, jak np. Turniej Piłki Nożnej Partii Politycznych, na stałe zadomowiły się w kalendarzu imprez. Prężnie działa Szkolno-Parafialny Klub Sportowy z Dąbrowicy, którego drużyna piłkarska występuje na boiskach lubelskiej VI ligi. Oprócz drużyn piłkarskich w gminie funkcjonuje szachowy Ludowy Uczniowski Klub Sportowy "Tempo" Ożarów. W gminie najwięcej imprez sportowych organizowanych jest dla dzieci tj: tenis stołowy, piłka siatkowa, siatkówka plażowa, koszykówka, mini piłka ręczna dla chłopców i dziewczyn, szachy, mini piłka nożna dziewcząt i chłopców, czwórbój lekkoatletyczny dziewcząt i chłopców, taniec - HIP HOP oraz bieg przełajowy. Zdecydowanie mniej imprez i zorganizowanych turniejów jest skierowanych dla młodzieży, zaś dorośli mogą jedynie brać udział w imprezach sportowych z piłki siatkowej, koszykówki oraz tenisa.

GOKiS oprócz turniejów i imprez sportowych o zasięgu gminnym organizuje również różne turnieje i imprezy sportowe o zasięgu powiatowym oraz wojewódzkim. Imprezy te skierowane są do wszystkich grup wiekowych. Do największych cyklicznych imprez należą między innymi: Bieg Przełajowy „Szlakiem Dąbrowicy", Turniej Tańca Hip-Hop i Freestyle.

W gminie działają liczne organizacje pozarządowe. Wśród nich należy wymienić w szczególności Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Jastkowskiej – jest to lokalne stowarzyszenie, którego działania koncentrują się na realizacji programów poprawiających jakość życia i nauki, spędzania czasu wolnego, przygotowywania imprez kulturalnych oraz sportowych, inspirowania integracji międzypokoleniowej i pomocy materialnej. Aktywne w gminie jest Stowarzyszenie *U Źródeł Ciemięgi* w Miłocinie.

Usytuowanie siedziby ośrodka GOKiS w Dąbrowicy, z dala od innych miejscowości wiejskich oraz znaczne oddalenie od głównej trasy komunikacyjnej skutkuje niższym zainteresowaniem prowadzonej działalności kulturalnej, organizacją imprez, a w efekcie utrudnieniem kontaktów społeczności lokalnej. Brak miejsc spotkań w miejscowościach gminy uniemożliwia angażowanie się mieszkańców, a przede wszystkim młodzieży w sprawy społeczności lokalnej m.in. organizację wolnego czasu, podejmowanie inicjatyw dotyczących działalności kulturalno - sportowo - turystycznej. Konieczne jest zatem, zapewnienie odpowiedniej infrastruktury w tej sferze. Jednym z takich przedsięwzięć przyczyniających się zapewnienia odpowiednich warunków do organizowania i uczestnictwa społeczności lokalnej w wydarzeniach artystycznych, kulturalnych czy integracyjnych będzie z pewnością utworzenie klubu aktywności mieszkańców. Poza tym obiekty zabytkowe znajdują się w złym stanie technicznym i wymagają podjęcia pilnych prac konserwatorsko-remontowych, co wiąże się z dużymi nakładami finansowymi. Poprawa stanu technicznego tych obiektów winna stać się jednym z kierunków działań w zakresie rozwoju kultury i rekreacji na terenie

gminy. Wszelkie przedsięwzięcia instytucji kultury, sportu i turystyki, a w szczególności Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu winny polegać na zaspokojeniu potrzeb mieszkańców gminy, jak również na budowaniu wizerunku gminy na zewnątrz.

7. GOSPODARKA

7.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza

Na potencjał gospodarczy każdej gminy wpływ ma ilość przedsiębiorstw, ich charakter, branża, w której działają, a także otoczenie biznesu. Według danych Banku Danych Lokalnych w 2014 roku w gminie zarejestrowanych było 1244 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. W porównaniu do 2011 roku ich liczba wzrosła o 123 podmioty. Na 1 tys. mieszkańców gminy przypadało 93,5 podmiotów gospodarczych. W 2014 roku na terenie gminy liczba nowo zarejestrowanych podmiotów wynosiła 105 podmiotów. Poziom rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy Jastków, mierzony liczbą podmiotów gospodarczych przypadających na 1 tys. mieszkańców, jest o ponad 23,2% wyższy niż średnio w powiecie i o 17,0 % województwie. W odniesieniu do wskaźnika podmiotów nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. ludności, wskaźnik ten jest wyższy o 3,9% niż średnio w powiecie i o 11,3% aniżeli w województwie.

Poniższy wykres obrazujący podmioty gospodarcze wskazuje na rosnący potencjał gospodarczy gminy zwłaszcza sektora prywatnego. Wśród podmiotów gospodarczych ponad 96% to przedstawiciele sektora prywatnego. Są to głównie małe, często rodzinne firmy, charakteryzujące się dużą różnorodnością produkcji i usług. W sektorze publicznym działało 54 podmiotów, zaś w prywatnym - 1 453. W obrębie sektora prywatnego najwięcej osób fizycznych, bo aż 1149 prowadziło działalność gospodarczą. Wzrosła również liczba spółek prywatnych prawa handlowego z 72 w roku 2011 do 92 w 2014 roku. O poziomie atrakcyjności inwestycyjnej gminy świadczy między innymi obecność inwestorów zagranicznych. Na koniec 2014 roku działało 6 spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Od 2011 roku przybyło 2 inwestorów z kapitałem zagranicznym, co świadczy o stosunkowo dobrej pozycji konkurencyjnej gminy w zakresie przyciągania inwestorów zewnętrznych.
Biorąc pod uwagę podział na sekcje PKD w gminie wyróżnić można wiodące branże gospodarki. I tak w 2014 roku, ponad 27% podmiotów należała do sekcji handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego. Liczba podmiotów w porównaniu z rokiem 2011 zmniejszyła się o 11 podmiotów. Największy ubytek podmiotów nastąpił w miejscowości Smugi i Płouszowice Kolonia, natomiast w Snopkowie i w Dąbrowicy nastąpił niewielki wzrost podmiotów w tej sekcji. Znacząca liczba podmiotów gospodarczych znajduje się w sekcji budownictwo – 149 podmiotów w 2014 roku, co stanowi prawie 12% wszystkich podmiotów. Należy podkreślić, iż od 2011 roku nastąpiło zwiększenie ich liczby o 48 tj. o 3%. Najwięcej podmiotów zaliczających się do sekcji budownictwo zlokalizowanych jest w miejscowościach: Marysin, Dąbrowicy, Dębówce, Mosznej, Mosznej Kolonia i Panieńszczyźnie. Bardzo znacząca jest grupa podmiotów gospodarczych działająca w sekcji przetwórstwo przemysłowe 9,4% (117 w 2014 roku) oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 2,0% (115 – 2014 rok). Wprawdzie podmioty w sekcji działalność profesjonalna, naukowa i techniczna stanowią jedynie 2% podmiotów ogółem, ale ze względu na prowadzoną

innowacyjną działalność na skalę globalną zasługują na szczególną uwagę, o czym będzie mowa w dalszej części diagnozy. Lokalizacja w gminie tego typu firm świadczy o jej atrakcyjności.

Wykres 11. Podmioty zarejestrowane w systemie REGON w gminie Jastków w wybranych latach

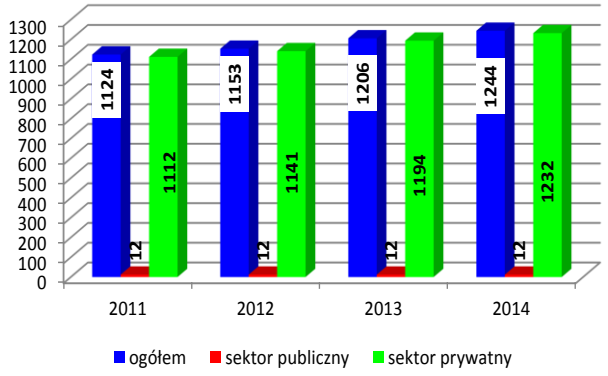

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykres 12. Liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w miejscowościach gminy Jastków w 2011 i 2014 roku

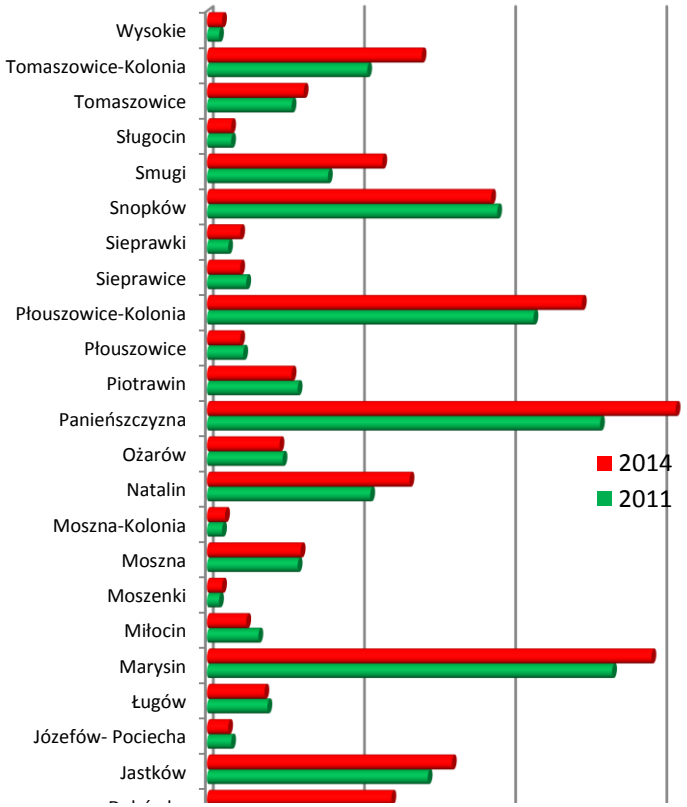

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na atrakcyjność gminy dla inwestorów niewątpliwie ma jej położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Lublina, co gwarantuje m.in. dostęp do instytucji około biznesowych i wysoko

wykwalifikowanych kadr czy też do urzędów administracji państwowej. Dla gminy obecność liczących się firm, w znaczący sposób przyczynia się do uaktywnienia lokalnej działalności gospodarczej oraz przede wszystkim jest gwarancją podniesienia dochodów i utrzymania niskiej stopy bezrobocia.

Największym pracodawcą w gminie jest:

- Sigma S.A. zatrudniająca 170 osób. Główna siedziba firmy znajduje się w województwie lubelskim, w miejscowości Barak.[8] Podstawowym celem działalności spółki SIGMA S.A. jest „systemowe wdrażanie nowych rozwiązań" w zakresie projektowania oraz produkcji maszyn, urządzeń i kompleksowych technologii dla potrzeb przemysłu wydobywczego, technologii przetwarzania odpadów oraz energetyki. Firma posiada własne biuro konstrukcyjno-technologiczne, nowoczesny i rozbudowany park maszynowy, wysoko wykwalifikowaną kadrę. Prowadzi ścisłą współpracę z Centrum Badawczo-Rozwojowym z innymi jednostkami badawczo-rozwojowymi i uczelniami wyższymi, co umożliwia SIGMIE realizację nowatorskich rozwiązań. Obszar działalności firmy w branży ochrony środowiska stanowią kompleksowe technologie oraz urządzenia do przetwarzania różnego typu odpadów, a w szczególności odpadów komunalnych.

Oprócz Sigmy S.A. głównymi pracodawcami w gminie Jastków są:

- Klimapol Spółka z o.o. z siedzibą w Dąbrowicy. Firma "KLIMAPOL" Sp. z o.o. jest również firmą innowacyjną oferującą zaawansowane technologie i rozwiązania, które stosuje się w dziedzinie ochrony środowiska. Specjalizuje się w obróbce osadów powstających w trakcie oczyszczania ścieków komunalnych lub przemysłowych oraz w optymalizacji procesów technologicznych, w których niezbędne jest oddzielanie zawiesiny. W spółce zatrudnionych jest 29 osób;
- Multivac Sp. z o.o. mieści się w Natalinie, specjalizuje się w sprzedaży maszyn i urządzeń do pakowania, których producentem jest niemiecka firma Multivac.
- Elektromeks Sp. z o.o. w Dębówce zatrudniająca 108 osób. Spółka produkuje prefabrykaty elektryczne oraz zajmuje montażem nowoczesnych rozdzielnic zasilająco - sterowniczych typu Prisma-P i Prisma-G;
- Hydromar s.c.– w Dębówce[9] zajmuje się sprzedażą systemów wodno-kanalizacyjnych, centralnego ogrzewania, przydomowych oczyszczalni ścieków, kolektorów słonecznych, ogrzewania podłogowego i ściennego oraz kominków z płaszczem wodnym. Zatrudnienie 12 osób;
- P.H.U FLOREXPOL sp. z o.o[10] – obszar działalności to dystrybucja cebul kwiatowych, nasion, nawozów, środków ochrony roślin i artykułów ogrodniczych. Firma zatrudnia 20 osób;
- Pałac Akropol (hotel) – w Dębówce, zatrudnienie 15 osób;
- Karczma Zapiecek – w Dębówce, zatrudnienie 5 osób;
- Hotel Bellis – w Dębówce, zatrudnienie 5 osób.

[8] http://www.sigmasa.pl
[9] http://www.grzanie.eu/
[10] http://florexpol.eu/

Niezbędnym elementem stymulującym rozwój gospodarczy i podniesienie konkurencyjności, jest przygotowanie zorganizowanych terenów przeznaczonych pod lokalizację przemysłu i usług, wyposażonych w pełną infrastrukturę techniczną i posiadających uregulowany stan prawny. Wprawdzie Gmina Jastków oferuje potencjalnym inwestorom atrakcyjne tereny będące własnością osób prywatnych pod rozwój przedsiębiorczości położonych w pobliżu głównych tras komunikacyjnych w miejscowościach: Sługocin, Józefów Pociecha, Sieprawice, Panieńszczyzna, Dąbrowica, Natalin, Marysin, Smugi, Płouszowice Kolonia, Tomaszowice Kolonia, Tomaszowice[11], jednakże nie wszystkie one są uzbrojone w sieć wodociągową, kanalizację sanitarną, sieć elektryczną czy gazową. By zwiększyć potencjał inwestycyjny winny być inicjatywy zmierzające do utworzenia stref przedsiębiorczości wraz z kompleksową infrastrukturą.

7.2. Rolnictwo

Rolnictwo jest szczególnie istotnym sektorem w gospodarce zarówno gminy Jastków jak i całego województwa lubelskiego. Z uwagi na korzystne warunki przyrodnicze, a przede wszystkim duże kompleksy bardzo dobrych i dobrych gleb, gmina Jastków zalicza się do jednego z najważniejszego rejonu żywicielskiego.

7.2.1. Ocena jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Gmina Jastków posiada bardzo korzystne warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa. Wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w gminie wynosi 82,2 pkt. (wg skali IUNG w Puławach) i jest dużo wyższy aniżeli w województwie lubelskim - 55,8 pkt. i w kraju – 66,6 pkt. Na wartość wskaźnika oprócz klimatu, warunków wodnych, rzeźby terenu, wpływ mają gleby, które na analizowanym obszarze w zakresie użytków rolnych występują ze zdecydowaną przewagą klas bonitacyjnych II i IIIa. Na obszarze gminy grunty rolne (grunty orne i użytki zielone) w klasach bonitacyjnych I-III zajmują powierzchnię 9 083,4 ha, co stanowi blisko 80% powierzchni gminy. Wskazuje to na bardzo korzystne warunki glebowe dla produkcji rolniczej. Gleby te pod względem rolniczej przydatności zaliczane są do gleb: pszennych bardzo dobrych i dobrych. Spośród 25 miejscowości, aż w 15 z nich (Płouszowice, Wysokie, Smugi, Barak, Tomaszowice-Kolonia, Płouszowice – Kolonia, Piotrawin, Natalin, Tomaszowice, Sieprawki, Marysin, Panieńszczyzna, Józefów-Pociecha, Ługów i Sługocin) udział gruntów z wysoką bonitacją jest wyższy aniżeli średnio w gminie. Pozostałe miejscowości cechują się nieco mniejszą koncentracją tych gleb, ale i tak ich udział jest bardzo wysoki, bo w Jastkowie 63,3% i w Dębówce 62,4%. Gleby wysokich klas bonitacyjnych są prawnie chronione przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze, co niestety nie zabezpiecza ich przed presją urbanizacyjną. Problem ten nasila się głównie w miejscowościach wschodniej części gminy, gdzie udział tych gleb waha się od 62,4% w Dębówce do niespełna 90% w miejscowości Barak i Smugi. Wyłączenia z użytkowania rolniczego dotyczą głównie celów budowlanych, komunikacyjnych oraz pod usługi, magazyny i składy. Zabudowa podmiejska rozwija się szczególnie w bezpośrednio sąsiadujących z miastem miejscowościach (m.in. Marysin, Dąbrowica), natomiast przejawy suburbanizacji gospodarczej można zauważyć wzdłuż drogi krajowej nr 12/17.

[11] http://www.jastkow.pl/

7.2.2. Struktura agrarna

Czynnikiem wpływającym na stan rolnictwa i intensywność produkcji rolnej jest struktura agrarna, która wg kryterium wielkości gospodarstw, jest bardzo niekorzystna w gminie. Funkcjonuje tutaj 3419 gospodarstw rolnych, przy czym największe ich nagromadzenie (powyżej 200 gospodarstw) obserwuje się w miejscowościach środkowej części gminy, a mianowicie w Panieńszczyźnie (257 szt.) i Płouszowicach (251 szt.). Gospodarstwa rolne, podobnie jak w województwie lubelskim, cechuje duże rozdrobnienie, a co za tym idzie, niska ich efektywność. Gospodarstwa małe i średnie stanowią aż 97,5% ich ogólnej liczby, w tym od 1,0 do 5,0 ha – 86,6% i od 5,0 do 10,0 ha – niespełna 11%. Gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych powyżej 10,0 ha zajmują 2,5% ich ogółu (w województwie – 15,1%, w kraju – 19,1%). Najwięcej gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha znajduje się w zachodniej części gminy w miejscowościach: Moszenki (14), Moszna Kol. (9), Ożarów (9) oraz Ługów (8). Strukturę wielkości gospodarstw przedstawia wykres nr

Wykres 13. Struktura wielkości gospodarstw w gminie Jastków

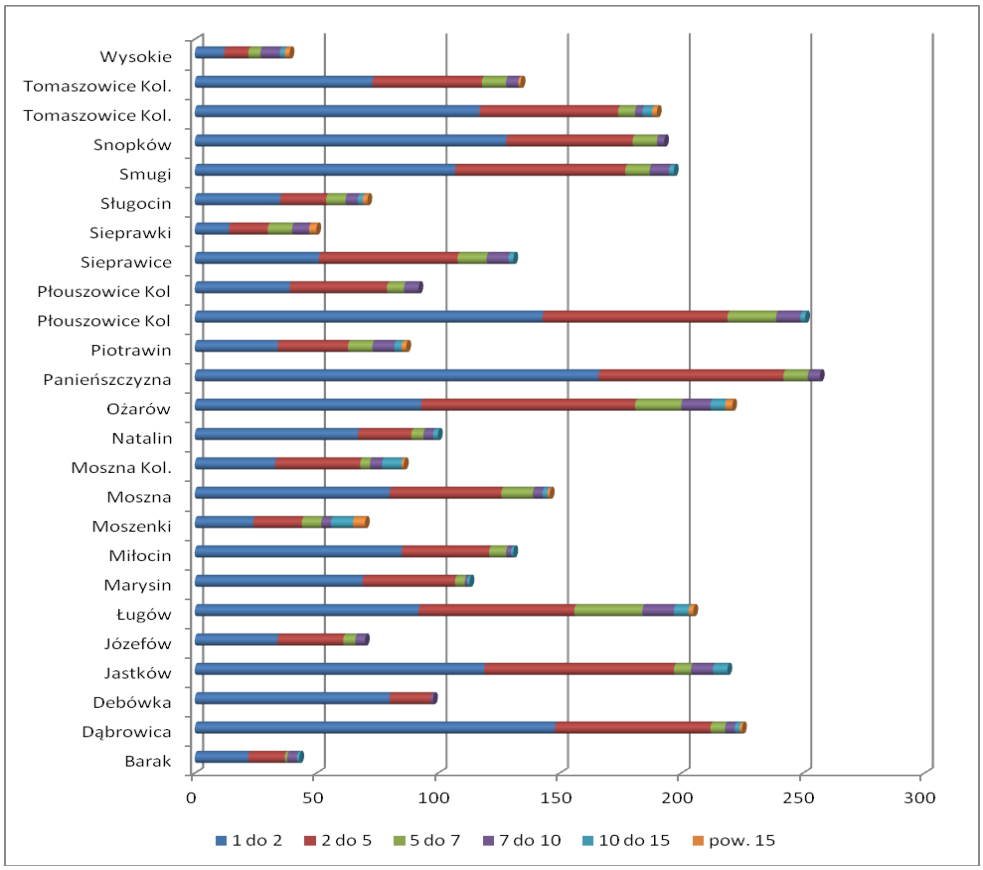

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jastków

Średnia powierzchnia ogólna gospodarstwa jest zdecydowanie niższa od średniej w województwie (7,1 ha) i wynosi zaledwie 2,9 ha. Najmniejsze występują w Dębówce (1,01 ha), Dąbrowicy (1,04 ha) oraz Jastkowie (1,12 ha). Rozdrobnienie agrarne na obszarze

gminy Jastków stopniowo się zwiększa. Spowodowane jest to przede wszystkim bliskością Lublina. Miasto generuje popyt na warzywa i owoce, uprawiane z reguły we względnie niewielkich gospodarstwach. Jednocześnie Lublin stwarza presję na przekształcanie obszarów rolniczych na tereny o funkcji mieszkaniowej bądź usługowej. Tereny te często przez pewien czas zachowują formalnie status działek rolnych, aby następnie zmienić przeznaczenie na cele nierolnicze. Koncentracja większych gospodarstw o powierzchni zbliżonej do 5 ha występuje w zachodniej i środkowej części gminy, w miejscowościach: Moszenki (5,61 ha), Wysokie (5,08 ha) oraz Sieprawki (4,97 ha).

Wykres 14. Średnia powierzchnia gospodarstw w ha użytków rolnych w gminie Jastków

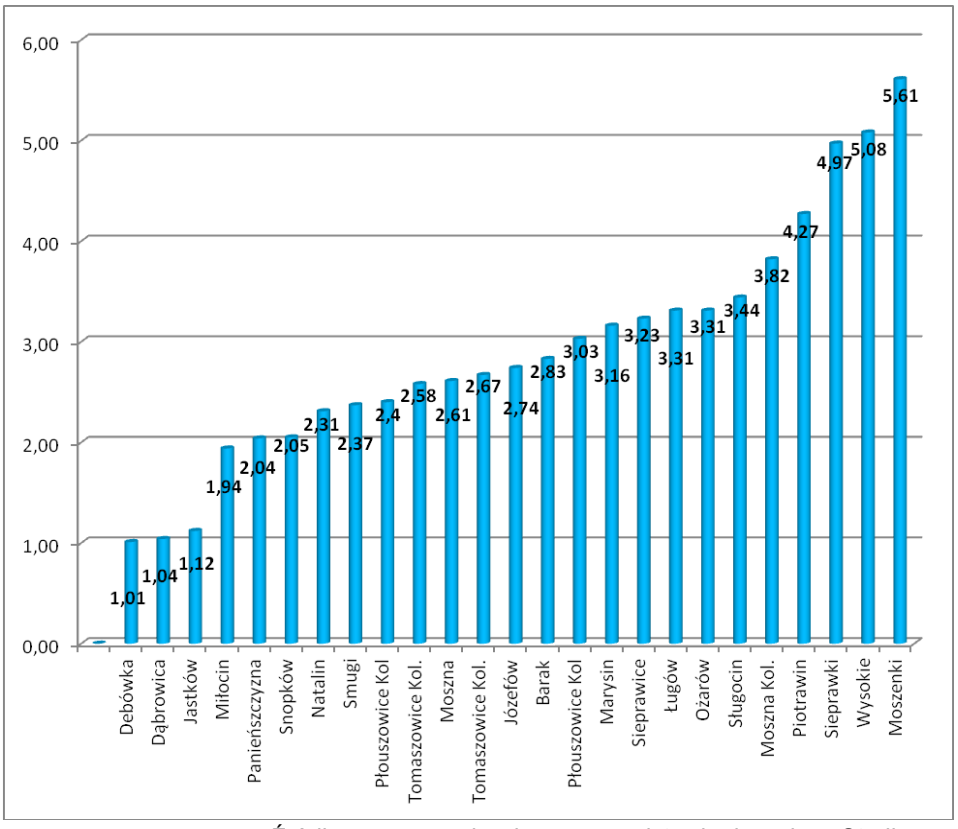

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jastków

7.2.3. Struktura użytkowania gruntów

W 2014 roku powierzchnia gruntów kwalifikowanych jako użytki rolne zajmowała 88,5% ogólnej powierzchni gminy. Wysoki udział użytków rolnych świadczy o dominującej funkcji rolniczej. W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne (84,8%). Pozostałe formy użytkowania gruntów rolnych to: łąki trwałe (6,8%), pastwiska trwałe (1,1%), sady (1,2%), grunty rolne zabudowane (5,4%), grunty pod stawami (0,3%) oraz grunty pod rowami (0,4%). Pozostałe tereny, w tym grunty zabudowane, drogi, wody, nieużytki zajmują 7,7% powierzchni ogółem, zaś lasy i grunty leśne 7,5%. Strukturę użytkowania gruntów przedstawia wykres nr 15.

Wykres 15. Struktura użytkowania gruntów w gminie Jastków

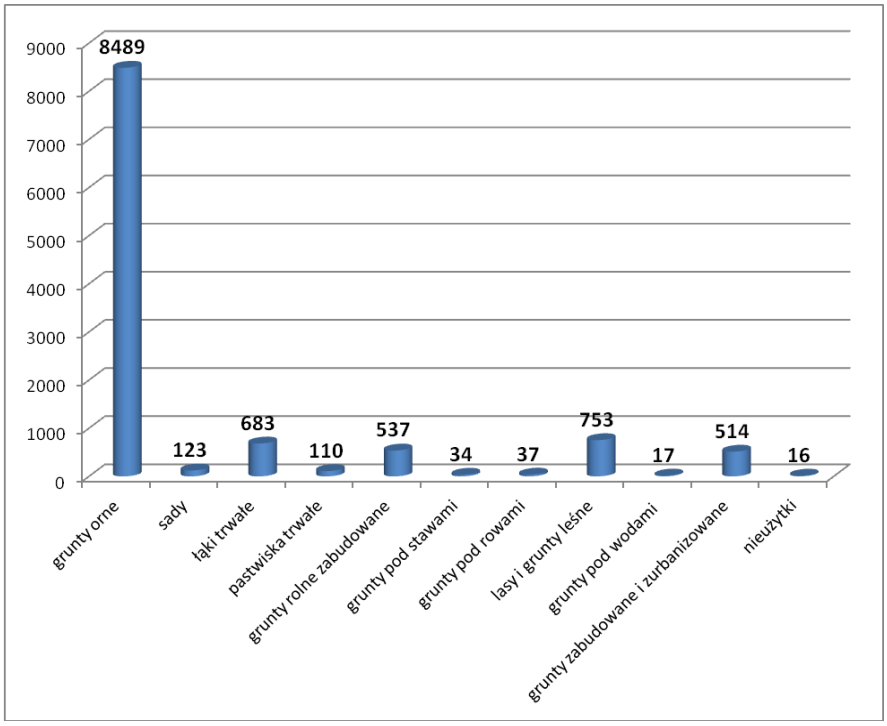

Źródło: Bank Danych Lokalnych

7.2.4. Produkcja rolna

Produkcja roślinna jest kluczowym elementem struktury produkcji rolnej na obszarze gminy (wynika to przede wszystkim z istniejących warunków naturalnych), gdzie decydujący wpływ na profil produkcji ma przewaga bardzo dobrych kompleksów przydatności rolniczej. W produkcji roślinnej prowadzonej na obszarze gminy Jastków zauważalna jest, podobnie jak i w całym województwie lubelskim, dominacja upraw zbóż. Są to oczywiście (ze względu na dobrą jakość gleb) przede wszystkim pszenica i jęczmień. Z uwagi na sąsiedztwo Lublina, będącego naturalnym rynkiem zbytu na warzywa, w gminie uprawia się znaczne ilości ziemniaków, kalafiorów, kapusty, marchwi, fasolki szparagowej, brokułów itp. Powierzchnia upraw warzywnych wynosi w gminie ok. 400 ha (według Powszechnego Spisu Rolnego 2010). Wśród upraw sadowniczych przeważają wiśnie i jabłonie, a wśród krzewów owocowych – porzeczki i maliny. Struktura upraw na obszarze gminy ulega oczywiście stałej ewolucji, w miarę zmieniającego się popytu. Na terenie gminy brak jest gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt, co nie oznacza, że brak jest produkcji zwierzęcej. Produkcja jest, ale odgrywa względnie niewielką rolę w sferze rolnictwa.

Na terenie gminy wprawdzie występują stawy rybne, ale na dzień dzisiejszy ocenia się, iż nie odgrywają one większej roli gospodarczej. Ich rola ogranicza się wyłącznie do pozytywnego wpływu dla bilansu wodnego. Obecnie obserwuje się wzrost zapotrzebowania na ryby, w związku z powyższym otwierają się nowe możliwości dla gminy w postaci rozwoju

akwakultury, dotyczy głównie miejscowości: Ożarów, Panieńszczyzna, Snopków, Tomaszowice, Sieprawice, Kolonia Dąbrowica oraz Dąbrowica.

Na terenie gminy brak jest gospodarstw ekologicznych z certyfikatem. Tłumaczyć to należy faktem, iż uzyskanie przez gospodarstwo certyfikatu, wiąże się z koniecznością spełnienia szeregu ustawowo określonych norm. Poza tym ilość plonów z takich gospodarstw jest zdecydowanie niższa, szacuje się, że nawet o 1/3,. Wprawdzie zainteresowanie żywnością ekologiczną w gminie jest duże, to rodzime ekologiczne rolnictwo wytwarza niewiele produktów rynkowych, na co wpływ niewątpliwie ma duże rozdrobnienie gospodarstw, a tym samym mała ilość gospodarstw wytwarzających produkty wyłącznie na rynek.

7.2.5. Obsługa rolnictwa

Na terenie gminy zarejestrowane są organizacje pozarządowe, działające na rzecz promocji nowoczesnego rolnictwa, przyczyniając się tym samym do rozwoju obszarów wiejskich i są to:

- kółka rolnicze w Mosznie, Piotrawinie, Jastkowie oraz w Moszenkach;
- Lubelskie stowarzyszenie producentów wiśni w Panieńszczyźnie;
- Gminna Spółdzielnia „Samopomoc chłopska” w Jastkowie;
- Stowarzyszenie badań nad chmielem w Polsce w Jastkowie.

Podstawowym elementem struktury dobrze funkcjonującego rynku rolnego są grupy producentów, pełniące ważne funkcje w systemie marketingu produktów rolnych. Na terenie gminy brak jest zarejestrowanych grup producenckich. Nie mniej jednak, część rolników z terenu gminy jest zrzeszona w następujących grupach producenckich:

- ✓ LUBSAD w miejscowości Motycz (gm. Konopnica) - grupa producentów owoców;
- ✓ Agram w miejscowości Motycz (gm. Konopnica) – grupa producentów owoców i warzyw;
- ✓ Stryjno – sad w miejscowości Kawęczyn (gm. Piaski) – zrzeszenie producentów owoców.

Reasumując należy stwierdzić, że możliwości rolnictwa nie są w pełni wykorzystane, gdyż gmina nie czerpie wymiernych korzyści z posiadanych zasobów naturalnych. Z powodu rozproszonej i rozdrobnionej produkcji i braku marketingu, rolnicy nie są w stanie zapewnić dostaw towaru na rynek w wystarczającej ilości, o należytej jakości i jednorodności. Istotnym kierunkiem specjalizacji rolniczej w gminie powinna być produkcja żywności wysokiej jakości, która powinna się opierać na rozwoju przetwórstwa tradycyjnego opartego na lokalnych zasobach i krótkich łańcuchach sprzedaży. Z uwagi na brak w gminie miejsc sprzedaży płodów rolnych niezbędne jest urządzenie targowisk w pobliżu miasta Lublina oraz utworzenie inkubatora przedsiębiorczości produktu lokalnego. Przedsięwzięcia te będą prowadzić do skrócenia łańcucha żywnościowego, zwiększenia udziału rolnictwa w wartości dodanej, a tym samym stworzenia nowych miejsc pracy.

7.3. Turystyka

7.3.1. Walory turystyczne gminy

Walorami warunkującymi rozwój turystyki i rekreacji na terenie gminy Jastków są: dolina rzeki Ciemięgi, urozmaicona rzeźba terenu, klimat, niski stopień zanieczyszczenia gleb i powietrza, małe zagrożenie ponadnormatywnym hałasem oraz kumulacja walorów kulturowych.
Tereny o atrakcyjnym środowisku przyrodniczym i krajobrazowym, do których niewątpliwie zalicza się dolina rzeki Ciemięgi, stanowi wyjątkowy potencjał możliwy do wykorzystania pod kątem oferty turystycznej. Odpowiednie zagospodarowanie tego obszaru, stanowi punkt wyjścia do stworzenia produktów turystycznych zwiększających atrakcyjność gminy Jastków.
Ukształtowanie terenu gminy jest urozmaicone, co jest efektem podatności na erozję lessu dominującego w podłożu. Doliny rzeki Ciemięgi i Czechówki oraz płaskie obszary wierzchowinowe północnej krawędzi Wyżyny Lubelskiej są zasadniczymi elementami rzeźby, sprzyjającymi tworzeniu miejsc rekreacji w gminie.
Najkorzystniejsze warunki klimatyczne dla rekreacji i wypoczynku występują w strefie północnego zbocza doliny rzeki Ciemięgi pomiędzy Jastkowem i Snopkowem oraz na terenach przyleśnych w okolicach Jastkowa Podleśnego.
Jakość powietrza atmosferycznego w gminie określa się jako dobrą, na co wpływ ma niewątpliwie rolniczy charakter terenu gminy, a także brak przemysłu, który stanowiłby źródło generowania związków zanieczyszczających powietrze atmosferyczne. Tereny podlegające ustawowej ochronie przed hałasem narażone są na przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku jedynie w bezpośrednim sąsiedztwie głównych drogowych powiązań transportowych, dotyczy dróg krajowych 12, 17 i 19 oraz dróg wojewódzkich 809 i 830. Pozostała zabudowa nie jest zagrożona ponadnormatywnym hałasem. Podobnie w przypadku pedosfery. Gleby w pasach drogowych tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu, znajdują się pod wpływem zanieczyszczeń komunikacyjnych. Niemniej ocenia się, iż stopień zanieczyszczenia gleb jest niewielki, nie przekraczający tła naturalnego.
O atrakcyjności gminy świadczą również elementy krajobrazu kulturowego. Można znaleźć tu liczne obiekty stanowiące atrakcje turystyczne, w grupie której wymienić należy: zespół pałacowy w Dąbrowicy, zespół pałacowo-parkowy w Snopkowie, zespół pałacowo-parkowy w Tomaszowicach, zespół pałacowo-parkowy w Jastkowie, XVIII-wieczny dwór w Ługowie i w Mosznie; XX-wieczny secesyjny dwór w Moszenkach oraz cmentarz legionistów w Jastkowie i cmentarz wojenny w Marysinie.

7.3.2. Obsługa ruchu turystycznego

Istniejącą na terenie gminy bazę obsługi ruchu turystycznego tworzą:

- Gminny Ośrodek Kultury i Sportu (GOKiS) zs. w Dąbrowicy, stanowiący instytucję nie tylko informacyjną, lecz również odpowiedzialną za tworzenie produktu turystycznego i promocję walorów turystycznych oraz kulturowych gminy;
- Gminny Klub Krajoznawczo - Turystyczny „Ornak" z Jastkowa, zajmujący się organizacją różnych form turystyki aktywnej dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych. Organizowane są rajdy turystyczne (w tym wyprawy górskie), spływy kajakowe, rodzinne spacery oraz marsze na orientacje;
- Koła Gospodyń Wiejskich (Piotrawin, Ożarów, Panieńszczyzna, Dąbrowica, Sieprawki, Miłocin, Ługów, Moszenki, Tomaszowice, Kol. Płouszowice, Moszna, Sługocin-Wysokie, Marysin), skupiające wokół siebie ok. 180 osób. Swoją

działalnością promują aktywne formy turystyki, poprzez organizowanie wycieczek turystycznych;

- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Jastkowskiej;
- Stowarzyszenie u Źródeł Ciemięgi w Miłocinie;
- Stowarzyszenie Cogito;
- 2 oznakowane szlaki rowerowe o łącznej długości ok. 40km, które służą aktywnemu uprawianiu turystyki:
  - szlak zaczyna się od miejscowości Panieńszczyzna, a następnie biegnie przez Panieńszczyznę - Józefów, Snopków Południowy, Pałac w Snopkowie, Smugi , Las Jastkowski, Wygoda, Piotrawin, Jastków, do stacji benzynowej Artus w Panieńszczyźnie, liczący ok. 20 km;
  - szlak z Jastkowa, przez m. in. Sieprawice, Zofiówkę, dolinę rzeki Ciemięgi, Sługocin, Ługów (z pałacem). Mosznę, do pałacu w Tomaszowicach, liczący ok. 25 km.

Rycina 4. Schemat sieci szlaków rowerowych w gminie Jastków

Źródło: www.szlaki.lublin.pl

Gmina Jastków, z uwagi na walory krajobrazowe i w powiązaniu ze swoim położeniem, jest naturalnym zapleczem dla mieszkańców Lublina do codziennej i weekendowej turystyki i rekreacji. Na terenie gminy, odbywają się liczne, organizowane cyklicznie imprezy, cieszące się dużym zainteresowaniem, w grupie której wymienia się m.in.: kuligi; nietypowe marsze i biegi na orientację; Wiosenny oraz Jesienny Spływ Kajakowy; Wiosenny oraz Jesienny Górski Rajd Turystyczny; rodzinne spacery po parkach krajobrazowych; festyny rodzinne; dożynki; Dzień Kobiet; bieg przełajowy „Szlakiem Dąbrowicy"; turniej tańca Hip-Hop i Freestyle oraz Jarmark Firlejowski promujący region od strony kultury i historii związanej

z rodem Firlejów, wzmacniając jednocześnie świadomość historyczną i poczucie tożsamości lokalnej [12].

Infrastrukturę turystyczną stanowi również baza noclegowa i gastronomiczna. Stacjonarna baza turystyczna stopniowo się rozwija, co wynika z bliskości Lublina, z którego pochodzi większość turystów odwiedzających gminę. Baza hotelowa stanowi alternatywę dla hoteli w mieście Lublin. Obecnie w gminie funkcjonują 3 hotele: Pałac Akropol, hotel Bellis w Dębówce oraz In between w Panieńszczyźnie, położone przy drodze krajowej Nr 17. Lokalizacja obiektów umożliwia szybki i łatwy dojazd zarówno do centrum Lublina, a także do ważnych obiektów handlowych, naukowych i kulturalnych. Dodatkowo na terenie gminy znajduje się 21 pokoi oraz 43 miejsca noclegowe. Poza skategoryzowanymi obiektami noclegowymi, ujawnionymi w statystykach GUS, na terenie gminy funkcjonuje wiele kwater prywatnych i gospodarstw agroturystycznych oferujących miejsca noclegowe. Najwięcej gospodarstw agroturystycznych znajduje się we wschodniej części gminy: w Dębówce, Piotrawinie i w Dąbrowicy. W 2014r. łącznie na terenie gminy udzielono noclegów 7 308 osobom, z czego turyści z terenu Polski stanowili niemal 80%, reszta to turyści zagraniczni, głównie z Rosji, Ukrainy i Białorusi.

Gmina Jastków współtworzy turystyczny produkt liniowy jakim jest Szlak Kupiecki (Via Mercatoria) Wrocław – Lublin – Lwów. Produkt ten przeznaczony jest na rynek międzynarodowy, budowany na bazie walorów historycznych obejmujących walory kulturowe w miejscowościach Kazimierz Dolny – Wąwolnica – Nałęczów – **Jastków** - Lublin – Biskupice – Krasnystaw – Hrubieszów – Hrebenne/Dołhobyczów.

Tereny o predyspozycjach do rozwoju turystyki znajdują się w północno – wschodniej części gminy oraz wzdłuż doliny rzeki Ciemięgi. Liczne zabytki historyczne oraz walory środowiskowe i przyrodnicze sprzyjają rozwojowi czynnego wypoczynku, zwłaszcza w dziedzinie wędrówek pieszych i rowerowych. Występują tu również dogodne warunki do rozwoju turystyki kwalifikowanej konnej w miejscowości Piotrawin.

W warunkach społeczno-gospodarczych gminy Jastków rozwój funkcji turystycznej może stać się czynnikiem aktywizacji obszaru i źródeł dochodów ludności. Z rozwojem turystyki związane jest ożywienie innych gałęzi gospodarki t.j.: handel, gastronomia, transport, produkcja zdrowej żywności itp. Potrzeba rozwoju w zakresie turystyki i rekreacji wiąże się ściśle z szansą na poprawę sytuacji na rynku pracy, ale także z koniecznością poprawnego kształtowania ładu przestrzennego oraz niedopuszczenia do negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze. Szczególnym obszarem z terenu gminy jest dolina rzeki Ciemięgi charakteryzująca się największym potencjałem do wykreowania przestrzeni publicznej z możliwością generowania nowych funkcji komercyjnych. W celu ochrony potencjału przyrodniczego warto byłoby skanalizować ruch turystyczny, m.in. poprzez stworzenie ścieżek turystycznych (rowerowych, pieszych, edukacyjnych), zaopatrzonych m.in. w urządzone miejsca do odpoczynku, kosze na odpady. Ze względu na ochronę powietrza atmosferycznego, powinno się promować turystykę rowerową oraz organizować transport publiczny wykorzystujący tabor niskoemisyjny. Dodatkowo infrastruktura

[12] www.gokis.jastkow.pl/sport/turystyka

turystyczna powinna być optymalnie oświetlona, z użyciem energooszczędnych rozwiązań. Na terenie gminy nasilenie ruchu turystycznego będzie występować w sezonie wiosennym i letnim. Należy zatem rozważyć starania w zakresie przygotowania oferty zimowej, np. biegowych szlaków narciarskich (jest potencjał w postaci rzeźby terenu), kuligów oraz całorocznej np. szlaki konne, wędkarstwo (jest potencjał w postaci stawów w miejscowościach Ożarów, Panieńszczyzna, Snopków, Tomaszowice, Sieprawice, Kolonia Dąbrowica i Dąbrowica oraz rzeki Ciemięga). W obszarze gminy istnieją uwarunkowania przyrodniczo-krajobrazowe, kulturowe, mentalność oraz zaangażowanie ludności, predestynujące jej teren do stworzenia unikalnego produktu turystycznego.

8. INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Kluczowym czynnikiem rozwoju gminy Jastków, jest jej dostępność komunikacyjna oraz stan infrastruktury komunikacyjnej. Na zewnętrzny układ funkcjonalny podstawowych powiązań drogowych składają się:

- droga krajowa nr 12 – o długości 7,8 km;
- droga wojewódzka nr 809 - relacji Lublin – Przytoczno o długości ok. 5,9 km;
- droga wojewódzka nr 830 relacji Lublin – Bochotnica o długości ok. 8,4 km.

Za kluczowe zamierzenia inwestycyjne obejmujące obszar gminy, wpływające na poprawę funkcjonowania układu podstawowych powiązań drogowych na terenie regionu lubelskiego uznano drogi:

- droga krajowa (ekspresowa) nr S12 – planowana droga ekspresowa Piotrków Trybunalski - Dorohusk;
- droga krajowa (ekspresowa) nr S17 – droga ekspresowa Warszawa – Hrebenne;
- droga krajowa nr S19 – łącząca aglomeracje wschodniej części kraju. przez teren gminy Jastków budowana jest obwodnica zachodnia miasta Lublin oraz połączenie z drogą S12/17[13].

Oprócz wyżej wymienionych dróg krajowych i wojewódzkich, przebiegających przez teren gminy, duże znaczenie związane z wewnętrzną dostępnością ma wewnętrzny układ komunikacyjny, który składa się z dróg powiatowych i gminnych. Ocenia się, iż gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg lokalnych, zaś ich stan techniczny należy uznać za zadowalający. Łączna długość infrastruktury drogowej na terenie gminy wynosi ok. 151 km, z czego ponad 85% to drogi o nawierzchni twardej. Należy podkreślić fakt sukcesywnego przyrostu długości dróg gminnych, w tym o nawierzchni twardej, dotychczas charakteryzujących się najniższą jakością techniczną. Pomimo stopniowej poprawy standardu dróg, uzyskanie efektu docelowego jest jeszcze odległe, na co ma wpływ ciągle zbyt długi proces inwestycyjny oraz brak wystarczających środków finansowych.

[13] Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego przyjęty Uchwałą Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r.;

9. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

9.1. Elektroenergetyka

Obszar gminy Jastków wyróżnia się korzystnym położeniem względem głównych korytarzy sieci energetycznych wysokich napięć. Przez gminę przebiegają linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia 400 kV Kozienice – Lublin, 220 kV Puławy – Abramowice oraz linie elektroenergetyczne 110 kV. Projektowany jest przebieg linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Nałęczów – Garbów. Rosnące zapotrzebowanie poboru energii elektrycznej na terenie gminy powoduje konieczność budowy odgałęzienia od istniejącej linii elektroenergetycznej 110 kV i realizacji Głównego Punktu Zasilającego na terenie miejscowości Dębówka. Podstawę zaopatrzenia wsi w energię elektryczną stanowi system sieci średniego napięcia 15 kV w wykonaniu napowietrznym. Zasilanie zabudowy mieszkaniowej, usługowej oraz gospodarstw rolnych na terenach wiejskich odbywa się ze słupowych stacji transformatorowych 15/04 kV z zastosowaniem również stacji wnętrzowych dla użytkowników o zapotrzebowaniu mocy elektrycznej powyżej 250 kW. Obszar gminy Jastków jest zasilany z GPZ 110/30/15KV Garbów, za pośrednictwem linii kablowych i napowietrznych SN-15KV. Sieć niskiego napięcia (NN) w przeważającej części prowadzona jest siecią napowietrzną. W wyniku przeprowadzonych w ostatnich latach modernizacji, zmniejszeniu uległa awaryjność na urządzeniach SN i NN spowodowana planową i systematyczną wymianą awaryjnych elementów sieci elektroenergetycznej. Niemniej jednak w dalszym ciągu należy dążyć do poprawy wskaźników awaryjności na liniach NN poprzez przebudowę sieci napowietrznej na kablową lub napowietrzną izolowaną.

9.2. Telekomunikacja

Szczególne znaczenie dla rozwoju obszaru gminy przypisuje się cyfryzacji rozumianej jako powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu. Danych dotyczących dostępu do Internetu na terenie gminy dostarcza analiza studium wykonalności dla projektu pt. „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej – województwo lubelskie". W zakresie tradycyjnych usług szerokopasmowych, najlepsza sytuacja cechuje miejscowość Jastków, gdzie istnieje infrastruktura szkieletowo-dystrybucyjna co najmniej 2 operatorów komunikacyjnych, umożliwiająca zapewnienie podaży usług szerokopasmowego dostępu do Internetu na założonym poziomie. W grupie terenów charakteryzujących się całkowitym brakiem infrastruktury szkieletowo-dystrybucyjnej (punktów dystrybucyjnych) wymienia się miejscowości głównie zachodniej części gminy, a mianowicie: Miłocin, Moszenki, Moszna – Kolonia, Sieprawki, Sługocin, Wysokie oraz Ługów. Pozostałe miejscowości kwalifikuje się jako obszary problematyczne (SP) charakteryzujące się występowaniem infrastruktury szkieletowo – dystrybucyjnej tylko jednego operatora telekomunikacyjnego. Cyfryzacja gminy ulega znaczącej poprawie w wyniku realizacji projektu dotyczącego budowy sieci szerokopasmowej. Przez obszar gminy przebiegać będzie część sieci szkieletowej oraz sieć dystrybucyjna wraz z węzłami dystrybucyjnymi w miejscowościach: Panieńszczyzna, Snopków oraz Tomaszowice – Kolonia.

Rycina 5. Schemat przedstawiający dostęp do Internetu na terenie gminy Jastków

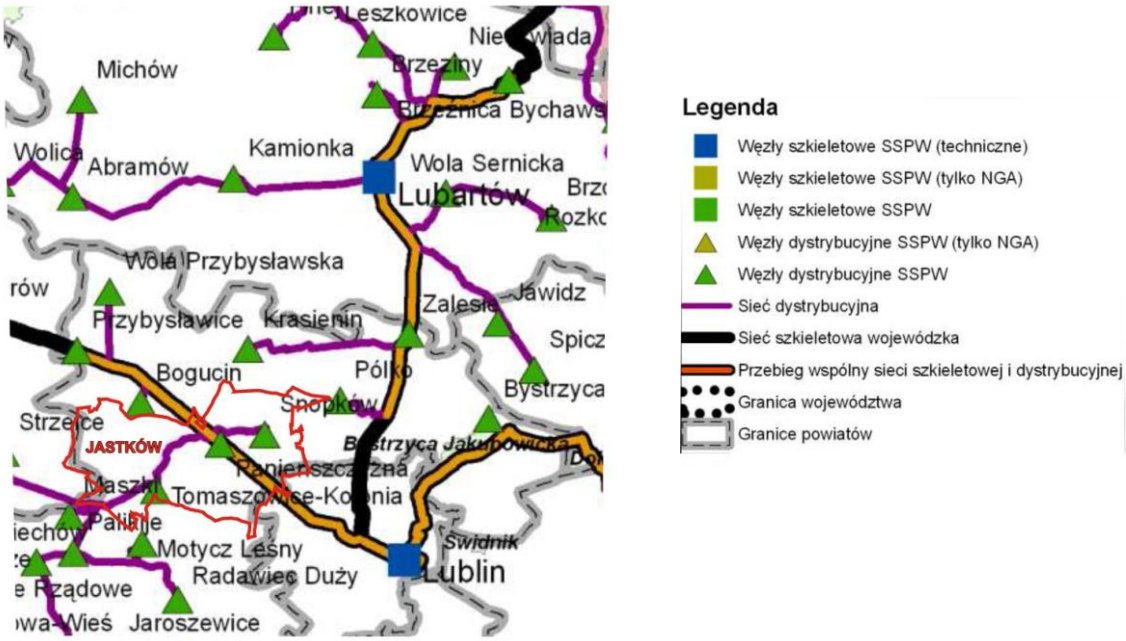

Źródło: opracowanie własne na podst. Studium Wykonalności projektu Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej - województwo lubelskie

Na skutek malejącego zainteresowania usługami telefonii stacjonarnej w gminie następuje spadek liczby abonentów telefonii przewodowej. Jednym z powodów tego zjawiska jest dynamiczny rozwój telefonii komórkowej. Na obszarze gminy wiodącym operatorem świadczącym usługi telekomunikacyjne dla abonentów telefonii przewodowej jest Telekomunikacja Polska S.A. oraz inni operatorzy telefonii komórkowej.

9.3. Zaopatrzenie w wodę

Długość sieci wodociągowej na terenie gminy w 2014 roku wynosiła 212,1 km, z 4438 przyłączami do budynków. W gminie zwodociągowane są wszystkie sołectwa. Z sieci wodociągowej korzystało 97,7% ogólnej liczby mieszkańców gminy[14], co jest wynikiem zdecydowanie lepszym od średniej dla powiatu lubelskiego 81,1% oraz regionu lubelskiego 86,7%. Najniższy poziom współczynnika zwodociągowania (poniżej 90%) cechuje miejscowości głównie zachodniej części gminy: Ożarów (82,7%), Sieprawki (85,1%), Józefów – Pociecha (86,2%), Moszna Kolonia (86,2%), Sługocin (86,8%), Miłocin (87%) oraz Ługów (87,9%). Wschodnia część gminy, położona bezpośrednio przy ośrodku wojewódzkim, charakteryzuje się zdecydowanie lepszym stopniem zwodociągowania terenów. Dynamika rozbudowy sieci wodociągowej, a co się z tym wiąże, udział ludności korzystających z sieci wodociągowej, jest zadowalająca, o czym świadczy wzrost tego wskaźnika na przestrzeni lat 2011-2014 o 14,2 p.p. Dla porównania w powiecie oraz regionie lubelskim wskaźnik ten wzrósł odpowiednio o 6,3 p.p oraz 5,2 p.p., co świadczy o ponadprzeciętnej aktywności gminy w zakresie rozbudowy sieci wodociągowej. Źródłem

[14] dane otrzymane z Urzędu Gminy Jastków

wody pitnej są wody podziemne zalegające w utworach poziomu kredowego. Eksploatowanych jest 5 ujęć wód głębinowych w miejscowościach: Płouszowice, Jastków, Snopków, Ożarów, Sieprawki. Eksploatowane ujęcia wody posiadają rezerwy w zakresie możliwości poboru wody. Wszystkie ujęcia posiadają wyznaczone zgodnie z *ustawą Prawo wodne* strefy ochrony bezpośredniej ujęć wody. Ze względu na pokrycie warstwy wodonośnej nieprzepuszczalną warstwą gruntu nie było potrzeby wyznaczania strefy ochrony pośredniej ujęć wody w w/wym. miejscowościach. W gminie prowadzone są liczne działania inwestycyjne mające na celu poprawę stanu środowiska poprzez rozwój infrastruktury technicznej. W ostatnich latach dokonano rozbudowy sieci wodociągowej, w grupie której wymienia się takie inwestycje jak:

- wykonanie odcinka sieci wodociągowej uzupełniającej w miejscowości Natalin;
- rozbudowa ujęcia wody w Jastkowie;
- wykonanie odcinków sieci wodociągowej w miejscowościach Snopków (687,5 m), Smugi (100 m), Dąbrowica (92 m), Jastków (83 m);
- remont stacji wodociągowej Sieprawki,
- modernizacja ujęcia i stacji uzdatniania wody w m. Ożarów;
- wymiana pompy na ujęciu wody w Płouszowicach.

9.4. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Jednym z elementów infrastrukturalnych niezbędnych do rozwoju oraz w zasadniczy sposób wpływających na ochronę środowiska jest sieć kanalizacyjna, która na terenie gminy, pomimo znacznych postępów dokonanych w ostatnich latach, nadal nie jest zadowalająca. W gminie funkcjonują dwie oczyszczalnie ścieków mechaniczno – biologiczne w Snopkowie o przepustowości 1200 m^3/d oraz w Tomaszowicach o przepustowości 220 m^3/d. Długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi 59,2 km. W sieć kanalizacyjną wyposażone zostały jedynie niektóre miejscowości tj. Natalin, Snopków, Marysin (w 80%), częściowo Jastków, Tomaszowice, Tomaszowice Kolonia. Obecnie kanalizacja realizowana jest w Piotrawinie i Panieńszczyźnie. Są to obszary występowania zwiększonego ruchu budowlanego. Stopień skanalizowania gminy określony za pomocą wskaźnika udziału korzystających z instalacji kanalizacyjnej kształtuje się na poziomie 21,6%, co jest wartością nieznacznie wyższą od średniej dla powiatu (19,8%) oraz zdecydowanie niższą od średniej dla województwa lubelskiego (51,5%). W porównaniu do roku 2011 wskaźnik skanalizowania jest wyższy o 4,8 p.p. Pomimo rozbudowy infrastruktury kanalizacyjnej oraz wzrostu ilości osób korzystających z sieci, zapotrzebowanie nadal jest duże. W obszarach rozproszonej zabudowy na terenach wiejskich, wobec braku kanalizacji oraz ekonomicznego uzasadnienia jej budowy, stosowane są zbiorniki bezodpływowe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków. Szczególnie zauważalny jest wzrost liczby indywidualnych oczyszczalni ścieków. Niskie wskaźniki rozbudowy sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wskazują na potrzebę wdrożenia kompleksowych rozwiązań w powyższym zakresie, co jest szczególnie ważne dla gminy, jako obszaru pretendującego do miana turystycznego zaplecza Lublina.
W gminie Jastków prowadzone są inwestycje związane z rozwojem sieci kanalizacyjnych oraz oczyszczaniem ścieków. Najważniejsze inwestycje w ostatnich latach to:

- budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Snopków, Jastków, Panieńszczyzna (etap III, IV);
- wykonanie dalszych odcinków kanalizacji sanitarnej w miejscowości Marysin;

- wykonanie odcinka sieci kanalizacji sanitarnej uzupełniającej w miejscowości Snopków;
- budowa odcinka sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Marysin;
- wykonanie odcinka sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Natalin;
- remont oczyszczalni ścieków w Tomaszowicach;
- wykonanie odcinka sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przepompownią p5 i zasilaniem energetycznym w miejscowości Marysin;
- remont oczyszczalni w Tomaszowicach.

9.5. Infrastruktura gazowa

Sytuacja obszaru w zakresie infrastruktury gazowej przedstawia się umiarkowanie korzystnie. Gmina Jastków zaopatrywana jest w gaz przewodowy z gazociągu wysokoprężnego DN 100 poprzez sieć średnioprężną, ze stacji redukcyjno-pomiarowej I stopnia zlokalizowanej w Jastkowie. Na koniec 2014 roku łączna długość sieci bez czynnych przyłączy gazowych wynosiła 162 773 m, z czynnymi przyłączami gazowymi do budynków mieszkalnych w ilości 1977. Na koniec 2013 roku zaopatrywanych było 1 766 odbiorców, co stanowiło niewiele ponad 13% mieszkańców gminy. Do gazociągu podłączone są następujące miejscowości: Jastków, Panieńszczyzna, Piotrawin, Marysin, Snopków, Natalin, Barak, Dębówka, Dąbrowica, Płouszowice, Płouszowice Kolonia, Tomaszowice, Tomaszowice Kolonia, Smugi, Sieprawice, przy czym najwyższy wskaźnik gazyfikacji cechuje miejscowości położone w bezpośrednim sąsiedztwie Lublina, a mianowicie: Natalin (31,2%), Marysin (30,3%), Dąbrowica (23,3%) oraz Dębówka (21,9%). Pozostali mieszkańcy zaopatrują się w gaz ze źródeł indywidualnych (butle gazowe). W latach 2011 – 2013 ilość odbiorców zwiększyła się o 282 osoby, najwięcej w miejscowościach: Smugi (o 44 odbiorców), Dąbrowica (o 33) oraz Płouszowice – Kolonia (o 28). [15] W latach 2011 - 2014 w gminie nastąpił wzrost zużycia gazu na cel grzewczy o 10,6%, przy jednoczesnym wzroście liczby odbiorców wykorzystujących gaz z 1 478 osób do 1 744., tj.: o 18%. Równomierne zaopatrzenie w gaz ziemny odbiorców gminy wymaga sukcesywnej rozbudowy sieci gazociągów przesyłowych i dystrybucyjnych, a także większego wykorzystywania lokalnych zasobów złóż gazu ziemnego, w tym gazu łupkowego. Gmina Jastków zalicza się do obszarów poszukiwań gazu niekonwencjonalnego.

9.6. Energia odnawialna

Zasoby hydroenergetyczne rzek przepływających przez obszar gminy są znikome. W związku z powyższym stwierdza się, iż w gminie brak jest możliwości realizacji piętrzeń o spadkach umożliwiających pozyskanie energii elektrycznej. W odniesieniu do pozyskiwania energii z wiatru[16]należy stwierdzić, że gmina Jastków znajduje się w korzystnej strefie energetycznej wiatru (Lorenc 2004). Na terenie gminy wyodrębniono obszary o najmniejszej uciążliwości z uwagi na realizację energetyki wiatrowej, najrozleglejszy w południowo – zachodniej części gminy w pobliżu miejscowości Kolonia Tomaszowice. Ponadto gmina została zaliczona do obszarów o korzystnych warunkach do rozwoju energetyki słonecznej, tj. obszarów o potencjalnej energii użytecznej powyżej 950 kWh/m^2 i wykorzystywania

[15] dostępne dane pozyskane od Polskiej Spółki Gazownictwa, Oddział w Tarnowie Zakład w Lublinie

[16] Według opracowania Przestrzenne Aspekty Lokalizacji Energetyki Wiatrowej w Województwie Lubelskim (2009)

zasobów wód geotermalnych. Na terenie gminy Jastków istnieje potencjał do wykorzystania w postaci zasobów energii geotermalnej gromadzonej w skałach, gruntach i wodach wypełniających szczeliny skalne. Na terenie gminy temperatura wód geotermalnych waha się od 60° do 170°, przy ich głębokości zalegania 3000 – 4000m.

Gmina cechuje się wysokim potencjałem produkcji energii z biomasy, który ocenia się, iż nie do końca jest wykorzystany. Głównymi źródłami pozyskania energii są: celowe uprawy energetyczne (obszar preferowany do upraw wieloletnich roślin energetycznych o dużych wymaganiach glebowych np. rzepak) oraz zasoby siana. Warty podkreślenia jest fakt, iż gmina pod względem potencjalnych zasobów biomasy należy do uprzywilejowanych do rozwoju tego rodzaju energetyki odnawialnej.

Rycina 6. Uwarunkowania rozwoju energetyki wiatrowej w gminie Jastków

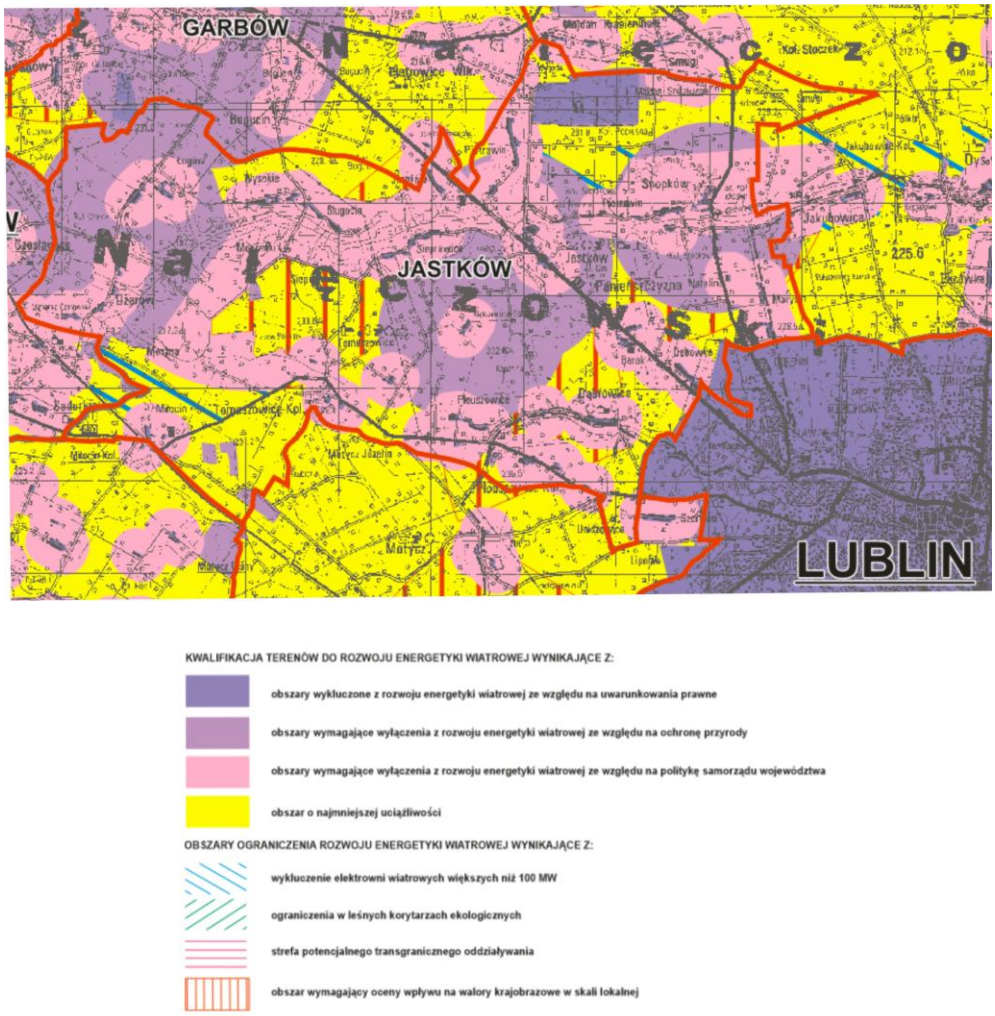

Źródło: Przestrzenne aspekty rozwoju energetyki odnawialnej w województwie lubelskim, BPP Lublin, 2009

9.7. Gospodarka odpadami

Racjonalne gospodarowanie odpadami oraz minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów jest jednym z najważniejszych elementów ochrony środowiska naturalnego. Wytworzone w gminie odpady stanowiły głównie odpady gospodarczo – bytowe (powstające w gospodarstwach domowych) oraz rolne (powstające w gospodarstwach rolniczych). W 2014 roku na terenie gminy wielkość zmieszanych odpadów zebranych w ciągu roku kształtowała się na poziomie 1300 t, stanowiąc niespełna 8% tych odpadów zebranych w powiecie lubelskim. Odpady w 83% pochodziły z gospodarstw domowych. Ilość zebranych odpadów komunalnych zmieszanych w przeliczeniu na mieszkańca gminy kształtowała się na poziomie 96,3 kg/M, co jest wielkością zdecydowanie niższą aniżeli średnio w powiecie (112,9 kg/M), czy też w regionie lubelskim – 141,9 kg/M. Główną metodą zagospodarowania odpadów komunalnych jest ich deponowanie na składowiskach odpadów. W granicach analizowanego obszaru brak jest składowiska odpadów. Gmina Jastków przynależy do Regionu Południowo – Zachodniego. Gmina Jastków przynależy do RIPOK w Bełżycach. Na terenie gminy funkcjonuje zorganizowany system odbioru odpadów komunalnych z gospodarstw domowych oraz innych źródeł. Od 1 stycznia 2016 roku, powstające odpady odbierane są przez firmę Tonsmeier Wschód Sp. z o.o. z siedzibą w Radomiu. W gminie został rozwiązany problem segregacji odpadów, polegający na wyposażeniu gospodarstw domowych w pojemniki na poszczególne rodzaje odpadów. W grupie urządzeń przewidzianych do zbierania odpadów na terenie gminy znajdują się: pojemniki na odpady, worki foliowe na odpady opakowaniowe i surowce wtórne oraz na odpady niebezpieczne, pojemniki przeznaczone do selektywnej zbiórki opakowań ze szkła, tworzyw sztucznych, metali, papieru i tektury. W gminie utworzono dwa punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych na oczyszczalni ścieków w Snopkowie i Tomaszowicach tzw. PSZOK, gdzie można dostarczać m.in. odpady wielkogabarytowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady zielone, budowlano-remontowe, popiół i odpady niebezpieczne. Mimo zorganizowanej gospodarki odpadami występuje w gminie problem nieprawidłowej segregacji odpadów komunalnych przez mieszkańców. Dodatkowo w miejscowości Snopków, w pobliżu zabudowy mieszkaniowej, jest składowany gruz budowlany stwarzając tym samym zagrożenie dla zdrowia ludzi.

Przeprowadzona analiza sytuacji w zakresie infrastruktury technicznej wykazała, że jednym z elementów infrastrukturalnych niezbędnych do rozwoju gminy Jastków oraz w zasadniczy sposób wpływający na ochronę środowiska jest sieć wodno – kanalizacyjna. Stan infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy pomimo znacznych postępów dokonanych w ostatnich latach nadal nie jest zadowalający, w szczególności jeżeli chodzi o gospodarkę ściekową. Niewielkie odcinki sieci kanalizacyjnej, przy równoczesnym pełnym zwodociągowaniu gminy stanowi duże zagrożenie dla wód powierzchniowych i podziemnych, stąd też konieczne jest wdrożenie programu sanitacji gminy i uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej. Mimo uregulowanej gospodarki odpadami, występuje problem nieprawidłowej segregacji odpadów komunalnych przez mieszkańców gminy. Przy powiększaniu terenów pod zabudowę mieszkaniową w poszczególnych miejscowościach bądź też przy realizacji większych inwestycji, będzie istniała konieczność budowy nowych stacji 15/04 kV oraz odcinków linii wysokiego, średniego i niskiego napięcia. Zakłada się, że pożądanym kierunkiem rozwoju energetyki będzie wykorzystywanie odnawialnych źródeł

energii, jak również realizacja inwestycji z zakresu OZE. Obszar gminy posiada predyspozycje do pozyskania energii ze źródeł odnawialnych, największe znaczenie ma wykorzystanie zasobów energii słonecznej. Realizacja inwestycji w tym zakresie przyczyni się do redukcji zanieczyszczeń środowiska naturalnego oraz realizacji Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej.

9.8. Gospodarka cieplna

Potrzeby grzewcze pokrywane są w całości przez lokalne kotłownie i indywidualne urządzenia grzewcze. Jako podstawowy nośnik energii wykorzystywany jest węgiel kamienny.

10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwe piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy. Nadzór nad bezpieczeństwem publicznym na terenie gminy pełni Komisariat Policji w Niemcach, podległy Komendzie Miejskiej Policji w Lublinie[17].

Z danych statystycznych wynika, że w 2014 roku nastąpił w gminie spadek – o 36,9% stwierdzonych przestępstw w porównaniu z 2013 rokiem. Z analizy zagrożenia przestępczością w gminie wynika, ze najbardziej zagrożonymi miejscowościami są: Jastków, Snopków, Panieńszczyzna i Tomaszowice. Obserwuje się spadek liczby popełnionych przestępstw kryminalnych o 39,5%. Ale pomimo spadku liczby popełnianych przestępstw tego typu, w miejscowości Snopków nadal obserwuje się tendencję wzrostową o 38,5%. Znaczną liczbę przytoczonych przestępstw zauważa się również w Jastkowie i Dąbrowicy. Podobna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do interwencji domowych, gdzie odnotowano wzrost o 14,6% dla całej gminy. Praktycznie w każdej wsi występują zagrożenia typu: przemoc w rodzinie i alkoholizm za wyjątkiem miejscowości Moszenki i Tomaszowice Kolonia. Najwięcej interwencji domowych miało miejsce we wsi Panieńszczyzna, Smugi, Płouszowice - Kolonia, Snopków oraz Tomaszowice i Dąbrowica. W trakcie przeprowadzanych w miejscach zamieszkania interwencji w uzasadnionych przypadkach sporządzano „Niebieskie Karty”[18], co świadczyło o przemocy w rodzinie i mogło być wykorzystane do prowadzonych postępowań. Od 2011 roku wzrasta także liczba zakładanych Niebieskich Kart[19].

[17] Wg danych uzyskanych z Komisariatu Policji w Niemcach za lata 2013 i 2014;

[18] Niebieska Karta jest dokumentem służbowym wypełnianym przez funkcjonariusza policji w przypadku stwierdzenia przemocy w rodzinie;

[19] Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2015; dane z GOPS w Jastkowie.

Wykres 16. Wszczęte procedury „Niebieskiej Karty" w gminie Jastków w latach 2012 – 2015

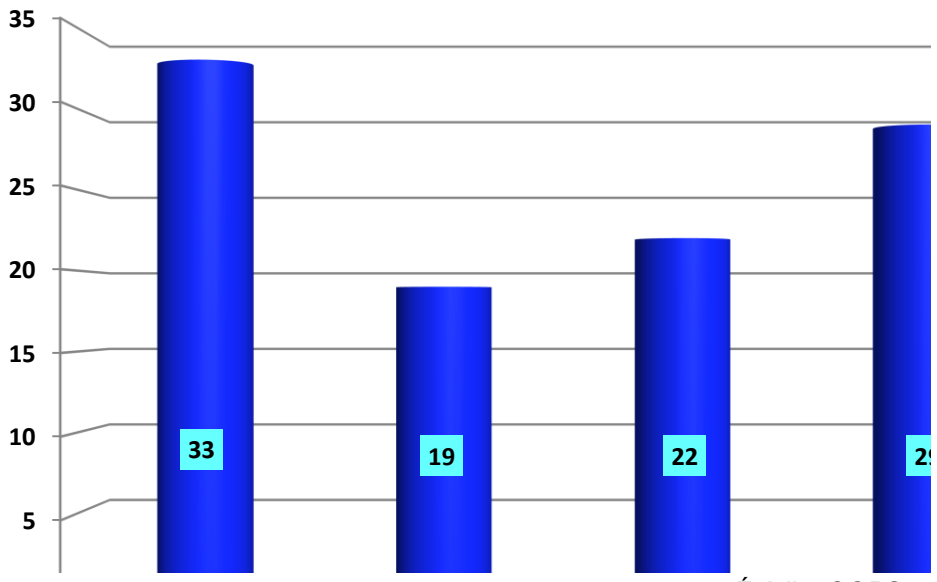

Źródło: GOPS w Jastkowie

Skuteczna walka z problemem przemocy wymaga podejmowania systematycznych działań interwencyjnych i specjalistycznych. Na terenie gminy Jastków funkcjonują służby, które w zakresie swoich kompetencji mają za zadanie przeciwdziałać przemocy w rodzinie. Należą do nich: Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, GOPS w Jastkowie, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i inne.

Wykres 17. Liczba przestępstw w miejscowościach gminy Jastków w 2014 roku

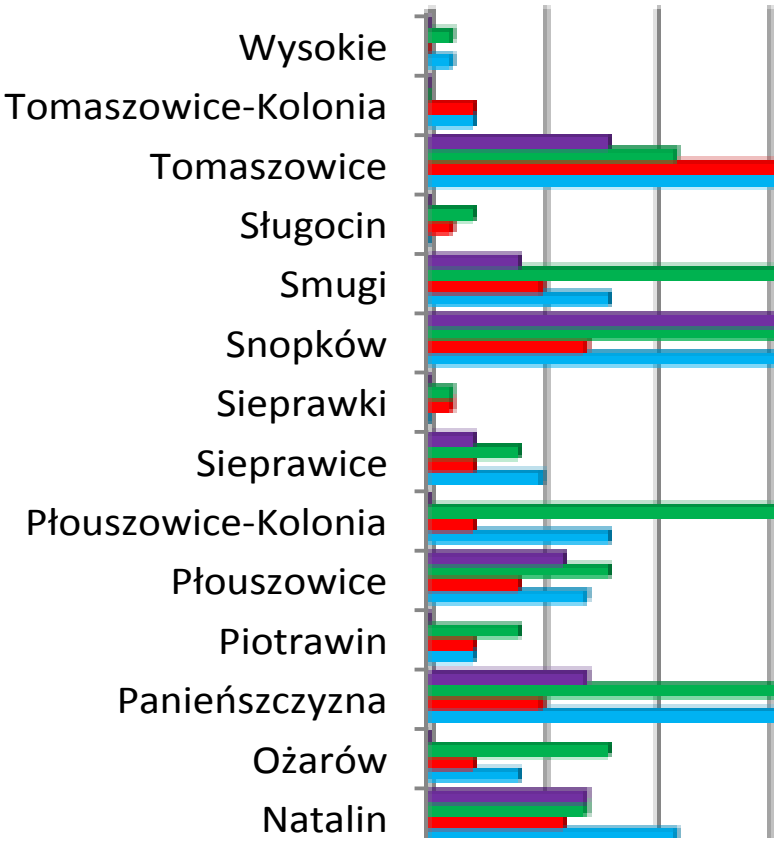

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z Komisariatu Policji w Niemcach

Niewątpliwie, wpływ na to bardzo niekorzystne zjawisko mają występujące na terenie gminy, trudności ekonomiczne wielu rodzin i patologie społeczne, szczególnie alkoholizm, który jest w znacznej części przypadków czynnikiem powodującym znęcanie się nad rodziną i konfliktów rodzinnych. W odniesieniu do patologii społecznych oraz miejsc zagrożonych dużą ilością wykroczeń charakteryzują się w gminie miejscowości: Jastków, Tomaszowice i Dąbrowica. Należy nadmienić, że w Jastkowie miał miejsce ponad pięciokrotny wzrost liczby wykroczeń w porównaniu do 2013 roku.

Jak wcześniej podkreślono, bezpieczeństwo jest jednym z wyznaczników warunków życia ludności, stąd też podejmowane są działania Urzędu Gminy w Jastkowie prowadzące do poprawy stanu bezpieczeństwa w gminie poprzez realizację wspólnie z odpowiednimi służbami programy. Zapobieganie przestępczości i represjonowanie sprawców zdarzeń o mniejszym ciężarze gatunkowym (m.in. wykroczenia), stanowi bardzo istotny element działań mających na celu poprawę bezpieczeństwa i porządku publicznego. W celu podniesienia standardu bezpieczeństwa publicznego niezbędnym elementem wydaje się być zastosowanie monitoringu w miejscach niebezpiecznych oraz najczęściej uczęszczanych. Zapewnieniu poczucia bezpieczeństwa społeczności będą sprzyjać inwestycje dotyczące m.in. oświetlenie ulicznego w miejscach niebezpiecznych, budowa chodników i ścieżek rowerowych oraz ich remont.

Nadzór nad bezpieczeństwem przeciwpożarowym na terenie gminy pełni Jednostka Ratowniczo Gaśnicza nr 1 będąca w strukturze Komendy Miejskiej Straży Pożarnej w Lublinie. Komendzie Miejskiej PSP podlega jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Moszenkach, która jest włączona do Krajowego Systemu Gaśniczego. W 2014 roku na terenie gminy oprócz OSP Moszenki działały 4 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej tj. w Ługowie, Ożarowie, Płouszowicach i Tomaszowicach. Jednostki posiadają podstawowe wyposażenie techniczne. Przy każdej OSP usytuowane są remizo – świetlice.

11. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA MIESZKAŃCÓW GMINY

Podstawowym wskaźnikiem aktywności obywatelskiej, który mierzy stopień świadomości demokratycznej obywateli, ich uczestnictwo w rządzeniu, ocenę wpływu obywateli na procesy decyzyjne w państwie, w regionie, czy w środowisku lokalnym, jest frekwencja wyborcza. Na czas wyborów samorządowych w 2014 roku, na terenie gminy Jastków utworzono 8 obwodów wyborczych w 15 okręgach wyborczych. Frekwencja wyborcza podczas wyborów do Rady Gminy wyniosła 57,02%. W porównaniu do innych gmin powiatu lubelskiego jest to wartość wysoka. Wyższą aktywnością cechują się jedynie gminy Borzechów (65,42%) oraz Krzczonów (60,70%). Analiza danych wskazuje, iż wysokim wskaźnikiem aktywności obywatelskiej (powyżej średniej dla gminy) cechowały się okręgi wyborcze położone w bezpośrednim sąsiedztwie z miastem Lublin, a mianowicie: Panieńszczyzna (66,42%), Snopków (62,69%), Józefów – Pociecha, Piotrawin, Sieprawice, Sieprawki (61,72%), Dąbrowica (60,78%), Płouszowice, Płouszowice – Kolonia (60,75%), Smugi (59,5%) oraz Marysin (57,24%).[20]

Tabela 4. Wybory do rady Gminy Jastków w 2014 roku

Wybory do Rady Gminy					
Obwód wyborczy	Granice obwodu wyborczego	Numer okręgu wyborczego	Liczba		Frekwencja [%]
			mandatów	uprawnionych	
1	2	3	4	5	6
1	Jastków	3	1	614	56,84
	Natalin	4	1	382	50,78
	Barak	5	1	508	42,91
	Dębówka				
2	Ożarów	6	1	494	48,38
	Ługów	7	1	680	51,62
	Sługocin				
	Wysokie				
	Moszenki				
3	Marysin	8	1	711	57,24
	Smugi	9	1	442	59,50
	Snopków	10	1	737	62,69
4	Płouszowice	11	1	991	60,75
	Płouszowice - Kolonia				
5	Moszna	12	1	821	54,69
	Moszna – Kolonia				

[20] http://wybory2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/gminy/view/060907

1	2	3	4	5	6
	Tomaszowice				
	Tomaszowice – Kolonia	13	1	787	55,02
	Miłocin				
6	Józefów – Pociecha	14	1	990	61,72
	Piotrawin				
	Sieprawice				
	Sieprawki				
7	Dąbrowica	15	1	1048	60,78
8	Panieńszczyzna	1	1	637	51,49
		2		685	66,42
OGÓŁEM				**10 527**	**57,02**

http://wybory2014.pkw.gov.pl/pl/wyniki/gminy/view/060907

Wybory Wójta Gminy Jastków odbyły się w dwóch turach, podczas pierwszej tury frekwencja wyniosła 56,98%, natomiast podczas drugiej była ona o prawie 10% mniejsza (48,03%).[21]

Tabela 5. Wybory na Wójta Gminy Jastków w 2014 roku

Wybory na Wójta			
Tura	**Liczba kandydatów**	**liczba uprawnionych**	**Frekwencja [%]**
1	4	10527	56,98
2	2	10552	48,04

http://www.jastkow.pl/

Mieszkańcy gminy Jastków wykazali się wyższą (o niespełna 4%) aktywnością polityczną w wyborach na Prezydenta Polski, aniżeli w wyborach samorządowych. Największe zainteresowanie głosowaniem na Prezydenta wykazali mieszkańcy Dąbrowicy, Marysina, Smug, Snopkowa, Płouszowic oraz Płouszowic – Kolonia. Wskaźnik frekwencji w postaci średniej dla gminy kształtował się na poziomie 60,69%, będąc wielkością ponadprzeciętną w porównaniu do powiatu (56,40%), do regionu (54,30%), ale także i kraju (55,34%).

[21] http://www.jastkow.pl/images/ug/wybory_wojt2014.pdf

Tabela 6. Wybory na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2015 roku

Wybory na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej			
Obwód wyborczy	**Granice obwodu wyborczego**	**Liczba uprawnionych**	**Frekwencja [%]**
1	Jastków	1501	57,96
	Natalin		
	Barak		
	Dębówka		
2	Ożarów	1176	48,64
	Ługów		
	Sługocin		
	Wysokie		
	Moszenki		
3	Marysin	1908	65,20
	Smugi		
	Snopków		
4	Płouszowice	978	64,42
	Płouszowice - Kolonia		
5	Moszna	1601	57,90
	Moszna – Kolonia		
	Tomaszowice		
	Tomaszowice – Kolonia		
	Miłocin		
6	Józefów – Pociecha	980	61,53
	Piotrawin		
	Sieprawice		
	Sieprawki		
7	Dąbrowica	1021	69,15
8	Panieńszczyzna	1325	61,58
OGÓŁEM GMINA			**60,69**
POWIAT LUBELSKI			**56,40**
WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE			**54,30**
KRAJ			**55,34**

http://prezydent2015.pkw.gov.pl/325_Wyniki_Polska/060907

Za jeden z mierników poziomu rozwoju społeczeństwa uważana jest także liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących na obszarze gminy. W roku 2015 funkcjonowało 11 podmiotów z sektora organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych, które realizują swoje działania na terenie gminy Jastków oraz w aktywny sposób współpracują z samorządem lokalnym. W gminie funkcjonują kluby sportowe (Uczniowski Klub Sportowy TEMPO Ożarów; Klub Sportowy Dąbrowica; Klub Piłkarski „Legion Tomaszowice"), Rzymsko – Katolicka Parafia NMP Królowej Polski w Jastkowie, organizacje zrzeszające i działające na rzecz seniorów, dzieci i młodzieży, osób bezrobotnych i bezdomnych, ochotnicze straże pożarne (OSP Moszna, OSP Ożarów, OSP Ługów, OSP Tomaszowice, OSP Płouszowice), turystyczno – krajoznawcze (Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Jastkowskiej), Kółko Rolnicze w Mosznie, Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Pieśni i Tańca „:Dąbrowica", Związek Harcerstwa Polskiego RP 1 Jastkowska

Drużyna Harcerska „Beluarda” w Jastkowie. Wymienione organizacje trzeciego sektora działają w zakresie: kultury fizycznej, ochrony i promocji zdrowia i turystyki. Oprócz wymienionych organizacji działają ponadto Lubelska Fundacja Innowacyjności oraz Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Inicjatyw Lokalnych i Oświatowych „Cogito” (obszar działania to nauka, kultura i ekologia)[22]. Większość organizacji posiada swoje siedziby na terenie gminy. Współpraca organizacji pozarządowych z gminą zarówno tych, które posiadają swoje siedziby na jej terenie, jak i poza nią, koncentruje się wokół zadań związanych z rozwojem oraz bezpiecznym i prawidłowym jej funkcjonowaniem. Współpraca ta wychodzi również poza obszar gminy. Realizowanie wspólnych zadań ma na celu poprawę jakości życia jej mieszkańców i promocję gminy.

Wśród organizacji trzeciego sektora na szczególną uwagę zasługuje Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Kraina Wokół Lublina” (LGD). Stowarzyszenie opracowało Lokalną Strategię Rozwoju dla obszaru LGD „Kraina Wokół Lublina”. Udział LGD w programie LEADER i realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) pozwolą na pozyskanie środków PROW dla gmin: Bełżyce, Borzechów, Bychawa, Garbów, Głusk, Jabłonna, **Jastków,** Konopnica, Krzczonów, Niedrzwica Duża, Niemce, Strzyżewice, Wólka, Wysokie, Zakrzew. Stowarzyszenie to zrealizowało szereg projektów w zakresie infrastruktury, edukacji i kultury, które służą społeczności lokalnej.

Aktywność społeczną mieszkańców gminy Jastków należy ocenić jako ponadprzeciętną – szczególnie na tle frekwencji osiąganej przez sąsiadujące gminy powiatu lubelskiego oraz powiat lubelski. Należy zatem sądzić, iż poziom aktywności mieszkańców jest dobrym prognostykiem w kontekście zbudowania projektów społecznych w ramach rewitalizacji.

[22] Dane z UG Jastków za 2015 rok

12. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest narzędziem służącym do analizy wewnętrznej sytuacji gminy, jak również jej otoczenia i czynników mających na nią wpływ. Analiza ta jest podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i wyzwań. To narzędzie analizy w ramach którego ocenie poddaje się silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia wynikające z usytuowania w ściśle zidentyfikowanym otoczeniu. Jest ona efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron gminy oraz badania szans i zagrożeń, jakie przed nią stoją.

Podstawowa analiza SWOT polega na identyfikacji czterech grup czynników w tym:

- mocnych stron – uwarunkowań wewnętrznych, które stanową potencjały gminy, odpowiednio wykorzystane będą sprzyjać jej rozwojowi;
- słabych stron – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony gminy i które nie wyeliminowane utrudniać będą jej rozwój;
- szans – uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności lokalnej, ale które mogą być traktowane, jako szanse i przy odpowiednio podjętych działaniach, wykorzystane, jako czynniki sprzyjające rozwojowi gminy;
- zagrożeń – uwarunkowań zewnętrznych, które również nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenia dla jej rozwoju.

Poniżej przedstawiona analiza powstała w oparciu o zdiagnozowaną w części dokumentu bieżącą sytuację społeczno – gospodarczą gminy.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
➢ podmiejska lokalizacja gminy; ➢ bardzo dobra dostępność komunikacyjna; ➢ dobra dostępność do szkolnictwa wyższego za sprawą sąsiedztwa ośrodka akademickiego – miasta Lublina; ➢ dobra dostępność do instytucji kultury, sportu oraz wydarzeń kulturalnych i sportowych w Lublinie; ➢ różnorodność form kulturalno – oświatowych; ➢ stały przyrost liczby mieszkańców gminy; ➢ dodatni wskaźnik przyrostu naturalnego; ➢ duży udział ludności w wieku produkcyjnym; ➢ dobrze zorganizowana sieć szkół wraz z dowozem; ➢ wysoka aktywność mieszkańców w rozwoju przedsiębiorczości; ➢ atrakcyjne położenie geograficzne – duże walory środowiska przyrodniczego i krajobrazowego; ➢ brak uciążliwych dla środowiska naturalnego i człowieka obiektów przemysłowych; ➢ korzystne warunki fizjograficzne; ➢ stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wód powierzchniowych; ➢ bardzo duży udział (80%) gleb o wysokiej	➢ metropolizacja Lublina i rosnący wpływ na sąsiednie ośrodki; ➢ dwubiegunowość zamieszkania (gmina jest zapleczem – sypialnią dla miasta Lublina); ➢ postępujący proces starzenia się społeczeństwa gminy; ➢ wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych; ➢ wysokie bezrobocie zwłaszcza wśród osób młodych; ➢ niedostatecznie wykorzystany potencjał osób starszych i bezrobotnych; ➢ brak systemu opieki nad małym dzieckiem; ➢ brak systemu aktywizacji osób starszych; ➢ wysoki poziom zapotrzebowania na pomoc społeczną; ➢ sporadyczność podejmowania działań na rzecz osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym; ➢ bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych; ➢ duży stopień ubóstwa; ➢ niewystarczająca ilość placówek przedszkolnych, brak żłobków; brak publicznego przedszkola i żłobka; ➢ niedostatecznie rozwinięta infrastruktura

bonitacji (klasy II i III a); ➢ korzystne warunki do rozwoju rolnictwa oraz wykorzystywania nowych technologii w produkcji roślinnej; ➢ rozwinięta infrastruktura techniczna: wodociągi, drogi, Internet szerokopasmowy; ➢ powszechność usług telekomunikacyjnych, w tym Internetu; ➢ zorganizowany system gospodarki odpadami komunalnymi ➢ przynależność gminy do LGD „Kraina Wokół Lublina”;	społeczna (brak placów zabaw, miejsc spotkań, świetlic); ➢ brak miejsc pracy; ➢ brak zakładów przemysłowych; ➢ dominacja mikro przedsiębiorstw, przewaga przedsiębiorstw sektora handlu detalicznego nie generująca miejsc pracy; ➢ duża liczba małych gospodarstw rolnych prowadzących nieopłacalną produkcję rolną; ➢ wysokie koszty inwestycji w produkcję zdrowej żywności wysokiej jakości; ➢ brak wyznaczonych miejsc dla sprzedaży płodów rolnych; ➢ niski stopień pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych; ➢ niedostateczne wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych; ➢ niski poziom rozwoju branży turystycznej oraz infrastruktury turystyki oraz brak rozwiązań systemowych w turystyce i brak konkurencyjnych, spójnych produktów turystycznych; ➢ braki w infrastrukturze technicznej przyjaznej dla środowiska, w szczególności sieci kanalizacyjnej na obszarze gminy; ➢ niezadowalający stan czystości wód powierzchniowych, JCWP zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych; ➢ mała lesistość obszaru; ➢ dekapitalizacja przestrzeni publicznych; ➢ niedostatecznie rozwinięta komunikacja publiczna; ➢ zły stan techniczny budynków publicznych; ➢ niedostateczna cyfryzacja administracji.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
➢ położenie gminy w obszarze Lubelskiego Obszaru Funkcjonalnego i Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego; ➢ bliskość aglomeracji Lublin jako chłonnych rynków zbytu, rynku zatrudnienia, ośrodków dyfuzji wiedzy i nowych technologii; ➢ utworzenie Centrum Rozwoju Dziecka i Rodziny; ➢ rewitalizacja zespołów pałacowo – parkowych– przywrócenie obszarom funkcjonalności jako terenów o profilu wypoczynkowo – rekreacyjnym; ➢ potencjał obszaru w zakresie rozwoju produktu turystycznego poprzez wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych; ➢ kompleksowa rewitalizacja doliny rzeki Ciemięgi; ➢ potencjał uwarunkowań naturalnych do	➢ atrakcyjność inwestycyjna miasta Lublin; ➢ niedostateczne wykorzystanie położenia gminy; ➢ zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców; ➢ brak zaangażowania w życiu gminy napływających mieszkańców; ➢ niekorzystna sytuacja na rynku pracy, spadek zatrudnienia wśród osób szczególnie zagrożonych bezrobociem (młodzież, kobiety, osoby 50+) ➢ przewidywane zwiększające się obciążenie systemu opieki społecznej z powodu bezrobocia i starzenia się społeczeństwa; ➢ brak alternatywnych źródeł zarobkowych dla osób odchodzących z rolnictwa; ➢ niedostateczna promocja walorów przyrodniczo – kulturowych gminy; ➢ konkurencja ze strony ościennych gmin

produkcji energii ze źródeł odnawialnych; ➢ specjalizacja gospodarstw rolniczych; ➢ rosnące zapotrzebowanie na produkty ekologiczne; ➢ lokalizacja małych i średnich firm na terenie gminy; ➢ sprzyjające warunki do współpracy sektora przedsiębiorstw z sektorem edukacji i nauki; ➢ poprawa obsługi gospodarczej mieszkańców (informatyzacja gminy); ➢ rozwój infrastruktury technicznej w gminie; ➢ rozwój komunikacji zbiorowej powiązany z funkcjonowaniem w Lubelskim Obszarze Funkcjonalnym; ➢ możliwość pozyskania funduszy europejskich w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014 – 2020; ➢ rozwój współpracy pomiędzy gminami obszaru funkcjonalnego; ➢ stworzenie i wdrożenie nowych metod zarządzania strategicznego.	o zbliżonych walorach przyrodniczo - krajobrazowych; ➢ niestabilne i niespójne prawo dla rozwoju przedsiębiorczości indywidualnej oraz rodzinnej; ➢ wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i budynków komunalnych (stanowiących własność gminy); ➢ brak kanalizacji i przydomowych oczyszczalni ścieków w zachodniej części gminy ➢ brak kontroli zbiorników bezodpływowych; ➢ wypływ kapitału, potencjału gospodarczego do gmin sąsiednich; ➢ żywiołowa i chaotyczna urbanizacja i semiurbanizacja terenów gminy.

SPIS RYCIN

Rycina 1. Gmina Jastków na tle LOM i LOF
Rycina 2. Zagrożenie erozją wodną powierzchniową na terenie gminy Jastków
Rycina 3. Ochrona przyrody w gminie Jastków
Rycina 4. Schemat sieci szlaków rowerowych w gminie Jastków
Rycina 5. Schemat przedstawiający dostęp do Internetu na terenie gminy Jastków
Rycina 6. Uwarunkowania rozwoju energetyki wiatrowej w gminie Jastków

13. SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Zmiana liczby ludności w gminie Jastków w wybranych latach
Wykres 2. Saldo liczby ludności gminy wg miejscowości w latach 2011 i 2015
Wykres 3. Zmiana struktury wieku ludności gminy Jastków w wybranych latach
Wykres 4. Struktura wieku ludności gminy wg miejscowości w 2014 roku (w %)
Wykres 5. Przyrost naturalny w wybranych latach w gminie Jastków
Wykres 6. Przyrost naturalny ludności gminy wg miejscowości w 2011 i 2014
Wykres 7. Migracje ludności w gminie Jastków w wybranych latach
Wykres 8. Migracje ludności gminy wg miejscowości w 2014 roku
Wykres 9. Struktura bezrobotnych wg wieku w gminie Jastków
Wykres 10. Liczba bezrobotnych wg miejscowości w 2011 i 2014 roku
Wykres 11. Podmioty zarejestrowane w systemie REGON w gminie Jastków w wybranych latach
Wykres 12. Liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON w miejscowościach gminy Jastków w 2011 i 2014 roku
Wykres 13. Struktura wielkości gospodarstw w gminie Jastków
Wykres 14. Średnia powierzchnia gospodarstw w ha użytków rolnych w gminie Jastków
Wykres 15. Struktura użytkowania gruntów w gminie Jastków
Wykres 16. Wszczęte procedury „Niebieskiej Karty" w gminie Jastków w latach 2012 – 2015
Wykres 17. Liczba przestępstw w miejscowościach gminy Jastków w 2014 roku

14. SPIS TABEL

Tabela 1. Ludność gminy wg miejscowości w 2011 i 2015 roku
Tabela 2. Gęstość zaludnienia gminy wg miejscowości
Tabela 3. Struktura wieku mieszkańców gminy wg miejscowości w 2011 i 2015 roku
Tabela 4. Wybory do rady Gminy Jastków w 2014 roku
Tabela 5. Wybory na Wójta Gminy Jastków w 2014 roku
Tabela 6. Wybory na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2015 roku
Tabela 7. Pomoc społeczna

Tabela 7. Pomoc społeczna

L.p	miejscowość	Liczba rodzin, w tym osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej wg przyczyn																								
		ubóstwo			bezdomność		bezrobocie			niepełnosprawność			długotrwała lub ciężka choroba			bezradność w spr. opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego			wielodzietne rodziny			przemoc w rodzinie		alkoholizm	
		Ilość rodzin	Ilość osób	% do Liczby ludności	Ilość rodzin	Ilość osób	Ilość rodzin	Ilość osób	% do Liczby ludności	Ilość rodzin	Ilość osób	% do Liczby ludności	Ilość rodzin	Ilość osób	% do Liczby ludności	Ilość rodzin	Ilość osób	% do Liczby ludności	Ilość rodzin	Ilość osób	% do Liczby ludności	Ilość rodzin	Ilość osób	Ilość rodzin	Ilość osób
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*11*	*12*	*13*	*14*	*15*	*16*	*17*	*18*	*19*	*20*	*21*	*22*	*23*	*24*	*25*	*26*
1.	Barak	4	13	6,6	-	-	4	10	5,1	4	18	9,1	1	1	0,5	-	-		2	11	5,6	-	-	-	-
2.	Dąbrowica	8	34	2,6	-	-	6	26	2,0	6	20	1,5	4	16	1,2	2	8	0,6	5	28	2,2	-	-	-	-
3.	Dębówka	3	8	2,0	-	-	1	3	0,7	-	-		1	1	0,2	1	3	0,7	-	-		-	-	-	-
4.	Jastków	9	39	4,8	1	4	8	26	3,2	7	19	2,3	1	3	0,4	2	8	1,0	3	20	2,5	-	-	3	6
5.	Józefów-Pociecha	1	2	0,9	-	-	1	2	0,9	2	4	1,8	1	2	0,9	-	-		-	-		-	-	-	-
6.	Ługów	2	16	3,9	-	-	2	16	3,9	-	-		-	-		1	5	1,2	2	16	3,9	-	-	-	-
7.	Marysin	2	7	0,7	-	-	2	11	1,2	4	13	1,4	1	1	0,1	1	6	0,6	3	16	1,7	1	6	-	-
8.	Miłocin	8	22	7,3	-	-	7	20	6,6	5	9	3,0	-	-		1	4	1,3	2	9	3,0	-	-	-	-
9.	Moszenki	-	-		-	-	-	-		1	4	2,7	1	4	2,7	-	-		-	-		-	-	-	-
10.	Moszna	6	26	7,6	-	-	6	30	8,8	4	23	6,8	2	4	1,2	5	25	7,4	2	12	3,5	1	5	-	-
11.	Moszna-Kol.	4	16	8,5	-	-	2	9	4,8	1	1	0,5	-	-		2	10	5,3	2	10	5,3	-	-	-	-
12.	Natalin	4	9	1,8	-	-	3	3	0,6	3	7	1,4	-	-		-	-		-	-		-	-	-	-
13.	Ożarów	6	12	2,0	-	-	5	17	2,9	5	11	1,8	-	-		3	16	2,7	3	19	3,2	-	-	-	-
14.	Panieńszczyzna	17	54	3,2	-	-	12	38	2,3	12	36	2,2	6	18	1,1	6	23	1,4	4	26	1,6	1	6	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
15.	Piotrawin	3	12	3,0	-	-	3	12	3,0	-	-		4	10	2,5	1	4	1,0	1	5	1,3	-	-	-	-
16.	Płouszowice	3	3	1,4	-	-	1	1	0,5	2	2	0,9	1	1	0,5	-	-		-	-		-	-	1	1
17.	Płouszowice-Kol.	8	34	3,4	1	1	2	13	1,3	5	16	1,6	1	4	0,4	1	3	0,3	3	25	2,5	-	-	1	4
18.	Sieprawice	5	19	4,2	-	-	4	17	3,8	3	8	1,8	3	9	2,0	2	8	1,8	1	6	1,3	-	-	-	-
19.	Sieprawki	-	-		-	-	1	5	2,3	1	5	2,3	-	-		-	-		-	-		-	-	-	-
20.	Snopków	3	13	1,4	-	-	4	18	1,9	4	14	1,5	1	1	0,1	1	4	0,4	5	33	3,5	1	3	1	2
21.	Smugi	7	17	2,8	-	-	4	11	1,8	5	12	2,0	1	4	0,7	-	-		2	11	1,8	2	5	-	-
22.	Sługocin	2	7	4,2	-	-	1	2	1,2	1	4	2,4	1	1	0,6	2	7	4,2	1	5	3,0	-	-	1	5
23.	Tomaszowice	11	41	8,0	-	-	10	36	7,0	6	24	4,7	3	11	2,1	3	15	2,9	3	18	3,5	-	-	2	2
24.	Tomaszowice-Kol.	10	32	4,8	-	-	6	24	3,6	5	13	2,0	-	-		4	15	2,3	3	16	2,4	1	4	1	4
25.	Wysokie	-	-		-	-	-	-		1	3	2,7	1	3	2,7	-	-		-	-		-	-	-	-
	Gmina	126	436	3,3	2		95	350	2,6	87	266	2,0	34	94	0,7	38	164	1,2	47	286	2,2	7	29	10	24